

A Dél-Dunántúli Turisztikai Régió turizmusfejlesztési stratégiája

1. Vezetői összefoglaló

Napjaink turisztikai tervezésének alapdokumentációja a **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia** (2005-2013), mely fő célként az életminőség javítását jelöli meg a turisztikai fejlesztések hatásaként és ehhez igazítja a stratégia célrendszerét és prioritásait.

Az **NFT II.** és a hozzá kapcsolódó **Dél-Dunántúli Regionális Operatív Program** dokumentációi a 2007-2015 közötti időszakra a turizmust kiemelt prioritásként kezelik, így az megjelenik a helyzetelemzés – SWOT-analízis – jövőkép – stratégiai célok között, orientálva ezzel a jelen tanulmány készítőit is.

A tervezői szemléletváltás nyilvánul meg a **partnerségi kapcsolatrendszer** hangsúlyozásával, melyben kiemelt szerepet szántunk a régió turisztikai menedzselésének.

A pályázati követelményeknek megfelelően a turisztikai kínálat-és kereslet elemeinek, valamint a turizmus keretfeltételeinek áttekintésével a **helyzetelemzést lezáró SWOT-analízis** összegzi a továbblépés lehetőségeit.

A Dél-Dunántúli turisztikai régió összefoglaló SWOT analízise

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
<ul style="list-style-type: none">- Regionális központ Pécs és társközpontok (Kaposvár, Szekszárd) hálózata- A természetvédelmi oltalom alatt álló területek jelentős száma, régiós elterjedtsége- Nagyszámú, kiemelt értékű műemlék, örökségi érték a régióban- Megőrzött tradíciók, hírneves termékek az iparban és mezőgazdaságban egyaránt- A lakosság vendégharát attitűdje és vendégfogadói aktivitása- Kulturális és műemléki centrum, világörökségi helyszín Pécs- Formálódó, önálló arculatú desztinációk, jól csengő területi márkák a régióból- Különleges minőségű termál- és gyógyvízkincs- Nemzetközi és országos vonzású rendezvények, fesztiválok- Nemzetközi vonzású, országosan egyedülálló régiós hálózata a borutaknak- A védett területek jelentős ökoturisztikai bázisai- Erősödő, régiós hálózattá fejlődött falusi turizmus- Egyes sikeres termékek (öko, rendezvény, borutak, falusi turizmus) iránt markáns érdeklődés, kiformalódó piaci szegmensek	<ul style="list-style-type: none">- Periférikus fekvés, a régió kiesik a fő kapcsolati irányokból- Közlekedési „zsák” helyzet, fejletlen közlekedési infrastruktúrák- Alultőkésített idegenforgalmi vállalkozások- Alacsony beruházói aktivitás a régióban és a turizmus szektorban is, különösen a külföldi érdeklődés is mérsékelt- Kommunikációs problémák, a nyelvtudás hiányosságai- Önkormányzatok és vállalkozások között együttműködés alacsony szintű- Az attrakciófejlesztés hatékonysága területi és települési szinteken is alacsony, a vonzerők jelentős részére nem települt turisztikai kínálat- A szervezés és marketing non-profit hálózat alulfinanszírozott- Lemaradás a minőségi szálláshelyek és szolgáltatások területén- Az attrakciókat kiegészítő szolgáltatások és programok hiányosak, színvonaluk ingadozó- Hiányzó kínálati szegmensek perspektivikus termékeknél, pl. tematikus- és élményparkok- Az egészségturisztikai bázisok kínálata heterogén és koordinálatlan- Stagnálás mérsékelt visszaesés a régió iránti keresletben, a külföldi vendégek csökkenő aránya

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - Regionális növekedési pólus fejlesztések dinamizáló hatásai - Tervezett nagy közlekedési fejlesztések elérhetőséget javító hatásai (autópálya, regionális repülőterek, vasúti kapcsolatok, kikötők) - Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010 projekt kiterjedő hatásai - Egymásra épülő, egymást kiegészítő rendszere épül ki az iskolai és tanfolyami képzési és felkészítési rendszereknek, erős gyakorlati orientáció - Elnyert, térségi „nagyprojektek” beruházásainak kínálatélénkítő hatásai - A régió imázsának, belső kohéziójának bővítése turisztikai eszközökkel - Az elérhetőség javulásával az attrakciók felértékelődnek 	<ul style="list-style-type: none"> - EU peremi fekvés tartós marad - A közlekedési periférikus helyzet lassan oldódik - Elmaradó beruházások, leszakadó régió korlátozza a turizmus fejlődését - Tovább fokozódik a preferált turisztikai centrumok és a vendégforgalom által alig érintett területek közötti különbség - A régió rurális térségeinek, diffúz vonzerőinek turisztikai hasznosítása elmarad - Egymás hatásait rontó, párhuzamos fejlesztések, az erők szétaprózása - A turizmusmarketing területi és települési egységei működésükben ellehetetlenülnek - További pozícióromlás az egészségturizmus vendégkör szegmenseinél

A **stratégia készítés** korábban hagyományos algoritmusa mellett a tervezői súlypontok áthelyezésére van szükség, ilyen szempontok:

1. A programok kohéziója és konvergenciája:

A programozás során kiemelt figyelem illeti meg a régiós turizmus stratégia illeszkedését a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia célrendszeréhez. A speciális célok vonatkozásában kapcsolódni kívánunk a DDRFÜ által a 2007-2013 közötti tervezési időszakra kidolgozott stratégiai célrendszerhez.

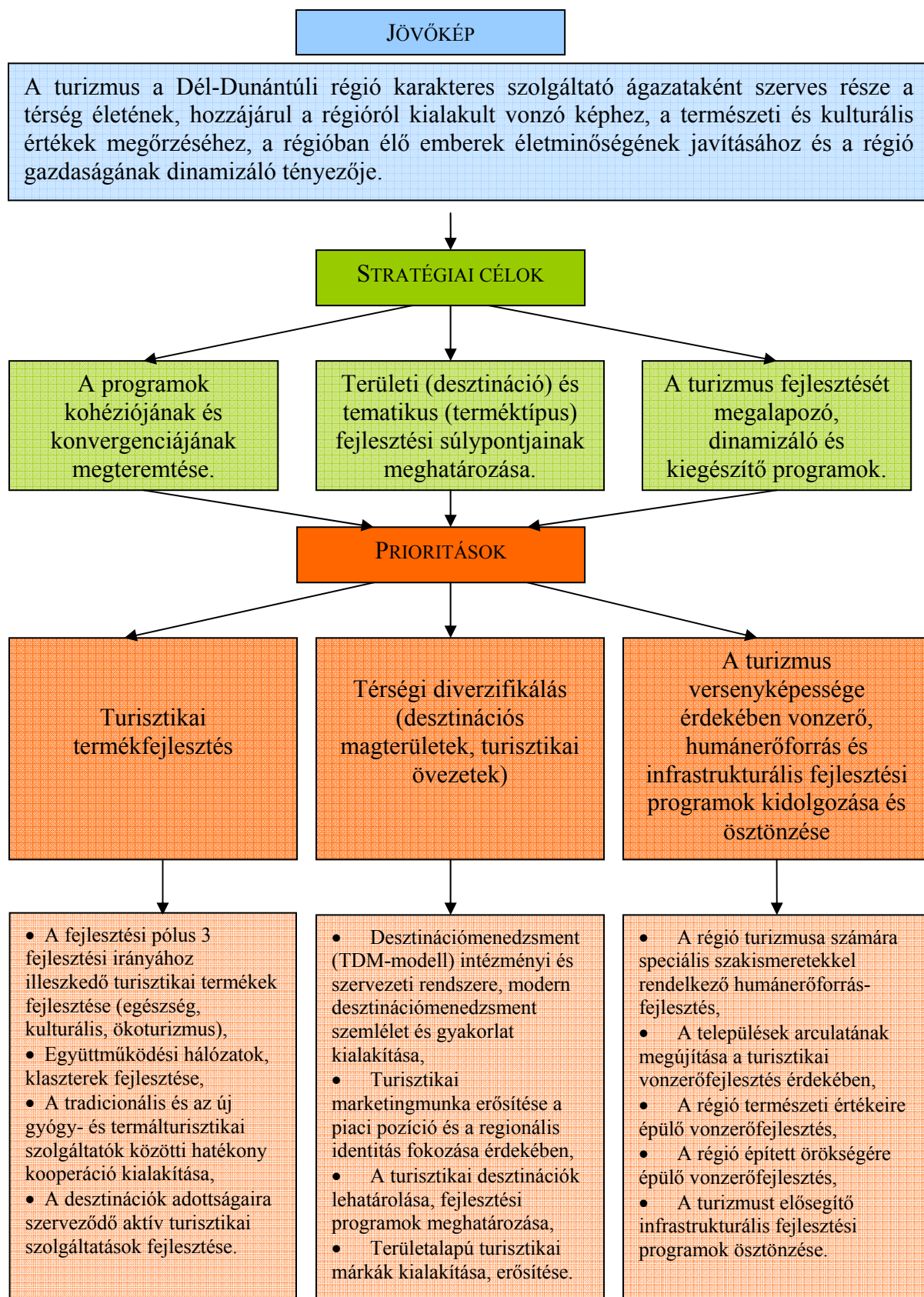
2. Területi (desztináció) és tematikus (terméktípus) fejlesztési súlypontok:

Kapcsolódva az NTS termék és desztináció fejlesztési prioritásaihoz, valamint a DDRIB 2002-ben meghozott állásfoglalásához, melyek szerint a régióban kiemelt turisztikai termékek és területi súlypontok vannak és amelyeket integráltan kívánunk megjeleníteni a tervezési dokumentációban.

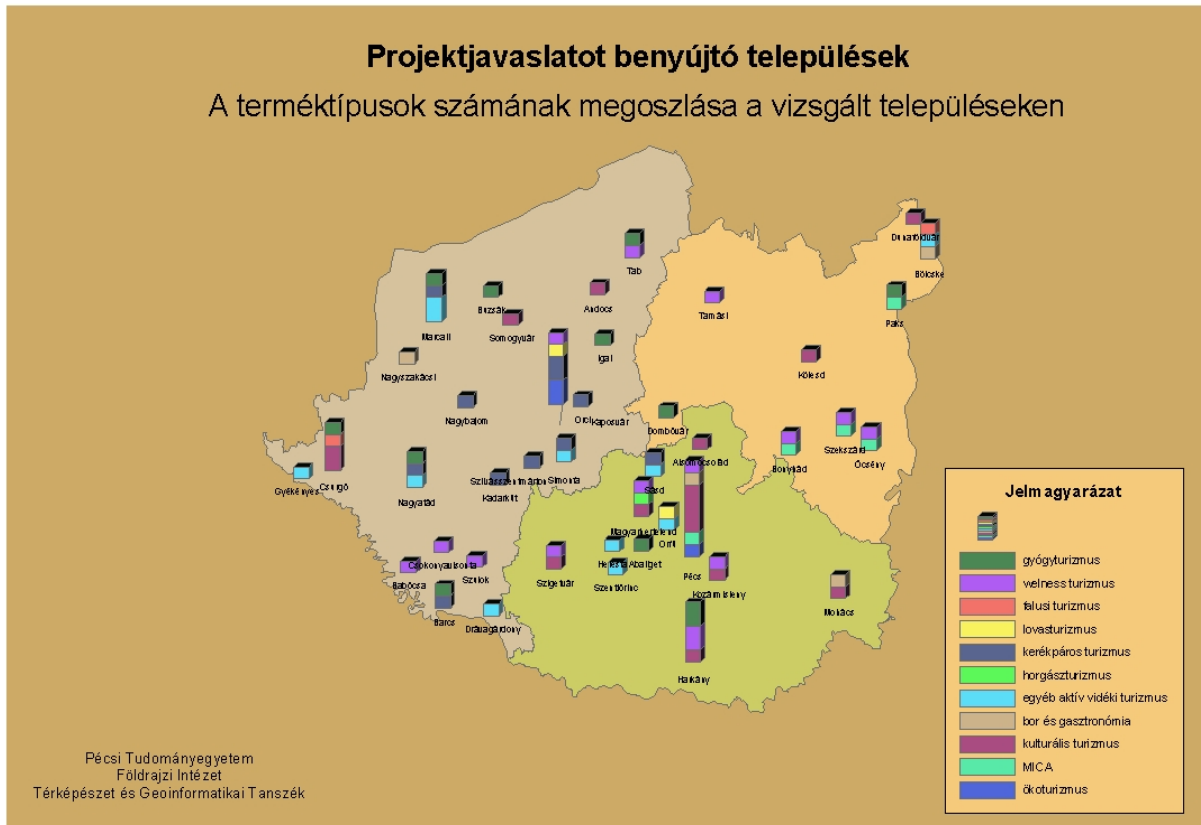
3. A turizmus fejlesztést megalapozó, kiegészítő programok:

Melynek három kiemelt eleme: turizmus és környezet; oktatás-humán erőforrás fejlesztés és szemléletformálás; a turizmusfejlesztés és irányítás intézményrendszere, kiemelten a desztinációmenedzsment tartalmi és szervezeti kérdéseire.

A Turizmusfejlesztési Stratégia összefoglalója

A tanulmány részletes termékelemzési-, és fejlesztési fejezetének hitelességét **projektgyűjtéssel** támasztja alá, melyeket a kiemelt desztinációkkal is összevetve a jövő aktivitására következtethetünk.

2. Bevezetés

2.1. Módszertani bevezető

A stratégia programozási munkálatai során a tervezők primer és szekunder adatforrásokra támaszkodtak. A KSH statisztikai adatai – alapvetően szálláshely statisztikák - a helyzetértékelés és pozicionálás alapvető adatbázisát jelentették. Megállapításainkat a legutóbbi teljesen feldolgozott évre, a 2004. évvel kapcsolatos adatokra alapoztuk, ám a kereskedelmi szálláshelyek kapacitás és forgalmi adatainak 2005-ös előzeteseit is figyelembe vehettük értékeléseinknél. Itt kivételként csak a magánszálláshelyek adatai említhetők (falusi vendégfogadás, ill. fizetővendéglátás), ahol az éves egyszeri adatgyűjtés miatt még nem álltak a KSH rendelkezésére 2005-ről teljes adatbázisok.

A statisztikai adatok kiegészítésére, a régió meghatározó kínálati súlypontjainak menedzselői, kiemelt terméktípusainak szervezői és fejlesztői, a turizmusszervezés szervezetei és

intézményei, valamint a nonprofit szféra szereplői közül kiválasztott minta alapján mélyinterjúk megkérdezést szerveztünk¹ 20 partnerrel. A begyűjtött véleményeket összegeztük, értékeltük és a helyzetértékelés, valamint a SWOT analízis pontosítására, a stratégia fő irányainak megalapozására hasznosítottuk.

A régiós keresleti trendek megalapozására felhasználtuk a tervező szakembergárda által 2000-óta elvégzett régiós, megyei (Baranya megye) és kistérségi (Orfű-Abaliget, Villány-Siklói Borút, Mohácsi kistérség), valamint városi (Pécs) vendégkör felmérések és elemzések adatbázisait. Ezekhez kiegészítőként kurrens piaci információkat gyűjtöttünk be régiós partnereinktől, a Duna-Dráva Nemzeti Park turisztikai szakembereitől, a borutak szervezőitől, a kerékpáros és lovas turizmus, valamint a falusi turizmus szervezetektől.

2.2. Fejlesztési stratégia illeszkedése az országos turisztikai és a regionális fejlesztési stratégiához

Napjaink turisztikai tervezésének alapidokumentációja a **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia** (2005-2013), mely fő célként az életminőség javítását jelöli meg a turisztikai fejlesztések hatásaként és ehhez igazítja a stratégia célrendszerét és prioritásait. A célrendszer tervezésénél értékalapú és célállapot alapú tervezéssel konkretizálja az egyes célokat és a hozzájuk rendelt indikátorokat. A célok és prioritások összhangját egy mátrix alapú táblázatban összegzi, mely alapul szolgálhat a regionális turisztikai tervezésnek is.

Az **NFT II.** és a hozzá kapcsolódó **Dél-Dunántúli Regionális Operatív Program** dokumentációi a 2007-2015 közötti időszakra a turizmust kiemelt prioritásként kezelik, így az megjelenik a helyzetelemzés – SWOT analízis – jövőkép – stratégiai célok között is, mely célrendszerből az alábbiakat emeljük ki:

A Dél-Dunántúli ROP 3 átfogó stratégiai célja között mindhárom esetben a turisztikai kapcsolódás megnevesített formában szerepel, úgy mint a:

- „Magas környezeti minőségű modellrégió”, amelyben a turizmus a szelíd turisztikai terméktípusokkal teszi fenntarthatóvá a környezet állapotát és minőségét.
- „Helyi adottságokra épülő versenyképes gazdaság” specifikus céljai között a közvetlen turisztikai prioritások mellett a kulturális ipar és az egészségipar regionális prioritásai szinte minden elemében érinti annak turisztikai vonzatait.

¹ A mélyinterjúk kérdéssora és összefoglalása a stratégia mellékletében található.

- „Stabilizálódó népességszám és erős társadalmi szolidaritás régiója” kialakulásához a turizmus vidékfejlesztő hatása erős kapcsolódási szegmense e prioritásnak.

A Dél-dunántúli ROP a 3 átfogó célrendszer területi stratégiai célokra is lebontja, amely a turisztikai tervezés számára a területi márkák megjelenítésének fontos alapja.

- „Országos növekedési pólusként” definiálja Pécs városát, melynek napi aktualitása a Pécs MJV közgyűlése által elfogadott pólusfejlesztési terv. Ennek tengelyében a kulturális és egészségipari projektek szerepelnek, összekötve az Európa Kulturális Fővárosa városrész-rehabilitációt is szolgáló programjaival.
- „A regionális növekedési zónák térségének” kijelölésénél több esetben a turisztikai aktivitás is alapjául szolgált, így a területi márkák megnevesítése a turisztikai stratégiai programban koherensen összefügg a ROP tervezési dokumentációval. (Szekszárd és térsége – Duna tengely, Kaposvár – Dombóvár tengely, a Balaton és háttérterülete)
- „Karakterisztikus fejlődési pályára állítandó vidéki térségek” kategóriájában szakmai tervezési hibának véljük a turizmus megnevesítésének a hiányát, nyilvánvaló az összefüggés a rurális térségek stabilizációja és a vidéki turizmus között.

A **Regionális Innovációs Stratégia** (2004) prioritás-intézkedési rendszerében találjuk meg az

- 5.4. pontban a Dél-dunántúli borút hálózat fejlesztését,
- 8.2. pontban az egészségturisztikai szolgáltatások fejlesztését,
- 9. pontban a kulturális iparon alapuló turisztikai fejlesztéseket.

2.3. Partnerségi folyamat bemutatása, a turizmus szervezeti rendszere a régióban

" A turizmus földrajzi terekhez - régiókhoz, térségekhez , tájakhoz és településekhez kötődik."² Értelemszerűen ezért a helyi partnerséget az adott térségen belül kell kialakítani és működtetni. Az utóbbi években felerősödött az idegenforgalom területfejlesztési rendszerhez történő integrálódása. Ezt a folyamatot erősíti az is, hogy fejlesztésre, marketingre, programokra elérhető források 2005-ben és 2006-ban is a regionális területfejlesztési tanácsok döntési mechanizmusain keresztül juthattak el a turizmus szereplőihöz. A jövőre vonatkozó tervezési munka döntő része is a regionális ügynökségeken történik. Az ágazat számára

² Országos Területfejlesztési Koncepció IV.7.3. fejezet (Magyar Közlöny 2005/168.szám) 11437 o.

hosszútávon meghatározó lesz, az hogy a készülő NFT II-ben a turizmus, milyen területei kapnak kiemelt prioritást és, hogy a ROP-on belül, milyen indikatív forrás allokáció lesz meghatározva a turizmusfejlesztést szolgáló intézkedéseknél.

Ezért a partnerség fejlesztése kiépítése során első helyre rangsoroljuk a területfejlesztés szervezeti rendszerével való tartalmi kapcsolat építését. (1 ábra)

A turizmus hatékony fejlesztését, a kölcsönösen előnyös együttműködések szervezését és működtetését csak területi elven, decentralizált fejlesztéspolitika mentén lehet hatékonyan biztosítani. Ezért fogalmazódott meg a Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptióban az, hogy a jövőben a regionális turisztikai testületek (RIB-ek) és turisztikai ügynökségek (jelen formájukban MT Rt. RMI-k) a regionális fejlesztési tanácsokhoz, illetve ügynökségekhez kapcsolódva működjenek.³ Ezzel szemben ma két egymással többnyire párhuzamosan működő területfejlesztési, és turizmus marketing rendszer működik. (2. ábra)

A kettő kapcsolatát, hatékony együttműködést egy regionális desztináció menedzsment szervezet kialakítása biztosíthatná.

Megyei szintű partnerség

A közigazgatási rendszer jelenlegi struktúrájában kiemelt szerepet töltenek be a megyei önkormányzatok, a turisztikai ágazaton belüli partnerségi kapcsolatok építésében.

A megyei önkormányzat idegenforgalmat érintő feladatait alapvetően két törvény rögzíti.

Az 1990. évi LXV. Törvény a helyi önkormányzatokról - 70.§ (1) bekezdése - az alábbiak szerint fogalmazza meg a megye feladatát az idegenforgalomban:

„A megyei önkormányzat ellátja az épített és természeti környezet védelmével összefüggő teendők egy részét. A megyei idegenforgalmi (épített és természeti) értékek feltárásával, ezen célkitűzések meghatározásával kapcsolatos feladatokat is végez. Az utóbbi kört érintően bővültek teendői, hiszen jogkört kapott az országos jelentőségű idegenforgalmi értékek hasznosításában közreműködők tevékenységének összehangolására is.”

A megyei önkormányzatok közgyűléseinek feladatává teszi tehát az érdekek összehangolását, értékek feltárását és menedzselését a turizmusban; koordinációt a turizmus helyi és körzeti fejlesztésében, véleményalkotást a fejlesztési koncepciókról és programokról, valamint a turizmus fejlődésének nyomon követését és értékelését.

³ OTK. Magyar Közlöny 2005/168. sz. 11437 o.

Fenti törvény mellett az 1991. évi XX. Törvény – a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről – 66. paragrafusa értelmében a megyei önkormányzat közgyűlése:

- összehangolja - a kiemelt üdülőkörzetek kivételével - az idegenforgalom területi érdekeit az országos érdekekkel, gondoskodik az idegenforgalmi értékek feltárásáról, bemutatásáról, propagálásáról;
- véleményt nyilvánít a kiemelt üdülőkörzetek fejlesztési koncepciójáról, programjáról;
- összehangolja az idegenforgalom helyi fejlesztését, és elemzi a terület idegenforgalmának alakulását.

Az önkormányzat idegenforgalmat érintő feladatköre e kötelező feladatok mellett önként vállalt feladatokkal is bővül:

- az önkormányzat idegenforgalmi civil kapcsolatainak szervezése és koordinálása, az Idegenforgalmi Civil Kerekasztal megalakítása;
- nemzetközi szervezetek szakterületet érintő munkacsoportjaiban való aktív szerepvállalás, közös projektekben történő részvétel;
- európai uniós projektgenerálás, kistérségi, regionális szintű projektek előkészítése, az abban való részvétel
- a turizmussal kapcsolatos tevékenységet végző közhasznú társaságokban és profitorientált gazdasági társaságokban való részvétellel.

Az önkormányzati törvény a turizmust és fejlesztését kötelező - meglehetősen puha-feladatként határozza meg. A turizmus azonban a megyéknél nem jelenik meg közvetlenül, vagy közvetve bevételeket hozó tevékenységként, a fejlesztéshez, a feladatok elvégzéséhez szükséges pénzügyi alapok nem a megyei szintre kerültek.

A feladatok ellátásához szükséges fedezetet a központi költségvetés nem biztosítja, nem rendeli hozzá és a megyei önkormányzatot alapvetően az intézményfenntartói szerep is financiálisan igen szűk mozgástérre szorít.

Azonban kitűzött céljai elérése érdekében a megyék terveket, koncepciókat, programokat dolgoztak ki ott ki a turizmus fejlesztésére; forrásokat mozgósítanak, támogatásokat nyújtanak a preferált irányokban kidolgozott projektek végrehajtásához - a források szűkössége miatt ez igen korlátozott -; valamint saját rendelkezésére álló eszköz- és intézményrendszerét is mozgósítják a fejlesztési célok elérése érdekében.

A megyei önkormányzatok e fejlesztési dokumentumokkal a törvény által előírt feladatának lényegében eleget tesznek, de természetesen a megyék szerepe ennél jóval tovább kell terjedjen. A megyéknek meghatározó szerepet kell vállalniuk a turizmusmarketingben, valamint a megyei szinttel szemben a fő elvárás az lehet, hogy segítse elő a turizmus szereplőinek és térségi kapcsolatainak megerősítését.

Feladat és hatáskörök tekintetében így az adott megye, koncepciók alkotójaként, operatív programok szervezőjeként, információs központ működtetőjeként jelen lehet a vidéki összefogásokra épülő programokban, valamint önálló, konkrét programok menedzselését vállalhatja fel.

A megyei önkormányzat számára a turizmusban érdekelt helyi és kistérségi szervezetek, az önkormányzatok és céltársulásaik, a kamarák, valamint a szakmai szerveződések nem konkurenciát, hanem együttműködő partnert jelentenek.

A siker egyik záloga ezért e partnerek megnyerése a fejlesztésekhez. A civil szerveződések aktivitásának becsatlakoztatása a turizmusfejlesztés helyi és megyei szintjeire, szintén újabb esélyt kínál a sikeres együttműködésre. Mindenek előtt, egy megyei önkormányzat szemszögéből nézve, és szerepét vizsgálva, a székhely település önkormányzatával való együttműködés hatékonyságára, eredményességére kell törekedni.

Ebben az együttműködéseknek egy párhuzamos szintje is fontos, melyet jól példáz Pécs és Baranya együttműködése: a turisztikai kht-ban a Baranya Megyei Önkormányzat és Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata azonos arányban tulajdonos, de emellett mind a város, mind a megye szakintézményeket tart fenn, melyek között a kulturális programok szervezése terén nyílik lehetőség az összehangolt együttműködésekre.

A BMKIK leginkább a kistérségi kapcsolataik révén, a helyi kulturális élet ismerete, civil kapcsolatrendszerének aktivizálása révén képes ezt a partnerséget építeni, dinamizálni, a turisztikai kht. pedig hatékonyabban lehet képes a vállalkozói szféra, a turisztikai szolgáltatók fejlesztési projektekbe történő bevonására.

A partnerség regionális metszete

Jelenleg a turizmus irányítás, fejlesztés 3 legfontosabb szereplője regionális szinten a RIB, a Magyar Turizmus ZRt. Regionális Marketing Irodája és a Területfejlesztési Tanács Ügynöksége. Bár 2005-ben történt egy kezdeményezés átlátható és hatékony közös struktúra létrehozására, mely egyben a decentralizációt és a szubszidiaritást is erősítette volna, ettől azonban hosszas előkészítés után az MT Rt. és az OTH elállt.

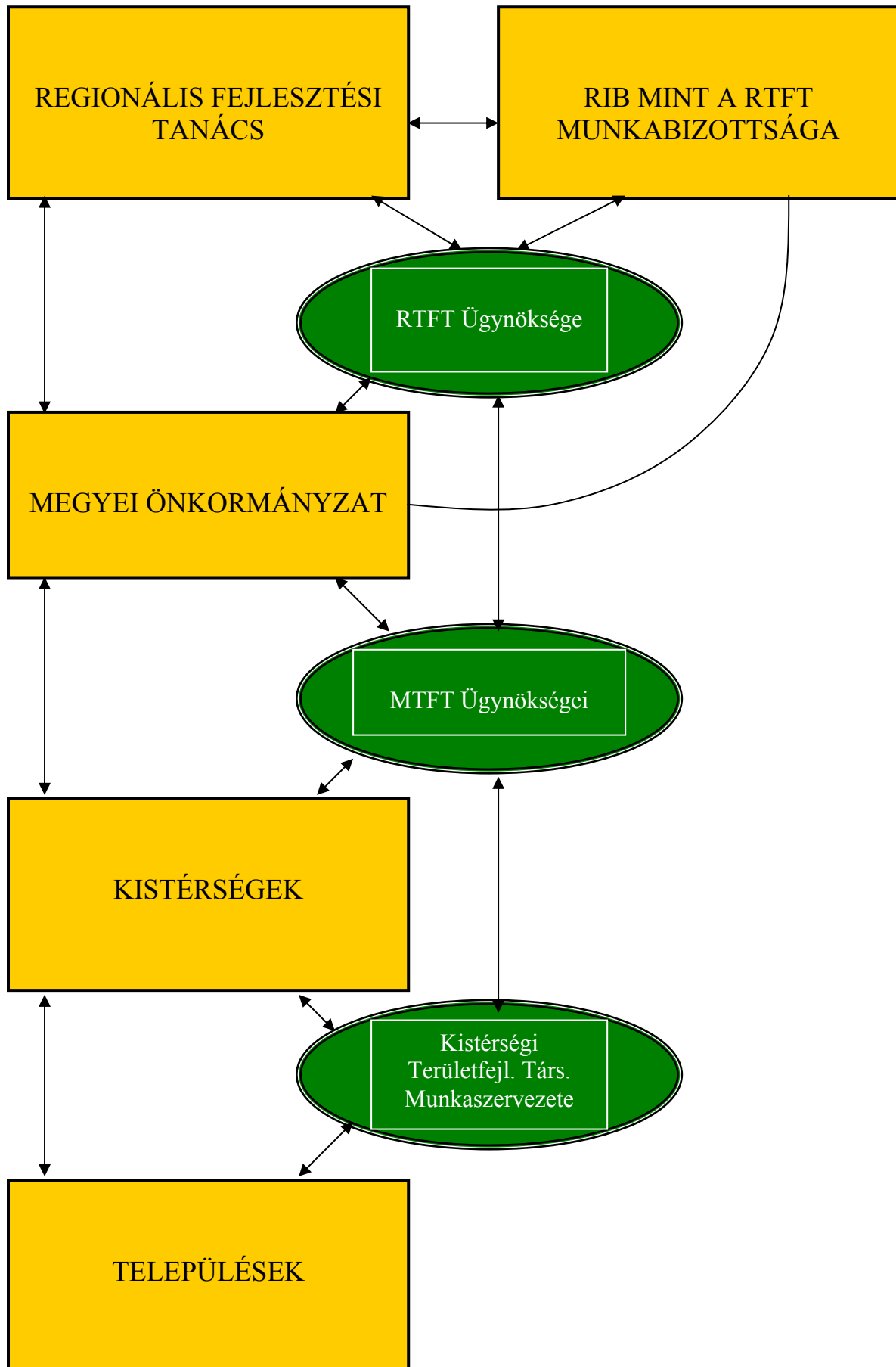
Így meglehetősen rendezetlen a struktúra: A RIB miniszter által felkért testület, de szerződéses partnere a területfejlesztési tanácsnak és kvázi irányítója az RMI-nek. Az RMI az MT Rt "meghosszabbított karja" kevés regionális önállósággal és szabad forrással, de RIB kvázi munkaszervezete.

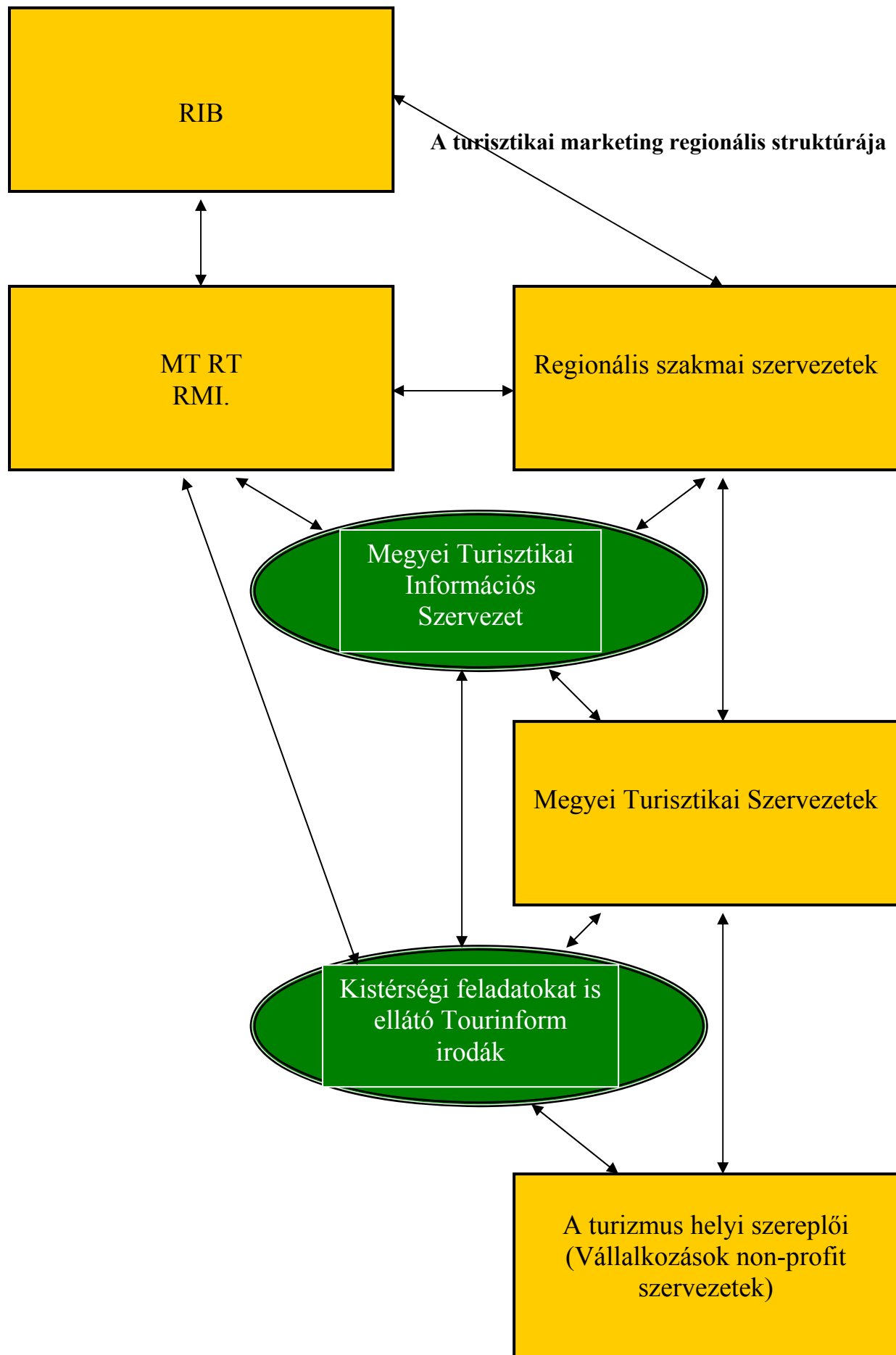
A területfejlesztési ügynökség pedig önálló tervezési munkabizottságot működtet a turizmus területén, ezzel jelentős hatással lehet az ágazat jövőjére.

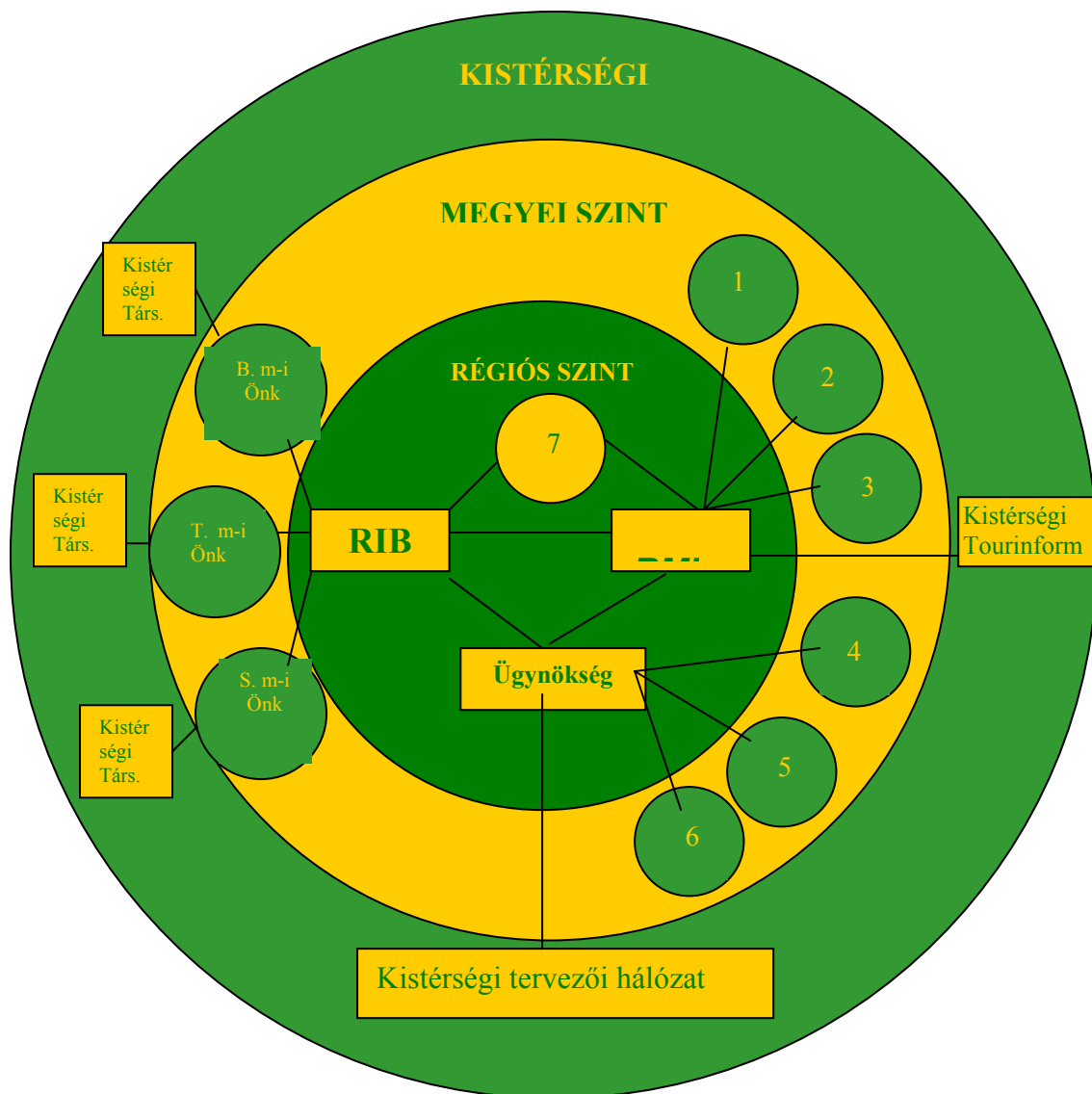
Szerencsére a személyes ismeretségekre és szimpátiára épülő kapcsolati tőke révén úgy ahogy lehetőség van a hatékony munkára. Az igazi korszerű megoldás azonban, egy regionális turisztikai desztináció-menedzsment szervezet létrehozása lenne, ahol a tervezési munka, termékfejlesztés és a marketing munka egy szervezeten belül valósulhatna meg. A régiós szint 3 kulcsszereplője jó vertikális kapcsolatrendszerrel is rendelkezik.:

- A RIB elsősorban a megyékkel és a regionális turisztikai civil szervezetekkel épített ki jó kapcsolatot.
- Az RMI a megyei és a kistérségi marketing szervezetekkel (Tourinformokkal) alakított ki napi munkakapcsolatot
- A regionális ügynökség kistérségeikig "lenyúló" tervezési hálózatot működtet.

A Turizmus és területfejlesztés kapcsolatrendszere

Jelmagyarázat:

1, 2, 3 - Megyei Tourinform Irodák (Baranya, Tolna, Somogy)

4, 5, 6 - Megyei területfejlesztési Tanács Ügynökségei (Baranya, Tolna, Somogy)

7 Regionális szakmai szervezetek:

- Szálloda Szövetség
- MATUR
- Regionális Lovasturisztikai Egyesület
- Falusi Turizmus Szövetségei
- Gyógy- és Termálfürdők Egyesülete
- Összefogás a Környezeti Nevelésért Egyesület
- DDNP

3. Helyzetelemzés

3.1. Általános, földrajzi elhelyezkedés

A Dél-dunántúli régió Magyarország délnyugati, a Dunántúl déli részén helyezkedik el, a Duna, a Dráva és a Balaton közé ékelődő területen. A tervezési-statisztikai régióhoz az ország területének 15,2%-a (14 169 km²), népességének pedig 9,8%-a tartozik, így az itt élő 977 ezres népesség (2005. év végi adatok) alapján népsűrűsége csak alig 70 fő/km². Az ország legkisebb népességű régiójának (gazdasági–kulturális–oktatási) központja a 160 ezer fős Pécs. A Dél-Dunántúl **felszine** változatos, környezeti minősége általában kedvezőnek mondható. A régió tájegységei Belső-Somogy, Külső-Somogy, Kapos-völgy, Zselic, Tolnai-hegyhát, Szekszárdi-dombság, Mecsek és a Villányi-hegység, Dráva és a Duna mente. **Ásványkincsei** és természeti erőforrásai közül – az egykori feketeköszén és uránérc bányászat felhagyásával – ki kell emeljünk a mészkövet (cementgyártás) és az andezit-bányászatot (Komló), de említést érdemelnek a régió agyag (nagy számú, de kis kapacitású téгла- és cserépgyárak), kavics és homok bányái (Duna, Dráva) is.

A terület felszíni és felszínalatti **vizekben**, illetve hévízforrásokban gazdag, döntően az utóbbi években felújított gyógyfürdői nemzetközi és regionális jelentőséggel bírnak. Legjelentősebb vízfolyásai a Duna és a Dráva, állóvizei pedig a Balaton – Közép-Európa legnagyobb tava –, Orfű, Abaliget, illetve a Deseda-tó és a Szálkai-tó, melyek környékén fontos üdülőkörzetek alakultak ki.

Természetvédelemi szempontból a régió legfontosabb területe a 49 ezer hektárra kiterjedő Duna-Dráva Nemzeti Park, illetve a Kis-Balaton, amely északnyugaton a Balatonfelvidéki Nemzeti Park részeként átnyúlik Somogyba.

3.2. A régió általános gazdasági-társadalmi helyzete, demográfiai képe

A Dél-Dunántúli Régió gazdasági-társadalmi fejlettségi mutatói jócskán elmaradnak az országos átlagtól, az **egy főre jutó GDP** alapján 2003-ban az országos átlag 75%-a volt Baranya, 68%-a Somogy és 72%-a Tolna megyében, ezzel a megyék rangsorában a 11., 14. és 13. helyet foglalva el.

A Dél-Dunántúl legfontosabb **nemzeti, illetve etnikai kisebbségét** a németiség, a horvátság és a cigányság adja. Számszerűleg a hazánkban élő németek 30%-a, a horvátok több mint egyharmada, a cigányoknak pedig a 13%-a él a régióban. A németiség területi elhelyezkedése alapján főleg Kelet-Baranyában és Tolna megyében találhatóak, a horvátok a Dráva-mentén

és Mohács környékén telepedtek le, a cigányság pedig főleg az Ormánság, a Zselic és a Hegyhát területén koncentrálódik. A nemzetiségi népesség aránya a legmagasabb a Mohácsi (26%) és a Pécsváradi (23%) kistérségben. A régió változatos nemzetiségi és etnikai bázisára alapozva kijelenthetjük, hogy a multikulturalitásból adódó kulturális értékek nagyban gazdagítják a Dél-Dunántúl többek közt turisztikai vonzerejét is.

A régió **településszerkezete** igen kedvezőtlen, amely a fejletlen városhálózattal és az apró- és kistelepülések dominanciájával jellemezhető. A települések területi eloszlása is egyenetlennek mondható, a városi népesség aránya pedig csak 55,6% (országos átlag 64,1%), az aprófalvak viszont az össznépesség 20%-át tömörítik. A legtöbben egyébként a 10 000 fő fölötti településeken élnek, a népesség pedig csaknem 20%-a a húszezer főnél nagyobb hat városban, további 19%-a a régió legnagyobb városában, Pécsen (160 000 fő) és agglomerációjában él. A 10 ezer főnél kisebb 19 kisvárosban összpontosul a régió lakosságának 10%-a, további 10%-a a tíz és húszezer fő közötti 8 középvárosban él. A városban élő népesség aránya Baranyában 63,2%, Somogyban 47,9%, Tolnában pedig 54,0%. A településhálózat mintegy 75%-át az aprófalvak adják, melyek további 70%-ában 500 fő alatti a népesség aránya. Ez különösen Baranyában szembetűnő, ahol a települések 70%-a aprófalva. Fenti települések kedvezőtlen gazdasági-társadalmi viszonyokkal kell szembesüljenek, kiugrási lehetőségük csak egy-egy nagyváros közelében lehetséges.

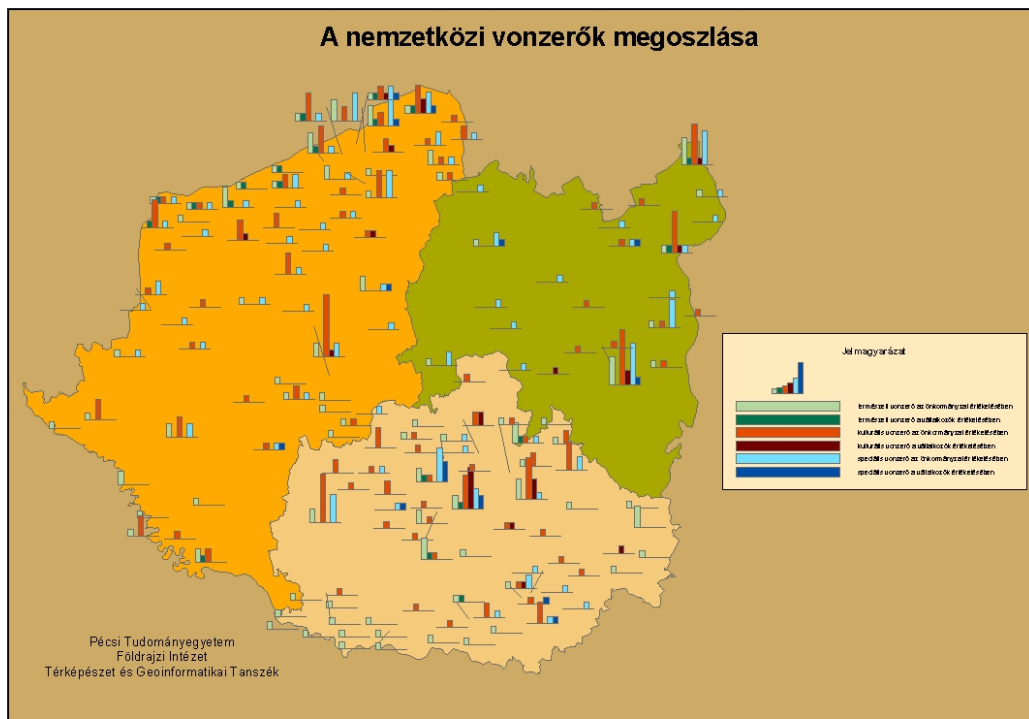
A régió legnagyobb városai természetesen a megyeszékhelyek, Pécs, Kaposvár és Szekszárd, népességszámukban azonban óriási különbségek tapasztalhatóak, hisz Szekszárd hazánk legkisebb megyeszékhelye. Mindhárom település rendelkezik agglomerációs és szuburbán terekkel. További nagyobb városok még Paks, Dombóvár, Siófok, Komló, mely városokban a telepítő tényezők alapja sorrendben az atomerőmű, a vasúti csomópont, az idegenforgalom és az egykori szénbányászat volt. Szerény városi funkciókkal rendelkező települések még Bonyhád, Siklós, Tamási, Nagyatád, Szigetvár, Marcali, Mohács és Barcs. Települési infrastruktúrájuk és intézményrendszereik azonban rendszerint erőteljesen hiányosak. A régió városhiányos területei Tolna megye belső területei, a Zselicség, az Ormánság, illetve a Somogyi dombvidék.

A régió **területi fejlettségét** vizsgálva elmondhatjuk, hogy az egyes kistérségek gazdasági fejlettségében erős különbségek tapasztalhatóak. A legfejlettebb kistérségek a pécsi, a kaposvári és a siófoki, illetve két Balaton-parti kistérség. A helyi adottságokra épülő gazdasági fejlődés főleg a turisztikai vonzerőn alapulva a Balaton déli partja mellett a Harkány-Villány-Siklós térségben alakult ki. A legfejletlenebb területek a sásdi és a sellyei kistérségek, melyeket alig lemaradva a csurgói, lengyeltóti és a tabi kistérség követ. A régió

24 kistérsége közül 9 a hátrányos helyzetű és 9 a leghátrányosabb helyzetűek közé tartozik. Az elmaradott kistérségekben magas és egyre növekvő a roma népesség aránya, fokozódik a településközi szegregáció.

3.3. A turizmus kínálata (turisztikai vonzerők, termékek célcsoporthoz igazítva)

A régió vonzerőstruktúrája a Magyar Turizmus ZRt. kategorizálását követve mindhárom vonzerőcsoportban (természeti, kulturális és speciális) nemzetközi hatókörű vonzerőket képes felmutatni. E vonzerők alapul szolgálhatnak az országos, regionális prioritásokhoz és a nemzetközi-és hazai keresleti trendekhez is igazodóan azon turisztikai termékek fejlesztésének, melyek meghatározzák a régió kínálatát és arculatát.

3.3.1. Gyógy- és termálturizmus

A dél-dunántúli régióban a turizmusnak egyik igen fontos ágát jelenti a gyógyturizmus, az itt található 21 gyógy- és termálfürdő kapcsán. Az ország 39 gyógyfürdőjéből öt (Csokonyavisonta, Dombóvár-Gunaras, Harkány, Igal, Nagyatád) található régióinkban. Minősített gyógyvízzel azonban a térségben hét termálfürdő (Dunaföldvár, Hőgyész, Kaposvár, Marcali, Nagyberény, Szigetvár, Tamási) is rendelkezik. A víz és a fürdő is termálvíznek, illetve termálfürdőnek minősül a régió további kilenc fürdőhelyénél (Babócsa,

Barcs, Buzsák-Csisztapuszta, Komló-Sikonda, Magyarhertelend, Nagybajom, Sellye, Simontornya, Szulok).

A gyógyvizek és a gyógyturizmus kapcsán meg kell említeni az *abaligeti gyógybarlangot* is, amely látványossága mellett klímájával kiválóan alkalmas légúti betegségek kezelésére.

Az egyes fürdők vizének tulajdonságai, a komplexumok kapacitásai, a szolgáltatások színvonala, a vendégforgalom nagysága és összetétele vonatkozásában jelentősek a különbségek. A szálláslehetőségeket tekintve elmondható, hogy a dél-dunántúli gyógy- és termálfürdőkből csak hétnek (Csokonyavisonta, Harkány, Hőgyész, Nagyberény, Sellye, Sikonda, Simontornya) van a területén kereskedelmi szálláshely, vagy egyéb vendégház. A közelmúltban, valamint jelenleg is jelentős beruházások zajlottak-zajlanak a régió számos fürdőhelyén, amelynek pozitív hatása a vendégforgalomra a közeljövőben valószínűsíthető.

3.3.2. Kulturális turizmus

A régió legfontosabb **építészeti** nevezetessége Pécssett található, ahol a „Világörökség része” címet kapta a Pécs belvárosában feltárt ókeresztény temető. Emellett a román-kori alapokkal rendelkező székesegyház, a város török-kori és barokk műemléképületei jelentenek fontos vonzerőt. A gazdag ipartörténeti emlékek, ipari műemlékek nagy része ma még jórészt hasznosítatlan. A pécsi Zsolnay-gyár fejlett idegenforgalmi profillal (szervezett gyárlátogatás, bonyolult adminisztráció nélkül) nem rendelkezik.

Az **egyházi műemlékek** közül a kora-románkori építészet emlékei elszórva találhatóak meg Pécsváradon, Mecseknádasdon, Kővágószőlősen, Cserkúton, Mánfán, Szekszárdon, Bátaszéken és Kaposváron. A Somogyvár község határában feltárt és rekonstruált Bencés Apátság romjait a Szent László kultusz dél-dunántúli centrumaként tartjuk számon. A gótika egyik legjelentősebb hazai, s régiónk idegenforgalmi vonzerejét is erősítő építménye a siklói várkapolna. A törökkor emlékei Pécs mellett Siklós és Szigetvár vonzerejét is növelik. A Mohácshoz közeli Sátorhelyen kiépített Történelmi Emlékhely emléket állít az 1526-ban bekövetkezett történelmi fordulópontnak, azonban állapota miatt felújításra szorul. A Szigetvár melletti Török-Magyar Emlékpark is szimbolikus értelmet hordoz. A protestantizmus építészetének kiemelkedő erősségei a kórósi, adorjási, a kovácshidai, a Drávaiványiban, valamint Szennán emelt református templomok. A szennai templom az Europa Nostra-díjas Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény területén található, s ez egyúttal Somogy megye egyik leglátogatottabb idegenforgalmi centruma. A barokk kor jellegzetes építészeti emlékei főleg Pécssett, Mohácson, és Szekszárdon találhatóak. A Dél-Dunántúl

sokszínű, soknemzetiségű voltát szerb ortodox emlékek is fémjelzik. Grábócon a templom és kolostor, Majson, Medinán, Mohácson ugyancsak görögkeleti szerb templom maradt fenn.

Az egyházi műemlékekhez kapcsolódó **vallási turizmus** egyik kiemelt célpontja a Baranya megyei Máriagyűdön található kegytemplom, amelyet a Mária-kultusz jegyében zarándokok tízezrei keresnek fel. Somogy megyében Andocs és Segesd, Tolnában Hőgyész–Csicsó nevezetes búcsújáró helyek. Különleges, országosan is egyedülálló a Somogyvamos község határában létesült „Krisna-völgy” Indiai Kulturális Központ és Biofarm, melyet krisna-tudatú hívők alapítottak az 1980-as évek végén.

Régióinkban több **vár**, illetve az ezekhez kapcsolódó múzeumok, kiállítóhelyek is megtalálhatók. Szigetvár, Siklós, Dunaföldvár, Pécsvárad, Ozora, Simontornya várai, továbbá a magyaregregyi Máré-vár jelentős idegenforgalommal bírnak, látogatottságuk számottevő. A várakra, mint turisztikai vonzerőkre azonban jóformán nem épülnek turisztikai termékek, a statikus jellegű vármúzeumokon kívül elvétve találkozunk más, korban és hangulatban a várakhoz illeszkedő kínálati elemekkel, mint pl. várjátékok, a várak fénykorát megidéző koncertek, várfesztiválok.

A Dél-Dunántúl **képzőművészete**, annak hagyatéka szintén jelentős vonzerő. A kaposvári Rippl-Rónai József Emlékmúzeum, a Vaszary Képtár, Pécsett a Csontváry Kiállítás, továbbá Amerigo Tot szellemi hagyatékát bemutató tárlat, a Vasarely kiállítás, a világhírű Zsolnay múzeum, a nagyharsányi és a nagyatádi szabadtéri szoborpark látogatóinak száma kiemelkedő.

A kulturális turizmus színterei a régió legnagyobb városai, de leginkább Pécs az, amelyik hazai viszonylatban jelentős komplex kulturális kínálatot képes nyújtani múzeumaival, kulturális életével és épített örökségével – Európa kulturális fővárosa lesz 2010-ben. Az országra jellemző szélesre nyílt Budapest-vidék „kulturális olló” miatt azonban különösen a kortárs és az előadóművészetek területén a kínálat nem megfelelő, nemzetközi jelentőségű kulturális eseményt a régió egyetlen települése sem kínál. Hiányos a kulturális alkotásnak helyet biztosító infrastruktúra, kevés a képzőművészeti műhelyek, stúdiók, próbatermek és modern technikával ellátott befogadó terek száma. A megfelelő programok hiánya miatt a turisták átlagos tartózkodási ideje kissé rövidebb az országos átlagnál.

Általános probléma a régió kulturális turisztikai kínálatával kapcsolatban, hogy az adott nevezetességek **kevés információtartalommal** rendelkeznek. Tájékoztató táblák ritkán olvashatóak, idegen nyelveken még kevesebb információ áll rendelkezésre. Az utazás előtt és alatt szükséges információkhoz való hozzáférés lehetősége korlátozott a megfelelő tartalmak hiánya, illetve a meglévő információk tartalmak strukturátlansága miatt. Hiányoznak a

befogadást és megértést elősegítő kommunikációs eszközök, valamint az egyéni útvonaltervezést elősegítő internetes megjelenés, praktikus információk. Kevés az on-line foglalható szálláshelyek, turisztikai szolgáltatások és kulturális programok száma. Ennek eredményeképpen a turisták csak a legalapvetőbb nevezetességeket nézik meg rövid idő alatt, számos potenciális turisztikai és kulturális kínálatról nem szereznek tudomást. Így rövidül az átlagos tartózkodási idő, és csökken a turisták költségéből származó bevétel. A régió turisztikai kínálatának interneten való megjelenítésében túlzott méreteket ölt a párhuzamosság, a turisztikai kínálat elemei megszámlálhatatlan települési, megyei, valamint intézményi honlapon szerepelnek.

A **múzeumok infrastrukturális állapota leromlott**, egyetlen múzeum sem elégíti ki napjaink látogatóbarát, az interaktivitást lehetővé tévő követelményeit. A múzeumokhoz nem kapcsolódnak különféle szolgáltató egységek (múzeum könyvesbolt, kávézó, étterem) annak ellenére, hogy Pécsen a múzeumok térbeli közelsége lehetőséget biztosítana egy múzeum-negyed kialakítására. A kitűnő gyűjtemények ellenére a bemutatás korszerűtlen volta miatt a múzeumok veszítenek vonzerejükből.

3.3.3. Rendezvényturizmus

A dél-dunántúli régió látogatottság és ismertség szempontjából országosan kiemelkedő kulturális rendezvényei közé a mohácsi Busójárás, a Pécsi Országos Színházi Találkozó, és a nagyszakácsi Királyi Szakácsverseny tartozik. Emellett regionálisan jelentős a kaposvári Tavaszi Fesztivál, a pécsi Művészeti és Gasztronómiai Hetek, a Villány térségben megrendezésre kerülő Nemzetközi Bordalfesztivál, a szekszárdi Pünkösdi Fesztivál, a paksi Gastroblues Fesztivál, a háromévente megrendezésre kerülő Duna Menti Folklórfesztivál, a pécsváradi Leányvásár és a kuriózum-számba menő kaposdai Nemzetközi Lovasíjász verseny. A fesztiválok néhány kivételtől eltekintve, jelen formában és tartalommal nem emelkednek ki az ország más részein megrendezésre kerülő kulturális események közül, így nem nevezhetők turisztikai attrakcióknak sem, hiszen zömmel helyi kulturális és közösségi igények kielégítésére szolgálnak.

3.3.4. Bor- és gasztronómiai turizmus

Magyarországi viszonylatban a Dél-dunántúli régió igen kedvező terepe a **borturizmusnak**. Az ország 22 borvidéke közül öt – a Mohács-Bólyi, a Pécs-Mecseki, a Szekszárdi, a Tolnai, a Villányi – található térségünkben. Az érintett települések köre a dél-dunántúli helységek mintegy ötödét teszi ki, ami országosan is jelentős aránynak mondható. Az ország első borút

egyesülete éppen a Dél-Dunántúlon alakult meg 1994-ben a Villányi borvidéken. A 2000. év elejére a régió többi borvidékén is megalakultak a hasonló jellegű borút egyesületek: a szekszárdi, a tolnai, valamint a mohács-bólyi. A régió borútjai színvonalas kínálattal várják a vendégeket, Dél-Dunántúl turisztikai kínálatának meghatározó elemét adják, azonban az egyes borutak között jelentős különbségek is megmutatkoznak a szolgáltatások szervezettségét, összehangoltságát illetően. A szereplők közötti együttműködésre a szakmai tapasztalatok megosztására jó példaként szolgálhatnak a többi turisztikai terméktípus érintettjei számára.

Nem kielégítő a kínálat az idegenforgalmat kiegészítő szolgáltatások a színvonalas, egyedi, valóban az adott térség jellegzetes gasztronómiai kínálatát bemutató **vendéglátóhelyek** száma terén. Az éttermek kínálatában a helyi, hagyományos ételek ritka kivételtől eltekintve nem jelennek meg, pedig amellet, hogy ezen ételfajták megjelenése a régió éttermeiben a régió gasztronómiai kínálatának egyediségét adhatná, hozzájárulhatnának az elfeledett hagyományok felelevenítéséhez, azok megőrzéséhez is. Az éttermek többségében gondot jelent az állandó tömény ételszag és dohányfüst, mely a ruházatba beivódik, és a vendégek elégedettségét nagy mértékben rontja.

Szép számmal tartanak a régióban a bor- és gasztronómiai turizmushoz kapcsolódó rendezvényeket. E rendezvények jelentős része helyi jelentőségű program, borversenyek, szüreti felvonulások. A jelentősebb vonzerővel bíró borturizmussal összeköthető fesztiválok fentebb, a Rendezvényturizmus címszó alatt kerültek említésre.

A dél-dunántúli régió bor- és gasztronómiai turizmus vonatkozásában megfelelő adottságokkal rendelkezik, és a szolgáltatások széles skáláját képes biztosítani az idelátogató turistáknak. Viszont a lehetőségek még messze nincsenek kihasználva, sok a tennivaló a borturizmus, de méginkább a vendéglátás tekintetében.

3.3.5. Konferenciaturizmus

A **konferenciaturizmus** régiós centrumai Pécsen és Kaposváron lelhetők fel, országos jelentőségűnek azonban egyik sem tekinthető annak ellenére, hogy pl. Kaposvár esetében a turizmus legfőbb alapját a városban rendezett kiállítások és vásárok jelentik. A fejlődéshez hiányoznak a mai kor igényeit kielégítő infrastrukturális feltételek (konferencia- és kiállítótermek, magas kategóriájú szállodák). A nagyobb konferenciák elsősorban a felsőoktatás profiljához kötődnek. Pécsen jelentős előrelépést jelent e téren a 2006-ra elkészülő vásár- és konferenciaközpont, az Expo Center.

A régiós rendezvények típusai:

- **kulturális rendezvények** (POSZT, Andocsi Nagyboldogasszony-napi főbúcsú, Szigetvári Zrínyi napok, Szentjakabi Nyári Esték,)
- **folklór rendezvények** (Magyarlukafai Vendel-napi búcsú, Sárközi lakodalom, Hímestojás fesztivál)
- **történelmi várjátékok** (Siklói Várjátékok, Pécsváradi Várjátékok, Szigetvári Zrínyi napok)
- **karneválok, bálók** (Pécsváradi Búcsú és Szent István napok, Mohácsi Busójárás, Dorottya bál, Coca Cola Beach House)
- **gasztronómiai és borászati rendezvények** (Sellyei Dinnyefesztivál; Siklói Ősz, Balatonboglári Jazz és Bor Fesztivál, Asztali Örömök Somogyban, Szekszárdi Szüreti Fesztivál)
- **kiállítások és vásárok** (Turisztikai Kiállítás és Vásár, Kaposvár, Pécs; Alpoktól az Adriáig Nemzetközi Kiállítás és Vásár, Kaposvár; stb.)
- **sportrendezvények** (Balatonfenyves Fenyves Kupa vitorlásverseny; Siófoki Nemzetközi Díjugrató verseny, Magyar Ugróderby; Kaposvári Nemzetközi Lovas Fesztivál; kaposvári nemzetközi kosárlabda és röplabdamerkőzések, Szántódpusztai lovasprogramok, stb.)
- **alkotótáborok** (Bárdudvarnoki Nemzetközi Üvegszimposium, Siklói Nemzetközi Kerámia Szimpózium, Barcsi Nemzetközi Alkotótábor)
- **tudományos összejövetelek, konferenciák**

3.3.6. Falusi turizmus

Dél-Dunántúl a falusi turizmus vonzerőit tekintve rendkívül kedvező adottságokkal rendelkezik. A falusi turizmus kiemelt területei a régióban a Keleti- és a Nyugati Mecsek, A Tolnai-dombság, a Völgyesség és Zselic. A falusi turizmus kedvező azért, mert a vidék lakói számára többletbevételt ad, munkaalkalmat biztosít, de emellett hozzájárul a kulturális, néprajzi hagyományok fennmaradásához is. A turisták szemszögéből pedig hozzájárul a kikapcsolódáshoz, a testi-szellemi fejlődéshez.

3.3.7. Aktív turizmus

Ökoturizmus

Dél-Dunántúl kedvező adottságokkal rendelkezik az ökoturizmus számára, A természetet és a falusias vidéket kedvelők számára számos lehetőséget tartogat. Folyóvizeink közül a Dráva-mente európai viszonylatban is kiemelkedő természeti értéket képvisel. A drávai vízi turizmus fellendítését szolgálta, hogy négy Dráva-menti településen (Barcs, Drávatamási, Drávasztára, Drávaszabolcs) ponton kikötőket, vízitúra-táborhelyeket építettek. A Duna és a Dráva mentén húzódó, csaknem 50 ezer hektáros Duna-Dráva Nemzeti Park – amelynek négyötöde a három megye területére esik – a régió legkiterjedtebb országos jelentőségű védett területe. Az ökoturizmus egyik speciális kínálati elemét jelentik az erdei keskeny-nyomközű kisvasutak. Dél-Dunántúlon öt ilyen kisvasút üzemel: az almamelléki, a kaszói, a mesztegnyői, a gemenci és a pécsi.

A természeti értékek bemutatását szolgálják a Duna-Dráva Nemzeti Park látogatóközpontjai (Gemenc-Bárányfok, Drávaszentes), valamint tematikus kiállításai (pl. az abaligeti denevérmúzeum, vagy a mattyi madár-emlékpark). Különleges vonzerőt képvisel a Somogy megyei Petesmalomban található Vidrapark. A természeti értékekkel való ismerkedést szolgálják a tanösvények, valamint 2006-tól a nagyközönség számára meghirdetett, előre meghatározott időpontokban lebonyolításra kerülő, szakvezetéssel egybekötött túrák.

A természetvédelem és a turizmus szempontjából fontos lenne a védett területek elhelyezkedése miatt a határmenti együttműködés bővítése Horvátország és Magyarország között, a Duna-Dráva Nemzeti Park területétől délre elterülő védett területek (Kopácsi-rét) összefüggő, nemzeti parki védettségének elérése, közös turisztikai termékfejlesztés megvalósítása.

Vízi turizmus

Dél-dunántúlon vízparti üdülőterületek alakultak ki a mesterséges tavak körül, a legjelentősebb ezek közül Orfű, Abaliget, Kovácsszénája térsége. Az itt létrehozott tórendszer értékes halállománynak és madárrezervátumnak nyújt élőhelyet és a vízi sportokhoz is biztosítja a feltételeket. Fontos víziturisztikai célterületek a Kaposvár melletti Deseda-tó, a Tolna megyében lévő Fadd-Dombori, a gyékényesi Kotró-tó, utóbbi könnyűbúvárok kedvelt célpontja a tiszta víz és a nagy vízmélység miatt. A folyóparti turizmus (kajak-kenutúrák, ill. kishajós kirándulások) a Dráván és a Dunán jelentősek. A horgászturizmus számára kedvező

adottságokkal rendelkezik a régió, mint a folyóvizek, mind a természetes, mind a mesterséges állóvizek mentén lehetőség van e tevékenység végzésére.

Lovasturizmus

A lovasturizmus számos lehetőséget nyújt az ez iránt érdeklődőknek. A legnagyobb lovas centrumok Kaposváron, Somogysárdon, Tamásiban találhatóak, ahol gyakoriak a nemzetközi lovasversenyek, bemutatók.

Nagy gondot jelent a lovasturizmus terén, hogy a régióban kevés az állandó színvonalat nyújtani képes szolgáltató, a nagy költségigényű fejlesztéseket igénylő ágazatban sokan vannak, akik hobbitevékenységgént, kellő mértékű turisztikai és lovas szakmai ismeret hiányában nem képesek megfelelő színvonalú turisztikai szolgáltatást nyújtani.

Vadászturizmus

A térség idegenforgalmának egyik kiemelkedő ága a vadászturizmus. A legkedveltebb vadászterületek a régióban: a Gemenci-, illetve a Gyulaji-erdő, a Zselic, a Mecsek számos területe, a Dráva-sík, a Duna mente, a Somogyszobhoz közeli erdőterületek (Kaszópuszta), a Tab környéki dombság.

Kerékpáros turizmus

A kerékpáros turizmus fejlesztésére ideálisak a régióban a körülmények, a lehetőségek azonban eddig csak korlátozottan vannak kihasználva. A változatos, de nem túlságosan tagolt domborzat, a nagy kiterjedésű erdők, a vizes területek nagy száma mind vonzó környezetet teremt a kerékpáros turizmus számára. A sűrű településszerkezet rendszeres pihenőket és látnivalókat biztosít, és a kapcsolódó sűrű mellékúthálózat alkalmas a kerékpáros közlekedésre. A kerékpáros turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra azonban kiépítetlen. Megoldatlan a forgalmasabb szakaszokon a gépjárműforgalomtól elkülönített kerékpáros közlekedés biztosítása, a pihenő-vendéglátó és a szerviz infrastruktúra fejletlen. A vasút nincs felkészülve nagy mennyiségben kerékpárok szállítására a régióban, megoldatlan továbbá a kerékpárok tárolása, őrzése a látnivalók, megállóhelyek környékén. A régióban a meglévő rövid kerékpárút-szakaszok nem alkotnak egységes és egybefüggő kerékpárút-hálózatot. Dél-Dunántúl jelentős, több országot is érintő projektje a Mura-Dráva-Duna kerékpárút, melynek megvalósítása folyamatban van.

3.4. A turistafogadás feltételei

3.4.1. Közlekedés

A Dél-dunántúli Régió közlekedési adottságai elemzése kapcsán elmondható, hogy a régió alapvetően rossz minőségű **közúti közlekedési** infrastruktúrával rendelkezik, melyre a nehéz megközelíthetőség és az utak rossz állapota nyomja rá a bélyegét. A régió elérhetősége lassú és körülményes, a forgalmi igényeknek nem felel meg. A nehéz megközelíthetőség egy mutatója szerint a határátkelőhelyek átlagosan 62 km-enként helyezkednek el, mely érték jóval az országos átlag alatt marad. Ez a helyzet az interregionális kapcsolatok kialakításának legerősebben hátráltató tényezője.

A forgalmi adatokat vizsgálva elmondhatjuk, hogy a legfontosabb közlekedési útvonalakat az M7 autópálya és a 6. és 7. sz. főutak adják. További fontos útvonalak még az 55., 56., 57., 58., 61., 66., 67., 68. sz. főutak és a 6701. és 6505. mellékutak mind a személygépkocsi forgalom, mind pedig a nehézgépjármű-forgalom tekintetében.

A Dél-Dunántúl **vasúti hálózata** egyenetlen, jelentős a vasúthiányos terek nagysága (Barcs-Kaposvár, Barcs-Nagyatád, Szigetvár-Kaposvár, Dombóvár-Lepsény, Tamási-Keszőhidegkút-Gyöngyös, Pécsvárad-Bátaszék). A vasúti közlekedés versenyképességét erősen csökkenti a vágányok egyvonalú kiépítettsége, illetve alacsony tervezési sebessége (fővonalak 60-120 km/h, mellékvonalak 20-80 km/h).

A **vízi közlekedés** tekintetében azonban igen kedvező adottságokkal rendelkezik a Dél-dunántúli Régió. Hajózható vizei a Duna, a Dráva, a Sió, valamint a Balaton. A kedvező természeti feltételek mellett azonban rendkívül hiányos a hajózás infrastruktúrája, a lehetséges szállítási és turisztikai potenciál csak igen kis részét használják ki.

A **légi közlekedés** legfontosabb bázisai a taszári és a pécs-pogányi repülőterek, melyek mellett számos, főleg sportcélú repülőtér működik a régióban. A pécs-pogányi repülőtér 2006. márciusától rendszeres járatokat indít Pécs-Bécs viszonylatban, a taszári repülőtér polgári hasznosítása azonban még csak tervezés alatt van.

3.4.2. Szálláshely és vendéglátás

A Dél-Dunántúl idegenforgalomban betöltött gyenge potenciálját mutatja, hogy 2005-ben az országos kereskedelmi szálláshely-kapacitásnak csupán 9,8%-át tudhatta magáénak, 295 objektummal (az országos adat 2993). A kereskedelmi szálláshelyek közül 54 szállodai egység, 146 panzió, 20 turistaszállás, 28 ifjúsági szálló, 28 nyaralóház és 19 kemping biztosított a vendégek számára szálláslehetőségeket. A 3604 magán szállásadó döntő többsége

(2949, a magánszállások 81,8%-a) a fizetővendéglátás keretei között nyújtott szolgáltatást, ennél jóval kevesebben (654, a magánszállások 18,2%-a) a falusi szállásadás területén. A magánszállásadók száma jelentős az összkínálatban, de ezek egyenként csak kis férőhelyszámmal működnek. A magánszálláshelyek férőhelyszáma összesen 16257, ebből fizetővendéglátás 12830, illetve falusi szállásférőhely 3427.

Kereskedelmi szálláshelyek

A dél-dunántúli turisztikai régióban 2005. július 31-én 295 kereskedelmi szálláshely állt a vendégek rendelkezésére. Baranya megyében 165, Somogy megyében 62, Tolna megyében 68. Ennek legnagyobb hányadát a panziók és a szállodák (1-4 csillagos) teszik ki, melyekből 146, illetve 54 darab működik Dél-Dunántúlon.

Kereskedelmi szálláshelyek kapacitásadatai a Dél-Dunántúl turisztikai régióban (2005. július 31.)

	*****	****	***	**	*	Szálloda összesen	Panzió	Turista szállás	Ifjúsági szálló	Nyaráróház	Kemping	Mindösszesen
Baranya	-	1	19	7	3	30	81	10	14	19	11	165
Somogy	-	-	8	2	1	11	38	6	3	-	4	62
Tolna	-	1	3	6	3	13	27	4	11	9	4	68
Összesen	-	2	30	15	7	54	146	20	28	28	19	295

Forrás: KSH

Az adatokból jól kivehető, hogy kedvezőtlen a régió szállásférőhely kínálatának összetétele. Alacsony a magasabb komfortfokozatot biztosító szállodák aránya, és ezek között is kevés a jó minőségű, magasabb osztályba sorolt szálloda. Öt csillagos szálloda nincs a régióban, négy csillagos is csak összesen kettő, az egyik Bikalon, a másik Hőgyészen. A magas kategóriájú szállások hiánya leginkább a megyeszékhelyeken gátolja a turizmus további fejlődését.

A régió és Dunántúl legnagyobb városa Pécs esetében kedvezőtlen, hogy a férőhelyek túlnyomó része alacsony komfortfokozatú, a nyári szünetben szabaddá váló (elsősorban az ifjúsági turizmust szolgáló) kollégiumi férőhely. Szállodai férőhelyeket tekintve Pécs nem éri el a hasonló nagyságú más városok kínálatának mennyiségét, jelentős hiányosság, hogy a városnak nincs 4 és 5 csillagos szállodája, továbbá nincs olyan, nemzetközi szállodalánchoz tartozó középkelet-európai szállodája, mely nemzetközi viszonylatban is a minőség garanciája lenne (Pl. Ibis, Golden Tulip)

Magánszálláshelyek

Dél-Dunántúl turisztikai régió megyéiben a magánszálláshely-kapacitás eloszlása az alábbiak szerint alakul. Legtöbb falusi szálláshely (162) Csokonyavisontán található (a dél-dunántúli falusi szálláshelyek 24,7%-a), azonban ez egy sajátos elem, mert ebben az esetben faluban működő gyógyturizmusról beszélhetünk, semmint tradicionális falusi vendégfogadásról. Tradicionális falusi vendégfogadó kistérségek Baranyában a Keleti és a Nyugati-Mecsek, Tolnában a Völgység, Somogyban a Zselic területe. Legtöbb fizetővendéglátóhely (1719) Baranya megyében, Harkányban található. A fizetővendéglátás elsősorban a gyógyturisztikai központokban kiemelkedő, úgy mint Igalon (180), Dombóváron (430), Tamásiban (177).

Magánszálláshelyek kapacitásadatai a Dél-Dunántúl turisztikai régióban 2004-ben

Megye	Falusi szállásadás		Fizetővendéglátás		Összesen	
	Szállásadó	férőhely	szállásadó	férőhely	szállásadó	Férőhely
Baranya	306	1809	2077	8785	2383	10594
Somogy	264	1129	226	1163	490	2292
Tolna	85	489	646	2882	731	3371
összesen	655	3427	2949	12830	3604	16257

Forrás: KSH

3.4.3. Települési arculat, épített örökségek

A Dél-dunántúli régió változatos földrajzi adottságaiból és elhelyezkedéséből, sokszínű etnikai összetételéből fakadóan változatos táji és kulturális értékekkel, termelési hagyományokkal rendelkezik, amelyek a települési arculatot, az épített örökséget és a szellemi értékeket is meghatározzák. Mindezen értékek közvetve vagy közvetlenül gazdasági tényezőként hasznosulnak, mint a települési, térségi, regionális identitás hordozói. Terület- és településfejlesztési szempontból egyaránt kiemelt jelentőségűek, míg az idegenforgalomban a vendégfogadás alapfeltételei közé tartoznak. A vonzó, esztétikus települési és táji arculat ma már alapkövetelmény az idegenforgalomban, egyre több település felismerve ezt a tényt a településkép rehabilitációját tűzte ki célul a jövőre vonatkozóan. A kulturális örökség megőrzése emellett a fenntarthatóság egyik hordozója egyben, a jövő generációja számára őrzik meg a múlt és a jelenkor értékeit, ezzel biztosítva a múlt és a hagyományok továbbélését, a térségi jellegzetességek fennmaradását.

A települési arculatot többségében rontja, hogy tőkehiány miatt a közterületek, az úthálózat fenntartására, településrendezésre csak kevés forrás állt rendelkezésre, s ez negatív irányba befolyásolta a települések környezetének állapotát, a lakókörnyezet minőségét. Rossz állapotban vannak a közterületek, így eredeti funkciójukat korlátozottan tudják betölteni. A

közösségi életnek rendszeresen helyet adó terek hiányoznak, a térhasználat több esetben az egyre növekvő számú gépkocsik helyigényének kielégítésére szűkül le. A régió egyes nagyobb lélekszámú városaiban az utóbbi években elindult egyfajta belváros rehabilitációs folyamat, de tökehiány miatt csak elszigetelten, a központi részekre koncentrálva, így nem nevezhető komplex településmegújítási programnak. Pécs és az egykori bányászváros Komló romló állapotú városrészeinek megújítására indult program is egyelőre csak a legsürgetőbb problémák megoldására nyújt lehetőséget, ennél hosszabb távú és nagyobb mértékű beavatkozásra lenne szükség.

3.4.4. Környezeti állapot

A környezeti állapot vizsgálata tekintetében a Dél-dunántúli Régiót heterogenitás jellemzi, hisz az egyes szennyező komponensek jelenléte térségenként eltérő képet mutat. A légszennyezettségi adatok alapján a régió kiemelt zónája Pécs környéke, illetve Kaposvár. A zajhatások vizsgálatánál is elsősorban a Pécsi kistérségben, továbbá a Balaton-part városaiban mértek kedvezőtlen értékeket, a régió többi részén főleg a nagy forgalmú közutak mentén (különösen a 7-es út balatoni szakasza, a 6-os út pécsi, ill. szekszárdi szakaszai, valamint a 61-es és 67-es út kaposvári be- és kivezető szakaszai) tapasztalható erőteljes zajszennyezés.

A régió ún. barnamezős területei (tehát azok a területek, amelyek környezeti kármentesítést igényelnek) 20%-ban (30 db.) egykori honvédségi területekhez köthetők, melyek legnagyobb része jórészt elhagyott lakanya épület (Kaposvári, Pécsi, Szekszárdi kistérség). Területileg közvetlen a honvédségi barnamezős területek mögött található a mezőgazdasághoz kapcsolódó barnamezős területek jelenléte is, amelyek mintegy 15%-os lefedettséggel bírnak, a legnagyobb arányban azonban az egykori ipartelepek rendelkeznek, az összes barnamező 65%-ával (99 db.). A mezőgazdasághoz köthető barnamezős objektumok, állattartó telepek és volt TSZ majorok főleg a Dombóvári, Kaposvári, Barcsi és a Mohácsi kistérségben találhatók. Az ipari és a közlekedési objektumok környezetszennyező hatásai főleg a régió nagyobb városaiban tapasztalhatóak.

1998-ra a Dél-Dunántúl 649 településének 99,4%-ában vezettek be közműves vízszolgáltatást, a csatornázottság aránya azonban messze elmarad az Európai Unió elvárásaitól, hisz 2003-ra az összes települések csak mintegy 20,7%-a volt csatornázott, a hálózatba bekerült lakások aránya pedig csak 54,4% volt.

A települési szilárd hulladékok lerakása a Dél-Dunántúlon 2005-re összesen 24 üzemelő lerakóhelyen történt (egy évvel korábban még 34 ilyen telephely működött). 2004-re egyéként a rendszeres szemétyűjtésbe bekapcsolódott lakások száma elérte a 416 000-et. Meg kell

jegyezzük, hogy a régióban 368 felhagyott települési szilárd hulladék lerakó található, melyek sokáig megfelelő műszaki védelem nélküli lerakókként működtek, rekultivációjuk pedig napjainkban is csak részben megoldott.

Szelektív hulladékgyűjtés 2006. januárjára már 238 településen folyt a régióban, amely egyrészt a környezetvédelem előtérbe kerülését, másrészt pedig a kapcsolódó környezeti ipar fejlődésének lehetőségét vetíti elő.

A Dél-Dunántúli régióban a nem veszélyes hulladék döntő részét a legnagyobb hulladéktermelők – az uránérc-bányászat, a mélyszinti szénbányászat és az erőművi széntüzelés – megszűnésével a mezőgazdaság, a villamosipar, az élelmiszeripar, valamint a faipar eredményezi. 2003-ban 42 570 tonna veszélyes hulladék keletkezett a régióban, mely mennyiség szerencsére az utóbbi években folyamatosan csökken. A települések környékén található döngutak jelentős része nem engedélyezett, környezetvédelmi szempontból pedig működtetésük nem megfelelő.

3.4.5. Egyéb (köz)szolgáltatások

A Dél-dunántúli régióban a közszolgáltatások színvonala és jelenléte természetesen a legmagasabb fokú a megyeszékhelyeken és a nagyobb városokban. Ezen centrumok közül országos szinten is kiemelkedik Pécs, Kaposvár és Szekszárd. Központi funkcióikat alapvetően az egészségügyi, szociális és oktatási szolgáltatások kialakításával érik el, hisz a szolgáltatások ezen széles réteget lefedő körét természetesen csak a nagytelepüléseken lehetett gazdaságosan létrehozni.

A régió kisebb városaiban már jóval hiányosabb a szolgáltatások köre, a kisebb települések pedig csak az alapvető szolgáltatási struktúrával rendelkeznek. A kisebb városok többségében tehát még nem épültek ki azok a közszolgáltatási-gazdasági szolgáltató funkciók, amelyek kialakításával a települések központi szerepkört tölthetnének be az adott térségben.

Az aprófalvas településhálózat következtében az alapellátások bizonyos része (kereskedelmi, oktatási, egészségügyi, szociális) távlatilag kistérségi szinten működhet csak racionálisan.

3.5. Emberi erőforrás – turizmusban dolgozók képzettsége

Röviden exponálva a kérdéskört kimondható, hogy a dél-dunántúli turisztikai régió idegenforgalmi képzési szervezetrendszere az iskolarendszerű képzéseknél strukturális hiányosságokat mutat. A középfokú képzésben meglévő szakközépiskolák végzett növendékei nehezen tudják a régióban felsőfokon folytatni tanulmányaikat. A turisztikai régióban nem működik idegenforgalmi, szálloda, vendéglátó szakismereteket adó főiskola. A Kaposvári

Egyetem Pedagógiai Főiskolai Kara hirdet meg konzultációs központként idegenforgalmi és szálloda szakon, szálloda és vendéglátás, valamint idegenforgalmi szakmenedzser szakon a szolnoki Kereskedelmi és Gazdasági Főiskolán, valamint a Budapesti Gazdasági Főiskolán akkreditált képzéseket. A legközelebbi önálló idegenforgalmi képzést adó intézmény a Kodolányi János Főiskola siófoki képzési helye, ill. a Dunaújvárosi Főiskola.

Az országosan tömegessé vált főiskolai idegenforgalmi képzésekből – a jelenlegi hallgatói létszám a nappalisokat és a levelezősöket is számításba véve meghaladja az ötezret – a Dél-Dunántúl alig részesedik.

Jóval kedvezőbb a helyzet a felsőfokú továbbképzésben. A Pécsi Egyetem Turizmus tanszékén immáron 13 éve folyik másoddiplomás képzés. A turizmus szakértői képzés négy szemeszteres oktatása a diplomások számára nyújt lehetőséget az idegenforgalmi szakképzés megszerzésére, a meglévő ismeretek elmélyítésére. Az egyetemen folyó képzés profilját tekintve a turizmusfejlesztés és irányítás települési, megyei és regionális intézményei, a turizmus marketing szervezetek és vállalkozások számára képez szakembereket.

3.6. A turizmus szervezeti rendszere a régióban

3.6.1. Regionális szervezetek

Az osztrák alulról építkező rendszer ideális, részben mert társfinanszírozással meghatványozza a felhasználható forrásokat, részben mert a szakma, az érintettek folyamatos szakmai kontrollja biztosított, így nem lehet nem hatékonyan dolgozni.

Ennek megvalósítása Dél-Dunántúlon rövidtávon kilátástalan, a vállalkozások olyan mértékben forráshiányosak, hogy a legapróbb szerepvállalásra sem képesek (vásári részvételek társfinanszírozása, katalógusban megjelenésért minimális bekerülési díjak kifizetése). Tehát egyelőre a felülről finanszírozás a járható út, a kérdés, hogy a felülről szintje az országos, vagy részben a regionális szint is lehet-e. Utóbbi előnye, hogy a forrás biztosítással párhuzamosan döntési kompetenciák megosztása ill. átadása is felmerül, ami kívánatos volna, amennyiben regionális szinten garantálható a szakmai és nem a politikusi felügyelet. Ennek hiányában értelmetlen a decentralizáció, mert a szakma elveszítheti intaktóságát, és veszélyes mértékben megnőhet politikai kitétsége (a jelenlegi politikai védettséggel szemben).

A RIB-ek háttérbe szorításával a régió egy értékes lehetőséget veszít: egy tapasztalt, a legkülönbözőbb területeken gyakorló szakemberekből álló grémium összeadó tudásáról mondunk le.

3.6.2. Megyei és kistérségi szervezetek

A Tourinform hálózat 2003 óta megváltozott feltételek mellett működik, mivel a Magyar Turizmus ZRt kiszállt a finanszírozásukból. A fenntartók a korábbi önkormányzati intézményeket több esetben közhasznú társasággá alakították. Ezek működésének eredményessége leginkább az ügyvezető igazgató személyétől függ, - de ettől függetlenül elmondható, hogy nem hozott kiegyensúlyozottabb gazdálkodási feltételeket a Tourinformok számára a szervezeti átalakítás.

Az átszervezett Tourinformok – részben saját létjogosultságuk vélt erősítésére – számos esetben a regionális szinttől teljesen független, vagy azét éppen keresztező munkát végeznek, melynek egyik fő motivációja a bevétel generálás.

A Tourinformok főleg adatszolgáltatással és a belföldi vásárokon informátor biztosításával működnek együtt a regionális szinttel.

A szakmai civil szervezetekkel jó a regionális szint együttműködése, bár nehezíti a munkát e szervezetek forráshiányából adódó gondja, hogy nincsen főállású alkalmazottjuk, többnyire csak társadalmi munkában dolgozó vezetőik, akik csak korlátozottan terhelhetők, bár mindig igen készségesek és tudásuk nélkülözhetetlen.

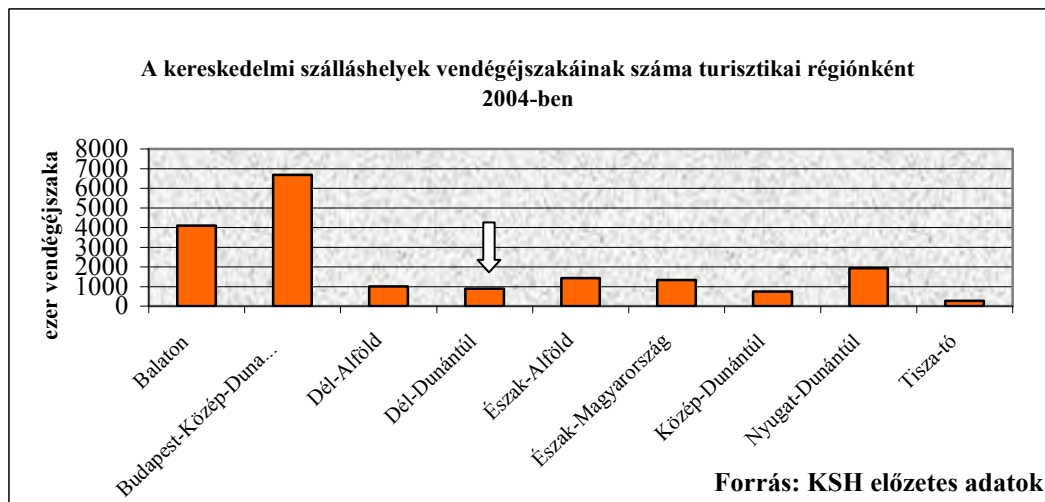
Általában a régió minden turisztikai szervezete forráshiányos, amit fokoz, hogy mindenki őrzi saját rendelkezésének függetlenségét, ami miatt nem oldható meg a legtöbb esetben a pénzügyi és emberi erőforrások közös, hatékonyabb és szinergikus hatásokkal járó felhasználása. Üdítő kivétel ez alól a falusi vendéglátók három megyei szervezete, melyek saját regionális koordinációval is rendelkeznek, aminek révén évek óta a regionális marketing szervezettel együttműködve jelennek meg különböző eszközökkel és akciókkal belföldi és külföldi piacokon. Ez a modell minta értékű, de sajnos egyedülálló.

3.7. Turizmus kereslete (fogyasztói szokások)

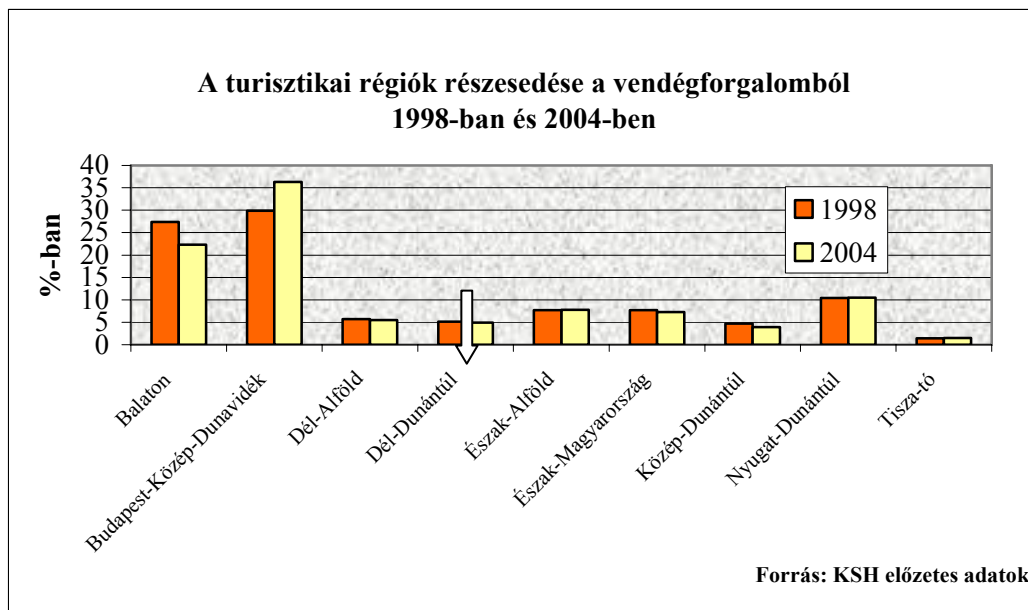
A Dél-Dunántúl turisztikai pozíciója

A Dél-Dunántúli Régió tervezési-statisztikai régióként magába foglalja Somogy, Tolna és Baranya megyék teljes területét. A turisztikai régió azonban nem tartalmazza a Balaton Régióhoz tartozó somogyi tóparti és háttérterületeket. Már maga ez a tény is jelentős kihatással van a turisztikai régió országon belüli idegenforgalmi pozíciójára, a statisztikai adatokból is nyilvánvaló lemaradására, a turisztikai piacon érzékelhető visszaesésére. A legfrissebb, 2004-es vendégfogalmi adatok alapján a turisztikai régió teljes, kereskedelmi szálláshelyeken mért forgalma (vendégéjszakák száma) csak az igen kis kiterjedésű és

szezonális forgalmú Tisza-tavat és a budapesti és Veszprém megyei Balatonpart forgalmát nélkülöző Közép-Dunántúlt előzi meg, ám volumenében a többi hat régió mögé szorul

Nem kedvezőbb a helyzet akkor sem, ha további vendégforgalmi jellemzők alapján kívánjuk elhelyezni a régiót az országos helyzetképben. A dél-dunántúli turisztikai régió 2004-ben csak 8%-át adta az ország kereskedelmi szálláshely kapacitásainak, messze lemaradva például a 14,2%-os részarányú Nyugat-Dunántúltól. A relatíve és abszolút értelemben is kevesebb szálláshelyen a regisztrált vendégforgalom sem produkálhat kedvezőbb arányokat. A vendégéjszakákban mért forgalom is kedvezőtlen irányban változott 1998 és 2004 évek viszonylatában. A régió kereskedelmi szálláshelyein mért forgalom alapján a külföldi vendégkört illetően 2,6%-os részarányt képvisel az országban, ám az alföldi régiók közül az észak-alföldi 4,9%-os arányszámával megelőzi. Ez a régió a külföldi vendégkört illetően pozíciójavító és erős konkurens. Az utóbbi évek országos tapasztalata, hogy a belföldi vendégkör jelentősen bővült. Ebben a szegmensben a Dél-Dunántúl részaránya kedvezőbb, 7,8%-os, ám itt is jelentős, pozíciószerző régióval kell szembenézni a piacon, ez pedig Észak-Magyarország (13,9%).

A magánszálláshelyek kínálatában és keresletében már felfedezhetünk kedvező vonásokat. A legutóbbi évben a falusi vendégfogadóknál és fizetővendéglátóknál eltöltött vendégéjszakák száma meghaladta a negyedmilliót, így a Balaton után a Nyugat-Dunántúllal és az Észak-Alfölddel együtt alkotják a forgalom „derékhadát”. Magánszálláshelyekben erős, ám a vendégforgalom többi mutatójában jelentős vetélytársaitól leszakadó a Dél-Dunántúl idegenforgalmi régiója. Ennek okait az alábbiakban határozhatók meg:

- A régiónak szűkös a kereskedelmi szálláshely kínálata, főként a minőségi, magasabb kategóriás hotel kapacitások hiányoznak. Ezeket pedig nem pótolhatják a turizmus területi fejlődésében ugyan fontos szerepet játszó, ám éppen ezért szétszórt magánszálláshelyek.
- Nem „érték” még be azok a speciális turisztikai termékek (pl. borturizmus, borutak, gasztronómia, fesztiválok), amelyek a régió profilját adják, ezek még nem hoznak koncentrált forgalmat.
- A nagy volumenű és jelentős vonzású kínálatok vesztek szerepükből. Így például érzékelhető az egészségturisztikai szegmensben a régió fürdőhelyeinek a stagnálása, lecsúszása.
- A határmenti fekvés, a déli kapcsolati irány nem hatott pezsdítően a vendégforgalomra.

A XXI. század elején az idegenforgalomban is a fogyasztói szokások, a piaci szegmensek körében bekövetkező jelentős módosulásokkal kell szembenézni. Általános tendenciaként

megfigyelhető, hogy az utazások időtartama egyre rövidül, gyakorivá válnak hazánkban is a párnapos, un. „hosszú hétvégés” utazások, melyek elsődleges helyszínei az egészségturisztikai központok, illetve a gazdag kulturális attrakciókkal rendelkező, változatos programot kínáló városok. Ebben az esetben a vendégek – az általános tendenciától jóval fokozottabban – keresik a minőségi szolgáltatásokat és a kedvező ár/érték arányú utazási csomagokat. A Dél-Dunántúli turisztikai régió ebben a tekintetben csak igen korlátozottan tud megjelenni a hazai piacon, mindössze néhány desztináció és szolgáltató képes jelenleg eleget tenni ezen növekvő arányú vendégkör igényeinek. Ide sorolható Pécs – bár a szálláshelyi hiányosságok jelentősen gátolják a továbbfejlődést –, Harkány – a szolgáltatók közül csak pár tud az igényeknek megfelelni –, a komplex szolgáltatáskört kínálni tudó kastélyszállók (pl. Bikal), üdülőfalvak (Bonnya) jelenhet meg eredményesen ezen a piacon.

A hazai háztartások 17%-a választotta a Dél-Dunántúli turisztikai régiót kirándulásuk célpontjának, míg az utazások esetében ez az arány mindössze 8%, a főutazások tekintetében még alacsonyabb, 7%-os. Ez magyarázza az arányaiban magasabb vendégszámot az alacsonyabb vendégéjszaka szám mellett. (MT Rt. 2005) A belföldi főutazás során magas visszatérési hajlandóság tapasztalható, a vendégek 82%-a már megelőzően járt a főutazás helyszínén.

A keresleti trendekben a demográfiai viszonyok változása folytán a szenior korosztály fokozottabb részvételére kell számítani a jövőben, melyet a kormányzat is, és erre válaszul a magánszektor is külön nekik szóló akciókkal támogat (Nemzeti Üdülési Szolgálat nyugdíjasok részére meghirdetett programjai). E piaci szegmens esetében más keresleti jellegzetességek, más igények jelentkeznek. A fogyasztói szokásokat feltáró kutatások alapján a szenior háztartások közel fele rövid, általában egynapos kiránduláson részt vesz az év folyamán. A kedvelt célterületek közé tartozik a Dél-Dunántúl turisztikai régió, míg a fő utazási motivációjuk a rokonok és barátok felkeresése mellett a gyógyfürdők szolgáltatásainak igénybe vétele. A kirándulásaik eloszlása egyenletesebb, mint más korcsoportoké, jelentős az elő- és az utószezon szerepe. Belföldi helyszíneket keresnek fel, tartózkodási idejük csak kis mértékben hosszabb, a 4 éjszakás utak dominálnak, míg a főutazás esetén meghaladta a 7 vendégéjszakát. A szeniorok ez utóbbi esetben a félpanziós és a teljes ellátást nagyobb arányban vették igénybe, mint a többi korcsoport. (MT Rt. 2005) Az utazási motivációk az egészségi állapot megőrzésére, az akut vagy krónikus betegség gyógyítására, stabilizálására irányulnak. Ebből fakadóan hosszabb a tartózkodási idő – egy vagy akár több hetes –, míg a fajlagos ráfordítás alacsonyabb, a speciális szolgáltatásokra

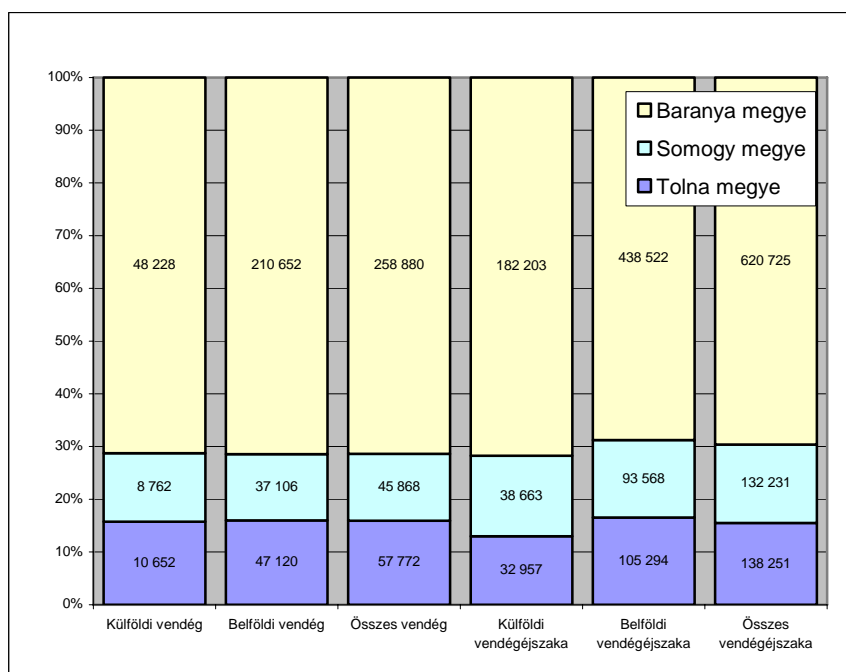
nagyobb az igény. Ilyen gyógyturisztikai központ Harkány mellett Nagyatád, Csokonyavisonta, Igal lehet.

Az utazási helyszínének kiválasztásánál a korábbi kedvező tapasztalat és mások véleménye a döntő, ez magyarázhatja a magas visszatérési hajlandóságot, majd az uticél természeti adottságai töltenek be fontos szerepet a választásnál. A Dél-Dunántúli turisztikai régió ebből a szempontból kedvező helyzetben van, speciális klímájával egyediséget képvisel hazánkban. A kulturális adottságoknak a látogatók 10%-a fontos szerepet tulajdonít – bár az utazási motivációk között legtöbb esetben csak másodlagos szerepkörrel van jelen –, ebben a tekintetben a régiónak kitűnő adottságai vannak, de ezek az adottságok még nem kellő hatékonysággal kihasználtak. A kulturális turizmus területén is erős koncentráció érvényesül, melynek központja Pécs városa, ahol elsődleges utazási motivációként is megjelenik a kultúra. Ezt a jellegzetességet jól mutatja, hogy a Pécsre érkező vendégek száma erős korrelációt mutat a rendezvények időpontjával.

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma

2005-ben a régió kereskedelmi szálláshelyein a vendégek 891207 vendégéjszakát töltöttek el. Egy vendég átlagosan 2,5 éjszakát töltött a régióban a kereskedelmi szálláshelyeken. A vendégszámból a külföldiek 18,65%-kal részesedtek, a vendégéjszakákból 28,4%-kal. A külföldiek átlagos tartózkodási ideje 3,8 éjszaka volt, míg a belföldieké csupán 2,2 éjszaka.

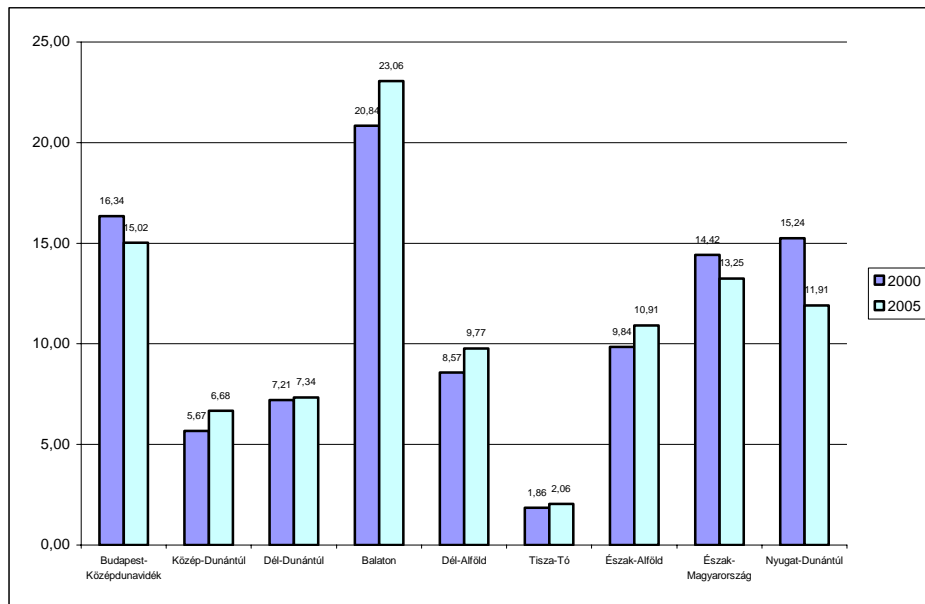
A vendégforgalom összetétele Dél-Dunántúlon (2005)

Forrás: KSH

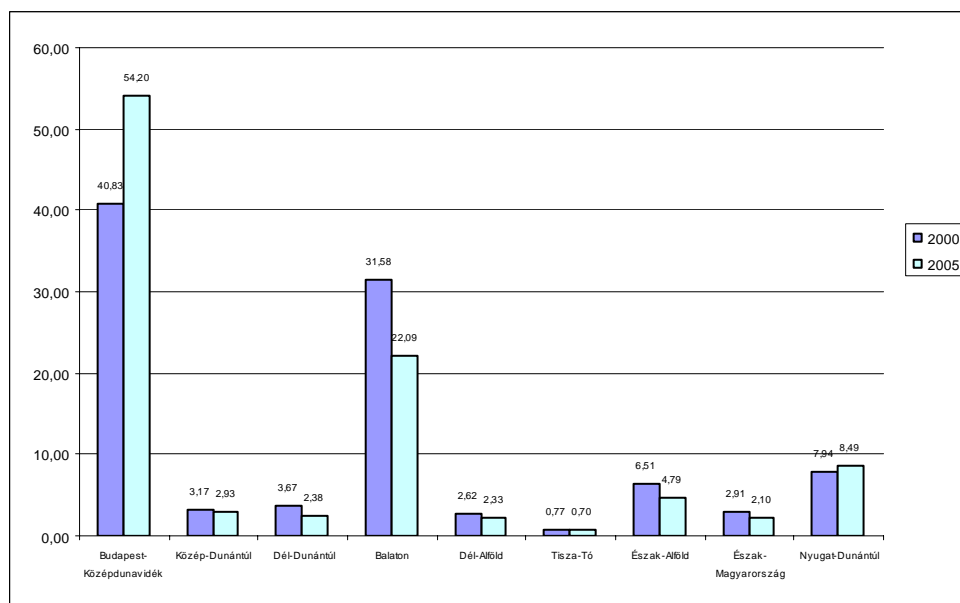
A belföldi vendégforgalmat tekintve az elmúlt években a Dél-dunántúli régió megőrizte részesedését a többi régióhoz viszonyítva: annak ellenére, hogy a turista érkezések száma kissé csökkent. Ennek oka, hogy a vidéki régiók túlnyomó részében hasonló tendenciák voltak tapasztalhatóak, egyedül a főváros térsége tud felmutatni számottevő pozitív változást a vendégek és a vendégéjszakák alakulása terén.

**Belföldi vendégéjszakák százalékos megoszlása a régiók kereskedelmi szálláshelyein
(2000-2005)**

Forrás: KSH

**Külföldi vendégéjszakák százalékos megoszlása a régiók kereskedelmi szálláshelyein
(2000-2005)**

Forrás: KSH

A területi koncentráció az egyes megyéken belül is érvényesül. Baranyában a vendégéjszakák 41%-a Pécssett, 30%-a Harkányban, és 6%-a Orfűn koncentrálódik; a három település összesített részesedése 77%. Somogy megyében a vendégéjszakák 43%-a Kaposváron, 15%-a Nagyatádon realizálódott, ezt követi Csokonyavisonta 8%-kal. Tolna megyében a vendégéjszakák száma tekintetében Szekszárd áll az első helyen, 21%-kal, Fadd következik 18%-kal.

A szálláshelytípusok bevételeinek változásai a dél-dunántúli turisztikai régióban eltérően alakulnak a külföldi és a belföldi vendégek tekintetében. Amíg a 3-4-5 csillagos szállodák belföldi vendégektől származó bevétele 2005-ben közel 25%-kal emelkedett 2004-hez képest, addig ugyanezekben a szálláskategóriákban a külföldi turistáktól származó bevétel 12,4%-kal csökkent. Az alacsonyabb szálláshelykategóriáknál ez a folyamat épp ellenkezőleg játszódtott le: amíg a belföldi vendégek költése az 1-2 csillagos szállodákban csökkent (kétszillagos szállodákban 15,2%-kal, egyszillagos szállodákban 35,6%-kal), a külföldieké növekedett (kétszillagos szállodákban 10,8%-kal, egyszillagos szállodákban 11,5%-kal). A panziók, turista és ifjúsági szállók bevételei stagnáltak, viszont a kempingeknél a belföldiek körében jelentős 32,5%-os bevételcsökkenés történt, a külföldiek körében 16,8%-os. Összességében elmondható, hogy a belföldi vendégek elsősorban a magasabb komfortfokozatú szálláshelyeket keresik, míg a külföldiek inkább az egyszerűbb – és alacsonyabb árfekvésű – szálláshelyeket. A jövedelmi viszonyokat vizsgálva ez elgondolkodtató, magyarázatként szolgálhat a tendenciára az üdülési csekkkel történő fizetés elterjedése. A különböző szálláshelykategóriák közötti szállásdíjbevétel-megoszlást a következők jellemzik: a bevétel 46%-a jelentkezett 3-4-5 csillagos szállodákban, 28,8%-a panziókban, 9,4%-a kétszillagos szállodákban, 7,8%-a turista és ifjúsági szállókon, 4,1%-a üdülőházakban, 2,5%-a kempingekben, végül 1,4%-a az egyszillagos szállodákban.

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Dél-Dunántúl turisztikai régióban (2005)

	Vendég			Előző év=100%			Vendégéjszaka			Előző év=100%		
	Külföld	belföld	összes	külföld	belföld	összes	külföld	belföld	összes	külföld	belföld	összes
Baranya	48228	210652	258880	94,8	97,9	97,3	182203	438522	620725	94,5	94,9	94,8
Somogy	8762	37106	45868	82	91,6	89,6	38663	93568	132231	84,9	90,7	88,9
Tolna	10652	47120	57772	99,6	105,3	104,2	32957	105294	138251	108,9	109,2	109,2
Összesen	67642	294878	362520	93,6	98,2	97,3	845112	1175186	2020298	94,5	96,3	95,8

Forrás: KSH

Magánszálláshelyek vendégforgalma

A turizmus jelentősége kistérségenként és üdülöhely-típusonként eltérően változott az elmúlt 10 évben. Azon térségek, ahol a turisztikai kínálatot a falusi turizmus, a vadászat, horgászat, golf-turizmus és a kisebb fürdők jelentik, nőtt a turizmus jelentősége, illetve beindult az addig nem létező idegenforgalom. Ilyen térségek és települések találhatóak a Mecsekben, a Duna mentén, a Villány-Siklói borút egyes településein, a Zselicben, a Külső-Somogyban, a Szekszárdi-dombságban, illetve a Tolnai Hegyháton. A tömezturizmusnak egykor otthont adó jelentős vízi-és fürdőközpontok esetében azonban a vendégforgalom csökkent, majd az 1990-es évek végén egy alacsonyabb szinten stabilizálódott. Dinamikusan egyik fürdővel rendelkező településen sem nőtt a turizmus jelentősége.

A fizetővendéglátás és a falusi szállásadás mára az idegenforgalom jelentős tényezőivé váltak. A fizetővendéglátás elsődlegesen a gyógy- és egyéb üdülöhelyeken jellemző üdülési mód, a falusi turizmust kedvelők inkább a nyugalmat adó vidéki kikapcsolódást részesítik előnyben. Baranya megyében a fizetővendéglátás fő szolgáltató helyei Harkány, Pécs, Orfű és Villány településeken koncentrálódnak. A falusi szállásadás Magyarhertelend községben a termálfürdő révén fejlődött ki, valamint a Mecsek és a Zselic festői falvaiban. Somogy megyében a magánszállásadás tekintetében Zselic térsége játszik fontos szerepet, valamint a Balaton-háttérterület dél-dunántúli turisztikai régió területére áthúzódó része. Tolna megyében a fizetővendéglátás Dombóváron, a város melletti Gunaras gyógyfürdő látogatottsága következtében jelentős, Tamási ugyancsak rendelkezik fizető-vendéglátó kapacitással. A megyében a falusi szállásadás kevésbé terjedt el annak ellenére, hogy háttérre rendkívüli változatosságot kínál. A gemenci, a gyulaji vadászati lehetőségek, a Sió, a Duna különleges vonzerő lehetne e tekintetben is.

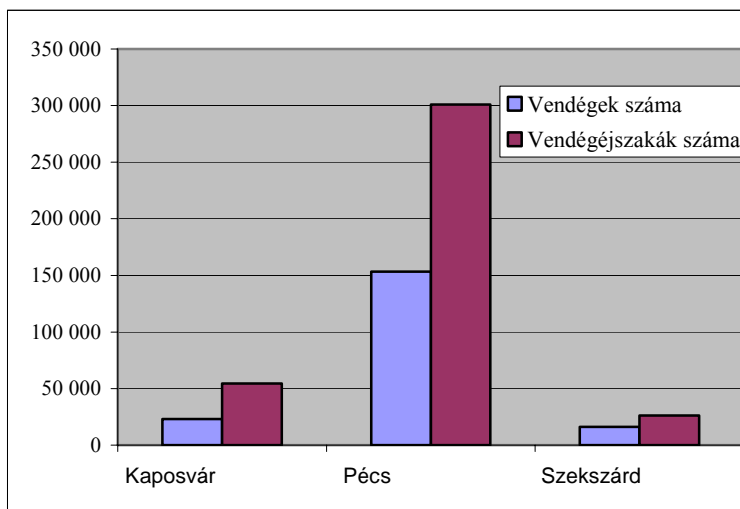
Magánszálláshelyek vendégforgalmi adatai a Dél-Dunántúl turisztikai régióban (2004)

Megye	Falusi szállásadás		Fizetővendéglátás		Összesen	
	külföldi vendég-éjszaka	Belföldi vendég-éjszaka	külföldi vendég-éjszaka	belföldi vendég-éjszaka	külföldi vendég-éjszaka	Belföldi vendég-éjszaka
Baranya	4175	23051	83240	68063	87415	91114
Somogy	7285	7955	8117	9026	15402	16981
Tolna	941	5583	20893	16425	21834	22008
összesen	12401	36589	112250	93514	124651	130103

Forrás: KSH

A régió megyeszékhelyeinek versenyében egyértelmű Pécs vezető pozíciója, melyet jelentős lemaradással követ Kaposvár, majd Szekszárd.

A Dél-Dunántúli turisztikai régió megyeszékhelyeinek forgalmi adatai

Forrás: KSH

3.8. A régió korábbi turisztikai célú fejlesztése tapasztalatainak, eredményeinek bemutatása

3.8.1. Széchenyi Terv / országos nagyprojektek (2001-2002)

A régió nagyprojektjei csak évekkel lemaradva más régiókéktől kerültek benyújtásra. Így az utolsó pillanatban részesültek támogatásban, ami eleve hátrányos piaci helyzetbe hozta ezeket és az ezek bázisán működő desztinációkat.

Típus projektek:

Harkányi Gyógyfürdő

A közel két milliárdos beruházással megtörtént a gyógyfürdő korszerűsítése. Eközben felépültek azok a szállodák, melyek megfelelő színvonalúak, de egyenkénti alacsony kapacitásuk miatt piacra segítségük nehézkes, és csak az érintettek egységes ajánlatának kialakításával lehetséges. A beruházást nem követte a vendégkör átstrukturálódása, ugyanakkor a korábbról megmaradt vendégkör drágának tartja a fürdő szolgáltatásait és azokat csak korlátozottan veszi igénybe (fél napos belépőjegyek). A német területről érkező vendégkör azonos vagy jobb színvonalú létesítményeket talál a határ mentén ill. Nyugat-Magyarországon, így természetesen inkább azokat veszi igénybe. Kiutat a hazai vendégkör (üdülési csekk rendszerre is alapozandó) megerősítése, ill. Európából új célcsoportok elérése

jelenthet. Utóbbiak ide vonzása csak az unikális, máshol igénybe nem vehető gyógyszolgáltatások markáns kiajánlásával, és a beinduló pécs-pogányi reptérre charterekkel csoportosan, szervezeten és vonzóan kedvező áron vendéget hozó európai partner utazásszervezőkre építve lehetséges.

Sikondai Termálfürdő

Az elhúzódó beruházás nem a tervezett komplex formában valósult meg. Máig nem rendelkezik a tervezett speciális wellness szolgáltatásokkal. A marketing munka nem érzékelhető. A vendégkör esetleges, a vendégek száma döbbenetesen alacsony. A marketinggel foglalkozó vezetők és beosztottak folyamatos személyi változása követhetetlen. A fenntarthatósághoz komoly aggodalom fűzhető.

Hőgyészi Apponyi Kastély

Az ország egyetlen gyógyvizes kastélyszállója. Távol a forgalmasabb turisztikai útvonalaktól. Nehézségekkel küzdő projekt, bár minden adottsága megvolna a fenntartható működéshez. Nem sikerült magát a belföldi piacon pozícionálnia, márkánévvé válnia.

Csertői Kastély

A beruházás egyik szakaszát támogatta csak a pályázat. A projekt befejezéséhez, kibontakoztatásához ez nem bizonyult elegendő impulzusnak. A pályáti forrás felhasználás kapcsán felmerült, bár a vállalkozó által vitatott adózási problémák és ennek következtében kirótt hatalmas adó és büntetés gyakorlatilag végleg lebénította, csődbe sodorta a vállalkozást.

Pécs - Nádor Szálló / Konferencia Központ

A régió egyik tragédiája, hogy az elnyert félmilliárdos támogatás felhasználását a vállalkozó Danubius Hotels Group nem tudta határidőre megkezdeni, így a támogatás visszavonásra került. Ez kétségessé teszi a projekt megítélését egy jövőbeni pályázata esetében is, amire azóta már példát is láttunk.

Orfű-Lipóc

Fedett lovarda építésére elnyert támogatását ne használta fel, visszaadta, lemondott róla.

Kutas-Kozmapusztá

A kastély udvarában található termálvíz bázisán egy kisebb fürdő pavilon építéséhez kapott támogatást a vállalkozó, akinek fő üzletága (almatermesztés) több egymás utáni deficités évet követően nem volt meg a remélt saját forrása a beruházáshoz. A támogatást visszafizette, a létesítményt eladta.

Széchenyi Terv / regionális kisprojektek (2000-2002), TRFC (2003-tól)

A Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság döntéselőkészítő, a mindenkori illetékes szaktárcát vezető számára javaslattevő jogkörét érvényesítette e pályázati kiírások kapcsán. A hagyományos témák, marketing, termékfejlesztés és rendezvények maximum néhány millió forintos támogatásán túl az oktatás-képzés, az önkormányzati zöldfelület növelés és a szűnyogyérítés támogatása is ide tartozott. Utóbbi két eset közvetlen turisztikai hatása nem mérhető, elmaradásuk azonban negatív befolyásoló tényező az idegenforgalomra.

Rendezvények támogatása

Szükséges és elengedhetetlen ez a forrás, de felhasználása gyakran kellő szakmai kontroll nélküli, inkább megyei lobby érdekeket tükröző volt. A bizottság nem merte felvállalni, hogy definiálja a turisztikai hatású rendezvények fogalmát, ezekkel kapcsolatos elvárásait, és hogy csak az ennek megfelelő rendezvényeknek juttasson támogatást. Így meglehetősen szétforgácsolódtak a rendelkezésre álló források, és nagy részük semmiféle befolyást nem gyakorolt az idegenforgalomra. Kihasztnátlan maradt az a lehetőség, hogy a rendezvények terén regionális márkákat hozzunk létre és azok piacra segítségével növeljük a régió vendégforgalmát és az egy főre jutó átlag tartózkodási időt. A rendezvény turizmus szerepe változatlanul alábecsült és kihasztnátlan a régióban.

Termékfejlesztés támogatása

Ugyancsak a megyék közötti paritás determinálta a források odaítélését. A néhány milliós támogatások nem befolyásolták érzékelhetően a régió idegenforgalmát, ugyanakkor a prioritizált vállalkozóknak kis átmeneti segítséget, könnyebbiséget jelentettek. Kérdés, hogy a hatékonyság ismeretében érdemes-e erre összességében súlyos tízmilliókat áldozni.

Marketing munka támogatása

Ugyancsak az egyes kisvállalkozások, esetleg szakmai szervezeteik számára az éves működésük és felmutatható tevékenységeik tükrében érzékelhető segítség, ugyanakkor hatása

az esetek túlnyomó többségében elmaradt. Ennek oka, hogy a szakma felkészültsége nem megfelelő, és az elkészült promóciós eszközök sosem jutottak el a potenciális célcsoportokhoz, hogy azok utazási döntését Befolyásolják. Egy részük a helyi önkormányzat imázs céljaira került felhasználásra (másra tartalma miatt egyébként sem lett volna alkalmas), más részük a már a térségben tartózkodó turisták tájékoztatását szolgálta (jó esetben). Számos alkalommal egymást keresztező, feleslegessé tevő duplikátumok születtek (volt olyan megyei intézmény, amelyik évről évre kiadta pályázati támogatással a regionális program sorolóját vagy a kézműveseket bemutató kiadványát, melyeket regionális szintű átfogó anyagaiban a Regionális Marketing Igazgatóság is megjelentetett és terjesztett). Rengeteg extrém módon túlbecsült árakkal operáló pályázat került támogatásra, nyilvánvalóan az adott pályázó szervezet éves saját működési költségét is ebből próbálta megtámogatni. Minden esetre komplex kampányokkal, professzionális, itt kiemelését érdemlő marketing munkával, aminek érzékelhető hatása lett volna, nem találkoztunk. Ami azért nagy kár, mert az e célra odaítélt és egy-két millió forintoként „szétszór” sok tízmilliós forrásokat regionális szinten koordinálva hatékonyan lehetett volna felhasználni az erre hivatott és alkalmas szervezetnél, mely ennek az összegnek kis töredékét költhette tevékenységére.

3.8.2. NFT 1. - ROP (2004-től)

A régió turisztikai vonzerőit és szolgáltatásait a vendégforgalomra is érzékelhető hatással fejlesztő projektek jelentős, akár milliárdos nagyságrendű támogatása volt a ROP célja. A projektek egy része beruházási, más része közbeszerzési szakaszban van, így ezekről értékelést adni még nem lehetséges. Kiemelkedő projekt a Pécs világöröksége turisztikai vonzerő fejlesztés, a Mecsek gyöngyszemei projekt és a Dráva medence komplex ökoturisztikai fejlesztése (mindhárom esetben 1 – 1,5 milliárd forintos támogatással).

Kisebb projektek: horgász centrum fejlesztés Háromfán, szálláshely fejlesztés Csokonyavisontán, Dombóvár-Gunarasban, Harkányban, Mohácson, és Négycsillagos Szálloda kialakítása Pécsen. Utóbbi esetben feltűnő volt az építészeti terveken, hogy sem a szobák mérete, sem a további kiszolgáló helyiségek nagysága és funkcionális összetétele nem felel meg a négycsillagos szállodai előírásoknak. Ezt az esetet azért ragadtam ki, mert ez jól szemlélteti, mi történik, ha szakemberek helyett politikusok döntenek turisztikai projektek támogatásáról. A ROP vonatkozásában is be kellene építeni a regionális idegenforgalmi bizottságot, mint szakmai szűrőt, ill. a regionális marketing igazgató hivatalos menetben jelenleg is kikért véleményének - legalább vétő esetén – súlyt kellene adni.

3.8.3. Megyei források

A három megye közül egyedül Somogyban létezik jelentősebb forrás turizmusfejlesztésre, melynek segítségével a korábbi években életképes projektek nyertek valóban kimutatható hatású támogatást (pl. Szentán fedeles lovarda épült így fel). Baranya és Tolna megye az utóbbi öt évben nem tudott e szakterület számára számottevő fejlesztési forrásokat biztosítani.

4. SWOT elemzés

A Dél-Dunántúli Turisztikai Régió SWOT analízise

VIZSGÁLT TÉMAKÖR	ERŐSSÉG	GYENGESÉG	LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Térszerkezeti pozíció, közlekedés	<ul style="list-style-type: none"> Regionális központ Pécs és társközpontok (Kaposvár, Szekszárd) hálózata Jó példák a turizmusban települések, kistérségek turisztikai együttműködésére 	<ul style="list-style-type: none"> Periférikus fekvés, a régió kiesik a fő kapcsolati irányokból Jelentős belső fejlettségbeli különbségek, hátrányos helyzetű térségek magas aránya Közlekedési „zsák” helyzet, fejletlen közlekedési infrastruktúrák 	<ul style="list-style-type: none"> Határokon átnyúló turisztikai fejlesztések, interregionális együttműködések fejlődése Horvátország gyors EU integrációjával Regionális növekedési pólus fejlesztések dinamizáló hatásai Tervezett nagy közlekedési fejlesztések elérhetőséget javító hatásai (autópálya, regionális repülőterek, vasúti kapcsolatok, kikötők) 	<ul style="list-style-type: none"> A határmentiségből származtatható előnyök nem realizálódnak EU peremi fekvés tartós marad A közlekedési periférikus helyzet lassan oldódik A délszláv helyzet bizonytalansági tényezői tartósak maradnak
Környezet	<ul style="list-style-type: none"> A természetvédelmi oltalom alatt álló területek jelentős száma, régiós elterjedtsége Nagyszámú, kiemelt értékű műemlék, örökségi érték a régióban A kastélyhasznosítási program első turisztikai eredményei 	<ul style="list-style-type: none"> Tájsebek, roncsolt felszínek, hulladékelhelyezési problémák Környezetkultúra hiányosságai, leromló rurális és urbanus területek, településrészek Felhagyott iparterületek 	<ul style="list-style-type: none"> Mintaértékű kezdeményezések a tájrehabilitációra, környezetvédelemre és hulladékkezelésre Ökoturisztikai fejlesztések Helyi épített örökség hasznosítása a turizmusban „Barnamezős” területek rekonstrukciójával új attrakciók az ipari örökség bemutatásában 	<ul style="list-style-type: none"> Környezeti „botránybombák” felújulnak (imázsromlás) Védett területek fokozódó és nem kellően kontrollált igénybevétele Hasznosítatlan épített értékek fokozódó leromlása Eltűnő ipari örökség
Gazdasági környezet	<ul style="list-style-type: none"> Jelentős vállalkozói affinitás a turizmus iránt Megőrzött tradíciók, hírneves termékek az iparban és mezőgazdaságban egyaránt Gazdasági erőközpontok tényezők az üzleti turizmusban 	<ul style="list-style-type: none"> Leszakadó régiós gazdaság, lemaradó turizmus A KKV-k nem megfelelő tőkeellátottsága Alultőkésített idegenforgalmi vállalkozások Alacsony beruházói aktivitás a régióban és a turizmus szektorban is, különösen a külföldi érdeklődés alacsony 	<ul style="list-style-type: none"> Új és jelentős beruházások a régióban és a turizmus szektorban is Fokozódó külső érdeklődés, beruházói aktivitás a régió turisztikai fejlesztéseinél Nagy infrastrukturális fejlesztések kedvező hatásai megjelennek a turizmus szektorban A fellendülő gazdaság magával húzza az üzleti turizmus erősödését is 	<ul style="list-style-type: none"> A gazdasági környezet tartós gyengesége visszafogja a turizmust is Elmaradó beruházások, leszakadó régió korlátozza a turizmus fejlődését

VIZSGÁLT TÉMAKÖR	ERŐSSÉG	GYENGESÉG	LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Népesség, humán erőforrások	<ul style="list-style-type: none"> A lakosság vendégbarát attitűdje és vendégfogadói aktivitása A turizmus – vendéglátás középfokú képzési rendszerei magas szintűek, kiépült a felsőfokú szakképzés rendszere A lakosság idegenforgalmi képzettsége folyamatosan nő Etnikai sokszínűség és élő hagyományok 	<ul style="list-style-type: none"> Előregedő aprófalvak, a képzetlenek magas aránya Kommunikációs problémák, a nyelvtudás hiányosságai Képzettségi problémák az ágazatban, különösen a gyakorlat orientált képzések hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> A bolognai folyamat részeként új szakirányú képzések (Bsc, Msc) akkreditálódnak a régió felsőoktatási intézményeiben Egymásra épülő, egymást kiegészítő rendszere épül ki az iskolai és tanfolyami képzési és felkészítési rendszereknek, erős gyakorlati orientáció 	<ul style="list-style-type: none"> A szakágazat képzett munkaerő szükségleteinek helyi kielégítése nem lesz zökkenőmentes Az új képzések kibocsátott szakembereinek a pályakezdése megnehezül
Települések, kistérségek	<ul style="list-style-type: none"> Kulturális és műemléki centrum, világörökségi helyszín Pécs Hírneves néprajzi tájegységek és egyedi arculatú települések a régióban 	<ul style="list-style-type: none"> Leromló, értékeiket veszítő aprófalvak, periférikus fekvésű településcsoportok Jelentős színvonalbeli és keresleti különbségek a turizmus régión belüli allokációjában 	<ul style="list-style-type: none"> Pécs világörökségi vonzerő fejlesztési programjának kedvező hatásai Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010 projekt kiterjedő hatásai Megújuló településközpontok, bővülő számú felújított és hasznosított műemlék 	<ul style="list-style-type: none"> Leszakadó települések, kistérségek kimaradnak a turizmusból Tovább fokozódik a preferált turisztikai centrumok és a vendégforgalom által alig érintett területek közötti különbség
Fejlesztési politika	<ul style="list-style-type: none"> A régió kiemelten preferált fejlesztési területe a turizmus Koncepcionális előny a turizmus programozásban, az érintettek közötti egyetértés a fejlesztési célokat illetően Követendő példák a turisztikai célú kistérségi együttműködésekben 	<ul style="list-style-type: none"> A fejlesztési programok dinamizáló hatása alig érzékelhető Önkormányzatok és vállalkozások között együttműködés alacsony szintű 	<ul style="list-style-type: none"> Elnyert térségi „nagyprojektek” beruházásainak kínálatélénkítő hatásai További kistérségi együttműködések megjelenése a turizmus kínálat és desztináció fejlesztésben Turizmus hálózatok fejlődése, a fejlesztések szinergikus hatásainak érvényesülése Duna-Dráva-Száva Eurorégiós együttműködés 	<ul style="list-style-type: none"> Egymás hatásait rontó, párhuzamos fejlesztések, az erők szétaprózása Határokon átnyúló fejlesztések elmaradása

VIZSGÁLT TÉMAKÖR	ERŐSSÉG	GYENGESÉG	LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Imázs, marketing	<ul style="list-style-type: none"> Hagyományos imázstermékek a régióban Formálódó, önálló arculatú desztinációk, jól csengő területi márkák a régióból Regionális tervek és eredmények a turizmus- és régiómarketing fejlesztésére, magas színvonalon működő intézmények (RMI, RFÜ) 	<ul style="list-style-type: none"> A régió területileg szétszórt, vidéki jellegű vonzerői alig jelennek meg a térségi imázsban A kevés minőségi turisztikai kínálat imázsjavító szerepe csekély 	<ul style="list-style-type: none"> Rendezvényekre, ismert termékekre és területekre koncentrált országos marketing kampányok végrehajtása A régiós és megyei, valamint kistérségi, valamint városi megjelenítések, marketing programok összehangolása, felelős intézmények megerősödése és szoros együttműködése A régió imázsának, belső kohéziójának bővítése turisztikai eszközökkel 	<ul style="list-style-type: none"> Háttérbe szorulás a feltörekvő vetélytársak mögött Csökkenő presztízsű kínálatok
Attrakciók	<ul style="list-style-type: none"> Országos védettségű természeti értékek (NP, TVK, TVT) Pécs világörökségi értékei Jelentős tradicionális, kulturális/örökségi értékek az urbánus és rurális terekben egyaránt Különleges minőségű termál- és gyógyvízkincs Nemzetközi és országos vonzású rendezvények, fesztiválok Hírneves borvidékek 	<ul style="list-style-type: none"> Az attrakciófejlesztés hatékonysága területi és települési szinteken is alacsony A vonzerők jelentős részére nem települt turisztikai kínálat A fakultatív kirándulási lehetőségek rosszul szervezettek, nem kötik össze a meglévő programokat 	<ul style="list-style-type: none"> Újabb vonzerő potenciálok feltárása a turizmus területi hálózatainak fejlesztésével A vidéki térségek aktív turisztikai kínálatának fejlesztése Kastélyok és kúriák funkcióváltásával és rekonstrukciójával új minőségi centrumok megjelenése a régió több térségében Az elérhetőség javulásával az attrakciók felértékelődnek 	<ul style="list-style-type: none"> A régió rurális térségeinek, diffúz vonzerőinek turisztikai hasznosítása elmarad Vonzerők elvesztése, értékük csökkenése a fenntarthatóság
Szervezés, intézményrendszer	<ul style="list-style-type: none"> Régiós fejlesztési és marketing rendszer elemei kiépültek, működésük eredményei érzékelhetők Erős területi és szakmai szerveződések a turizmusban 	<ul style="list-style-type: none"> A szervezés és marketing non-profit hálózat alulfinanszírozott Széttagolt és kis hatékonyságú, települési, kistérségi szervezési és marketing rendszer (Tourinform hálózat) 	<ul style="list-style-type: none"> A régiós fejlesztési, marketing és turizmusmarketing rendszer integrációja A turizmusfejlesztés régiós szervezete beilleszkedik a fejlesztési tanács intézményrendszerébe A régiós források kibővülésével erősödő támogatási háttér a turisztikai intézményrendszerénél 	<ul style="list-style-type: none"> A turizmusmarketing területi és települési egységei működésükben ellehetetlenülnek

VIZSGÁLT TÉMAKÖR	ERŐSSÉG	GYENGESÉG	LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Szolgáltatások, programok	<ul style="list-style-type: none"> • Versenyképes, jelentős keresletű régiós fesztivál és programkínálat • Jó pozíciók a gasztronómiai szolgáltatásokban és rendezvényekben 	<ul style="list-style-type: none"> • Lemaradás a minőségi szálláshelyek és szolgáltatások területén • Az attrakciókat kiegészítő szolgáltatások és programok hiányosak, színvonaluk ingadozó • Szétaprózott, jórészt helyi vonzású rendezvény kínálat 	<ul style="list-style-type: none"> • A konferencia és üzleti, valamint rendezvény turizmus kiépülő bázisai a régióban • Bővülő, minőségi gasztronómiai szolgáltatások 	<ul style="list-style-type: none"> • Kisodródás a gasztronómiai turizmus és üzleti turizmus keresett területei közül • A fesztiválok és programok kínálata nem éri el a nemzetközi standardokat
Turisztikai termékek	<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős centrumok a kulturális és örökség turizmusban • A védett területek jelentős ökoturisztikai bázisai • Nemzetközi vonzású, országosan egyedülálló régiós hálózata a borutaknak • A városi, oktatási-kutatási és gazdasági központok jó adottságai az üzleti és rendezvény turizmusban • Erősödő, régiós hálózattá fejlődött falusi turizmus 	<ul style="list-style-type: none"> • Érzékelhető lemaradás az egészségturizmusban a konkurens régiókkal összevetve • A sikeres turisztikai termékek és rendezvények túlzott területi koncentrációja • Hiányzó kínálati szegmensek perspektivikus termékeknél, pl. tematikus- és élményparkok • A régió vízi turizmusának korlátozott kínálata • Az egészségturisztikai bázisok kínálata heterogén és koordinálatlan 	<ul style="list-style-type: none"> • Pécs és a régió történelmi és kulturális városainak megerősödése a kulturális és örökség turizmusban • Hálózatos együttműködéssel pozíciót erősíteni az egészségturizmusban, a vízi, kerékpáros, lovas, bor és falusi turizmusban • Újabb, hírneves fesztiválok és rendezvények a régióban • Specializálódó termékek a falusi turizmusban 	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztésének elmaradásával nem teremtődnek meg a dunamenti és a drávamenti vízi turizmus alapjai
Kereslet, vendégkör	<ul style="list-style-type: none"> • Kiemelt termékek iránti kereslet stabil • Folyamatosan erősödő belföldi kereslet • Egyes sikeres termékek (öko, rendezvény, borutak, falusi turizmus) iránt markáns érdeklődés, kiformalódó piaci szegmensek • Fokozódó érdeklődés a régió kiemelt rendezvényei iránt 	<ul style="list-style-type: none"> • Stagnálás mérsékelt visszaesés a régió iránti keresletben, a külföldi vendégek csökkenő aránya • Leértékelődő kínálatok az egészségturizmusban 	<ul style="list-style-type: none"> • Új vendégkör szegmensek megszerzése a magas presztízsű kulturális és rendezvény, valamint üzleti turizmusban • Stabil kereslet kialakítása a belföldiekénél, a bővülő forgalom fenntartása • A nemzetközi repülőtér segítségével új célpiacok és vendégkör szegmensek megszerzése 	<ul style="list-style-type: none"> • A kereslet átfogó mérséklődése tovább folytatódik • További pozícióromlás az egészségturizmus vendégkör szegmenseinél

VIZSGÁLT TÉMAKÖR	ERŐSSÉG	GYENGESÉG	LEHETŐSÉG	VESZÉLY
<i>Desztinációk</i>	<ul style="list-style-type: none"> Bővülő hatókörű, piaci elfogadottságú desztinációk, működő területi márkák a régión belül Kedvező vonzerő és szolgáltatás alapok új desztinációk fejlesztésében 	<ul style="list-style-type: none"> A Dél-Dunántúl mint turisztikai desztináció nem jelenik meg A piacon elfogadott célterületek száma és aránya igen alacsony a régióban A régió jelentős területei - jelenlegi állapotukban - nem értelmezhetők desztinációként 	<ul style="list-style-type: none"> Egyéni arculatú, térségi együttműködéssel fejleszhető, új desztinációk megjelenése Újabb dél-dunántúli területi márkanevek piaci bevezetése 	<ul style="list-style-type: none"> A desztinációmarketing térségi és helyi intézményrendszere erőtlen marad, nem jön létre

5. Jövőkép

A Dél-Dunántúli Turisztikai Régió Magyarország 9 turisztikai régiói közül olyan jellemző vonásokkal rendelkező térsége, amely sajátos természeti, társadalmi és kulturális jegyekkel rendelkezik. Kiindulópontunk tehát az, hogy e sajátos turisztikai erőforrásokat aktivizáljuk és a jövő generációi számára is a fenntartható fejlődés pályájára állítsuk.

A **jövőkép felvázolásánál** a kutatók általában scenáriókban gondolkodnak, jelen esetben – mint ahogy az országos és regionális dokumentációk is alátámasztják – **célszerű az optimista scenárió** mentén tervezni. E változatot mind a belső, mind a külső feltételrendszer várható javulása is alátámasztja. Gondolunk itt elsősorban az európai uniós tagságunkkal összefüggő regionális programozás és forrásszerzés nagyságrendjére, a geopolitikai tér (Horvátország várható EUs csatlakozása, a Balkán stabilizálódása) átértékelődésére, valamint a régió elérhetőségét javító közúthálózat-fejlesztési és reptérfejlesztési programokra. E külső és belső feltételrendszer pozitív elmozdulása arra kell, hogy ösztönözze a régió szereplőit, hogy a belső erőforrások feltárásával és koordinálásával a turizmus területén is járuljon hozzá a régió fejlődéséhez.

A **turizmusfejlesztést** tehát úgy fogjuk fel, mint a terület- és a vidékfejlesztés egyik eszközét és az életminőség javításának a rekreációs funkción keresztül történő gazdagodását. Ez a felfogás tükröződik a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában, valamint az Országos Területfejlesztési Konceptióban és annak a régióakra vonatkozó Operatív Programjában. Ez utóbbi a régió jövőképét egy „otthonos, természet- és emberközeli régió víziójaként rajzolja meg, ahol íze van az életnek”. E program szerint:

„A régió feltárja és élvezzi kedvező geopolitikai helyzetéből eredő hasznokat. Élénk társadalmi-gazdasági kapcsolatok jellemzik a Nyugat-Balkán, az észak-olasz, az osztrák és a dél-német területek irányába. A Dél-dunántúli régió sikeresen fordítja jelenlegi fejlettségbeli hátrányait előnyé azáltal, hogy megőrzött természeti és kulturális értékeit, építészeti örökségét és termálvízkincsét fenntartható módon hasznosítja. A régió magas életminőséget kínál lakosainak és az ide látogató turistáknak a tiszta és egészséges környezet biztosításával és a közszolgáltatások – a települések különböző funkciói szerint differenciált – magas szinten történő biztosításával. A lendületesen és fenntartható módon fejlődő pécsi országos növekedési pólus sikeresen dinamizálja a régió többi térségét. A regionális és térségi fejlődési potenciállal rendelkező térségek központi városainak közszolgáltatási funkciói megerősödnek, és a környezetük növekedési pólusaivá válnak. Javulnak a régió belső elérhetőségi viszonyai, melynek révén oldódik a periférikus helyzetű térségek elzártsága, e térségek számára is

hozzáférhetővé válnak a fejlettebb térségek által kínált közszolgáltatások és munkalehetőségek. A kiépült közlekedési infrastruktúráknak köszönhetően megszűnik a régió elzárt jellege, ezáltal lehetővé válik, hogy a régió aktívan bekapcsolódjon a hazai és az európai régiók munkamegosztásába és versenyébe.”

A *Regionális Innovációs Stratégia* (2004) jövőképében fontos elemként jelenik meg az egészségturisztikai- és a kulturális iparon alapuló turisztikai szolgáltatások fejlesztése, melynek alapjául a régió adottságai, belső erőforrásai szolgálnak.

A régióval foglalkozó *országos és regionális programok* víziói tehát prioritásként fogalmazzák meg a turisztikai szektor szerepét és fejlesztési lehetőségeit. A turisztikai szaknyelvre lefordítható tanulságai e dokumentációknak tehát úgy fogalmazható meg, hogy a turizmus töltse be gazdaságfejlesztő funkciói mellett a terület- és vidékfejlesztésre, valamint az életminőség-javítására gyakorolt hatását. E funkcióknak természetesen csak komplex módon, a külső környezetével és a belső szakmai kapcsolatrendszerével integráltan tud megfelelni.

A *turizmus külső feltételrendszerében* gyökeres javulás várható a régió megközelíthetőségét illetően, mely egyaránt kihat az attrakciófejlesztés és kínálat bővülésére, az új célcsoportok megjelenésére. A régió határmenti fekvése új lehetőségeket nyit meg a Duna-Dráva-Száva eurorégiós együttműködés keretein belül a turisztikai termékek és desztinációk együttes megjelenése terén. Tovább erősödik a kiemelt balatoni desztinációhoz való szerves együttműködés.

A *turizmus belső feltételrendszerében a turisztikai kínálat* elmélyülése és bővülése, mint kettős tendencia egyaránt jellemző. A **természeti- és kulturális örökségekhez** kapcsolódó vonzerőfejlesztés és attrakciók kiemelkedő értéket képviselnek, melyhez számos másodlagos turisztikai termék és desztináció kapcsolódhat. Tovább erősödik a régió **termál- és gyógyturizmusa**, az önkormányzati és magánszektorban egyaránt jelentős beruházási folyamatokkal és szolgáltatásfejlesztéssel számolunk. A régió egyik kiemelt terméke marad a **borturizmus és gasztronómia**, ahol a fejlesztési irányok a határt is átlépő Pannon Borrégió irányába mutatnak. Az **aktív turizmus** életképessége a színvonalat emelő szolgáltatásfejlesztésekkel érhető el. A **turisztikai infrastruktúra** jelenleg szűk keresztmetszete a fejlesztésekkel oldódni fog, a kereskedelmi szálláshelyek struktúrájában tovább erősödik a magasabb fokozatú szállodák kategóriája, valamint a konferencia és rendezvény turizmus központjaiban a panziók megerősödése. A turisztikai régió fontos tényezője a **falusi turizmus**, melynek országos súlypontjai, terei alakultak ki e régióban. A régió állami-önkormányzati- és versenyszférájának szereplői egyre jobban koordinálják

elvárásaikat, igényeiket, a regionális **desztinációs menedzsment** súlya és szerepe növekszik. A versenyképesség feltételei között megjelenik a termékközpontúság mellett az egyes térségek, desztinációk együttes fellépése és image-ének kialakítása. E folyamat révén oldódni fog a régió turizmusának területi- és szezonális koncentrációja.

A **turisztikai kereslet** diverzifikálódik, egyre keményebb feltételeknek kell megfelelnie a régió szereplőinek. E régió kiválóan alkalmas a piacszegmentáció szempontjából mind a belső, mind a nemzetközi turizmus piaci igényeit kielégíteni. Egyensúlyban marad e két fő küldő turisztikai piac, az egyes termékek és desztinációk vonatkozásában természetesen eltérő súllyal. A szolgáltatás fejlesztés következtében nem a turizmus mennyiségi bővülése, hanem az igényes, jó árszínvonalon működő vállalkozások adják a turistafogadás alapját.

A vízió megvalósulása esetén a turizmus a Dél-dunántúli régió karakteres szolgáltató ágazataként szerves része lesz a térség életének, lényegesen hozzájárul a régióról kialakult vonzó képhez, a természeti és kulturális értékek megőrzéséhez.

6. Fejlesztési stratégia

6.1. Átfogó célok és részcélok

Bevezető

A fejlesztési stratégia alapjául a turizmust érintő országos és regionális dokumentumok szolgálnak, melyek kiegészülnek a programkészítés során azokkal az aktualitásokkal, melyek a primer kutatás eredményei alapján épülnek be a stratégiába.

A turizmus korábban egyoldalúan megítélt gazdaságfejlesztő szerepe mellett merőben új szakmai felfogások jelentek meg e dokumentációkban, melyek nagy hangsúlyt fektetnek a turizmus és a terület-vidékfejlesztés viszonyrendszerére, illetve a turizmus és az életminőség összefüggéseire. A szakmai kompetencia megerősítésére felfogásunk szerint is az alábbiakban foglaljuk össze a turizmus integráló hatását.

Turizmus és területfejlesztés, turizmus és vidékfejlesztés

- Az idegenforgalom helyekhez, területekhez kötődő jellege miatt segít a helyi erőforrások feltárásában, valorizációjukban, támogatja az endogén fejlesztés alapjainak a feltárását.
- Az idegenforgalom kihívást, méghozzá pozitív kihívást jelent a helyi és területi infrastrukturális rendszerek számára. A turisztikai piacra belépni csak magas szinten kiépített, fogadókész, jól megközelíthető, kedvező környezeti állapotban lévő területeknek és térségeknek van esélye. Mindez megköveteli az infrastrukturális és szolgáltatási rendszerek fejlesztését, egyben igényeivel világos irányt is szab a kiépítés súlypontjait illetően.
- A turizmus mai trendjeiben kiemelt jelentősége van a tevékenység erőteljes természeti és környezeti orientációjának. A desztinációk természeti értékeikkel, környezeti minőségükkel versengenek egymással. Ezen feltételek megteremtése és fenntartása érdekében a területfejlesztésnek prioritásként kell kezelnie a természeti-környezeti rendszer kérdéskörét.
- A turizmus interszektorális jellegéből fakadóan összefogja az általa érintett térségek gazdasági ágazatait, ösztönzi az egyes szektorok közötti szinergiák felszabadítását.

- A turizmus integráló jellege kapcsolatokat teremt és erősít a területfejlesztés helyi, térségi és regionális szereplői között. Azzal, hogy ágazatokat kapcsol össze termékei kialakítása érdekében (pl. az agráriumot és a vendéglátást, vagy a helyi kézművességet és a kereskedelmet), vagy önkormányzatokat és civil szerveződések a kedvező térségi arculat kialakítása céljából, illetve vállalkozásokat iniciál és ösztönöz az együttműködésre, jelentős területi szervező szerepet is betölt.
- A turizmusban megjelenő fejlődés - a már idehaza is megismerhető példák alapján – tovább sugárzik a gazdaság kapcsolódó ágazataiba. A multiplikátor hatások révén az idegenforgalom a gazdaságfejlesztés és vállalkozás ösztönzés alkalmazott módszereként fogható fel.
- A turizmus a megfelelő adottságokkal rendelkező területek számára az elsődleges esélyt kínálja a megjelenésre, az ismertté és elismertté válásra. Ez pedig a belépő minden terület számára a befektetések kedvelt terepévé válás nehéz útján.

Turizmus és életminőség (a rekreáció és fejlesztési pólusok)

- A különböző területfejlesztési és turisztikai koncepciók és programok hangsúlyváltása figyelhető meg a fejlesztési prioritásokat illetően, a versenyképesség, piacorientáltság mellett egyenrangú szempontként szerepel mára a turizmus életkörülményeket és életminőséget befolyásoló szerepe. Ez a felfogás a célcsoportokat illetően is átgondolásra készíti a tervezőket, a külső elismertség megszerzése mellett előtérbe kerül az adott földrajzi tér, régió helyi lakossága számára biztosítandó rekreációs funkciók kielégítése.
- A régió rekreációs igényeit kielégítő élettereinek és a települések attrakcióit kiszolgáló objektumok közszolgáltatási funkciókat ellátó intézményeinek áttekintése és összehangolt fejlesztése teremtheti meg ezen igények kielégítését.
- Az új tervezési dokumentációk (OTK, NTS, DDRFT) szisztematikusan megjelenítik ezen új szemléletet, melynek kielégítésére különböző ágazati és területi prioritásokat és programokat fogalmazznak meg. Régióink esetében a „magas környezeti minőségű modellrégió” célrendszerébe beágyazva 3 területi stratégiai célt is csatolva mellé egyértelműen kijelöli a turizmustervezés országos növekedési pólusát, regionális növekedési zónáit, illetve a karakterisztikus fejlődési pályára állítandó vidéki térségeit. E stratégiához kapcsolódva a turizmus tervezés kiválóan adaptálható a fenti célrendszer megvalósításához.

A stratégiakészítés korábban hagyományos algoritmusát e fenti szemlélet szerint nem lehet már követni, a tervezői súlypontok áthelyezésére van szükség:

4. A programok kohéziója és konvergenciája:

A programozás során kiemelt figyelem illeti meg a régiós turizmus stratégia illeszkedését a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia célrendszeréhez. A speciális célok vonatkozásában kapcsolódni kívánunk a DDRFÜ által a 2007-2013 közötti tervezési időszakra kidolgozott stratégiai célrendszerhez.

5. Területi (desztináció) és tematikus (terméktípus) fejlesztési súlypontok:

Kapcsolódva az NTS termék és desztináció fejlesztési prioritásaihoz, valamint a DDRIB 2002-ben meghozott állásfoglalásához, melyek szerint a régióban kiemelt turisztikai termékek és területi súlypontok vannak. Amelyeket integráltan kívánunk megjeleníteni a tervezési dokumentációban.

6. A turizmus fejlesztést megalapozó, kiegészítő programok:

Három kiemelt eleme: turizmus és környezet; oktatás-humán erőforrás fejlesztés és szemléletformálás; a turizmusfejlesztés és irányítás intézményrendszere, kiemelten a desztinációmenedzsment tartalmi és szervezeti kérdéseire.

A jelen tervezési periódusban a termékfejlesztést és a komplex desztinációk fejlesztését emeljük ki az egyes kapcsolódási pontok megjelölésével.

Az **országos termékfejlesztési prioritások** az egészségturizmus, a tágran értelmezett örökségturizmus és a kongresszusi turizmus, mely prioritásokhoz a régió különböző intenzitással tud kapcsolódni.

A **regionális termékfejlesztési prioritások** az örökségturizmus további termékei, az aktív turizmus termékcsoportja és az innováción alapuló kínálatfejlesztés.

A **komplex desztinációs területek** kijelölésében Budapest és a Balaton régió mellett további kiemelt turisztikai célterületeket definiál az NTS, úgy mint a speciális adottságú területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, kultúrtájak), a kulturális örökség attraktív helyszínei, gyógy- és üdülőhelyek, rurális térségek és specifikus adottságú (pl. határmenti) térségek. E felsorolás a regionális tervezés alapjául is szolgál, valamennyi felsorolt desztinációs típus jelen van a Dél-Dunántúlon.

6.1.1. Fő stratégiai célok a 2005-20013 közötti időszakra

- Illeszkedés a turizmus meghatározó keresleti trendjeihez,
- a versenyképesség fokozása, egyes kínálati szegmensekben a versenyelőny megőrzése,
- a fenntartható turizmus feltételrendszerének megteremtése,
- a turizmus a régiófejlesztés jelentős eszközeként jelenjen meg a régió területfejlesztési politikájában,
- a régió belül induljon meg a jó adottságokkal rendelkező, de jelenleg még ki nem használt kistérségek felzárkózása a régió idegenforgalmi gócterületeihez,
- a határokon is túlnyúló regionális kapcsolatokról származó előnyök kihasználása.

Középtávon a hatékonyság fokozása a szolgáltatások minőségének emelésével, a szezonális mérséklésével érhető el. Ehhez társul a regionális társadalmi és gazdasági kohézió erősítése a komplex turisztikai termékfejlesztésen és alakosság fokozottabb aktivitásán keresztül.

6.1.2. Közép- és rövidtávú célok

A jövőkép megvalósításához és a távlati célok eléréséhez fenntartható turizmust kell a régióban megteremteni, amely harmonikus kapcsolatban áll a természeti és kulturális környezettel, segíti a gazdasági fejlődést, a vállalkozások rentábilis működését, a hely lakosságot jövedelemhez juttatja és a turistáknak élményt nyújt. Ehhez szükséges a régió sajátos képének, arculatának kialakítása. A középtávú program lényege, hogy a régióknak sajátos jelleget adó, a térség egészére kiterjedő turisztikai termék- kínálat kifejlesztésével járuljon hozzá az új image megteremtéséhez.

A turisztikai szektor működésében a hatékonyság javítása alapvető feladat, ehhez társul a regionális társadalmi-gazdasági kohézió erősítése, melyhez a turizmus kiváló eszköznek bizonyul. Integráló szerepet tölthet be a gazdaság egyes ágazatai között, így az agrárium, a hagyományos szolgáltató ipar és a szolgáltató szektor vonatkozásában.

Szűk keresztmetszetek felszámolása a meglévő turisztikai termék egy-egy elemének pótlását, vagy minőségének javítását jelenti, melyet tervezéssel, szakképzéssel, illetve fejlesztéssel oldhatunk meg. A legfontosabb feladatok:

- termékfejlesztés a meglévő, szétszórt kínálati elemek összekapcsolása révén,
- az információs rendszer fejlesztése,
- a beutaztatás erősítése,

- szakmai képzés fejlesztése,
- a vonzerők védelme, illetve felújítása, gondozása,
- az idegenforgalmi infrastruktúra fejlesztése.

Turisztikai termékfejlesztés alapját a vonzerők képezik, ugyanakkor jelentős befektetések új vonzerőket is teremthetnek. A lehetséges turisztikai termékek, melyek a meglévők további fejlesztését, ill. új fejlesztést igényelnek a régióban:

1. Gyógy-, termál és wellnessturizmus	2. Vidéki turizmus: a. Falusi turizmus b. Vidéki aktív turizmus (lovak, kerékpáros, horgász) c. Bor és gasztronómia turizmus	3. Kultúrális, konferencia és rendezvény turizmus; MICE	4. Ökoturizmus
---------------------------------------	---	---	----------------

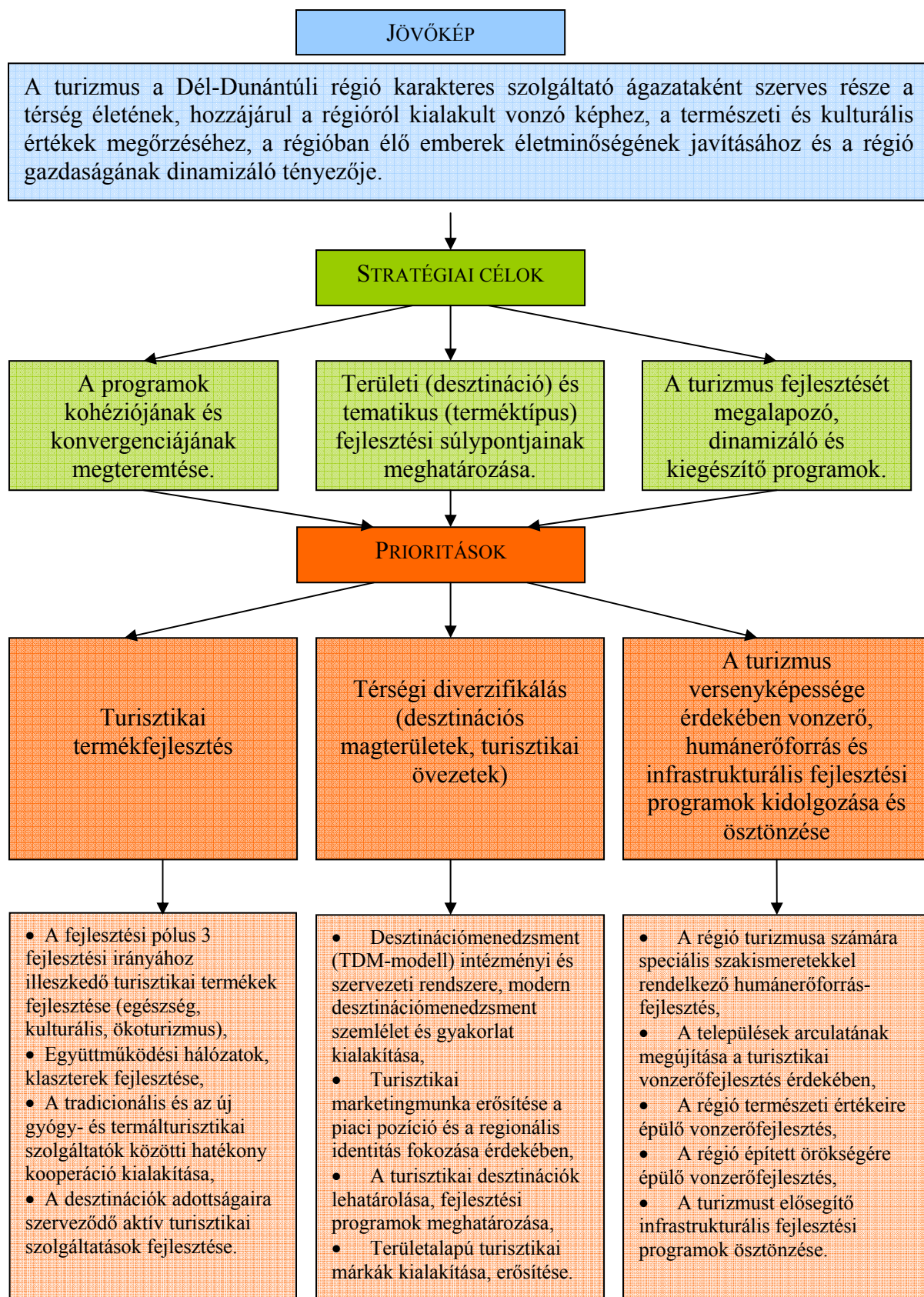
Azoknak a termékeknek célszerű prioritást adni, amelyek teljesítik a gazdasági hatékonyság és regionális kohézió erősítésének kritériumait:

- amelyek a turizmus forgalmának már ma is jelentős hányadát adva biztosítják a gazdasági bevételt, de további fejlesztésük lehetséges és indokolt (gyógy- és termálturizmus, rendezvényturizmus, vízi turizmus, falusi turizmus, vadászturizmus),
- a régiót megkülönböztető új image kialakításához leginkább hozzájárulnak (természetjárás, ökoturizmus, kulturális és örökségturizmus, bor- és gasztronómia),
- a regionális kohéziót erősítő turizmus formák (lovastúra-, kerékpáros túraútvonalak, kulturális körutak, borutak)
- új piaci szegmens lekötését teszik lehetővé (jachtkikötők, ökoturisztikai útvonalak, tematikus parkok, konferenciaturizmus)

A célok és prioritások mátrixa a turisztikai régióban

Célok / Prioritások	Fenntartható és versenyképes fejlődés	Vonzóerők és attrakciók fejlesztése	Humánerőforrás fejlesztés	Hatékony működési rendszer ki- és átalakítása	Turistafogadás külső feltételeinek javítása
Regionális versenyképesség növelése	✓	✓	✓		✓
Turisztikai infrastruktúra színvonalának és szerkezetének fejlesztése	✓	✓			
A termékfejlesztés regionális szintű prioritásai	✓	✓			
Regionális szintű desztináció fejlesztés	✓	✓		✓	✓
Oktatás és képzés regionális szintű harmonizációja	✓		✓		
Regionális intézményrendszer átalakítása	✓			✓	

A Turizmusfejlesztési Stratégia összefoglalója

6.2. Az átfogó célok mérése érdekében indikátorok meghatározása

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia indikátorrendszerét javasoljuk a régióra adaptálni.

6.3. Régió turisztikai kínálata alapján a preferált célcsoportok és kapcsolódó termékek leírása

A régió turisztikai kínálatából a gazdasági/versenyképességi szempontokat, valamint a turizmus társadalmi, területfejlesztési hatásait figyelembe véve az alábbi termékcsoportok koncentrált fejlesztését javasoljuk:

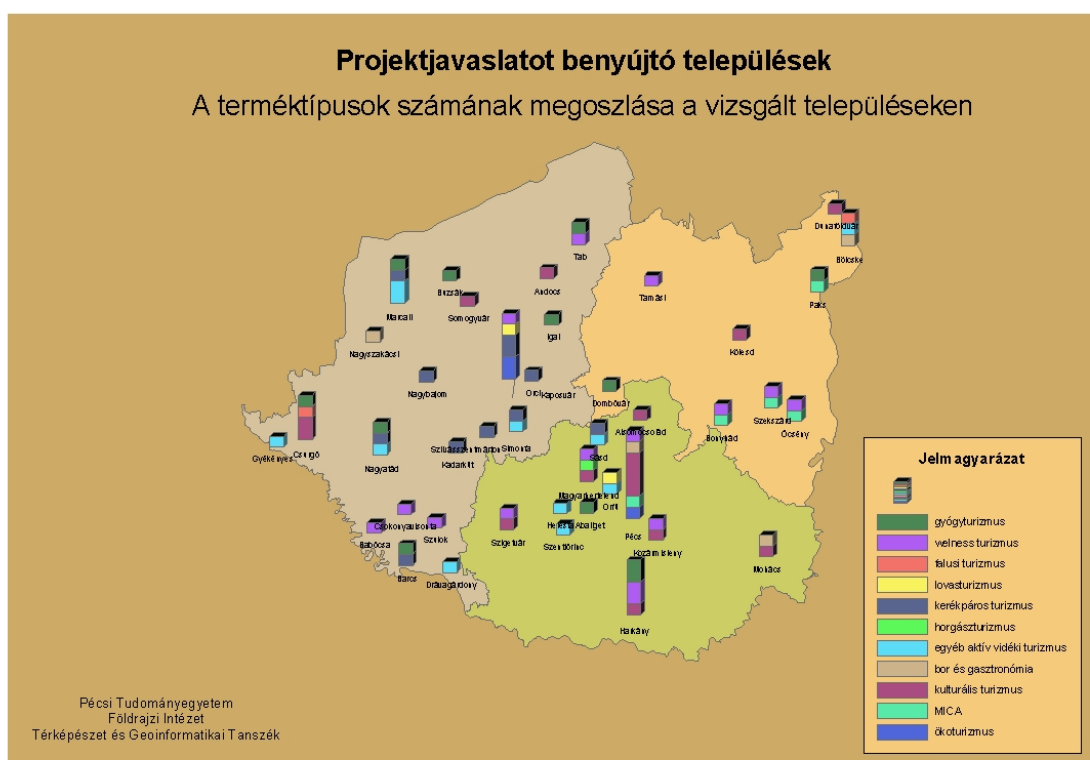
1. Gyógy-, termál és wellnessturizmus
2. Vidéki turizmus:
 - a. Falusi turizmus
 - b. Vidéki aktív turizmus (lovas, kerékpáros, horgász)
 - c. Bor és gasztronómia turizmus
3. Kulturális, konferencia és rendezvény turizmus; MICE
4. Ökoturizmus

A termékfejlesztés tervezése és a konkrét fejlesztési projektek kialakításában figyelembe veendő szempontok:

- A régió adottságait alapul véve komplex térségi terméket kell kialakítani.
- A kiemelten fejlesztendő termékek esetében termékek esetében törekedni kell a regionális kapcsolatrendszer kialakítására, a fejlesztések szinergikus hatásának a kiaknázására, a párhuzamosságok, átfedések megszüntetésére.
- A Regionális Információs Stratégia céljait figyelembe véve valamennyi termék fejlesztésénél foglalkozni kell az informatikai fejlesztések beépítésével az e-business, e-turizmus, e-kultúra (pl. online foglalási és fizetési rendszerek) fejlesztése érdekében.
- Az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióban megfogalmazott: indokoltság, koncentrálttság és mérhetőség érvényesülése:
- „A fejlesztésnek mérhető, egyértelmű eredményekkel kell járniuk, és a megvalósításuk során felhasznált erőforrásoknak arányosnak kell lenniük az elért eredményekkel. Az intézkedéseknek átmenetinek kell lenniük, meg kell akadályozni, hogy ezek tartós transferré alakuljanak. Az állami beavatkozás csak azokon a területeken indokolt, ahol a piac nem működik kielégítően. Tartózkodni kell olyan feladatok elvégzésétől, amelyeket a piaci szereplők maguk is megtennének.”⁴

⁴ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11243.

- A lisszaboni stratégia gazdasági és társadalmi dimenzióinak figyelembe vétele. E szerint az új gazdaság létrejötte ne járjon majd a már ma is égető problémák – a munkanélküliség, a szegénység és a kirekesztés – súlyosbodásával.
- Ezért e stratégia fontos alapelve a „több és jobb munkahely létrehozása”, tehát a foglalkoztatás bővítése. Szintén itt fogalmazódott meg a társadalmi és gazdasági kohézió, az összetartó társadalom erősítésének, valamint a szolidaritás növelésének gondolata. Ezek a területi különbségek csökkentését, másrészt a szociális szolgáltatások legszegényebb rétegekre koncentráció fejlesztését irányozzák elő.⁵ Törekedni kell a turisztikai termékfejlesztések során ezen elvek betartására.
- Az Európai Unió göteborgi határozatában foglalkozott a fenntartható fejlődést elősegítő stratégiai célokkal. A turizmus az egyik, a környezeti állapottól legfüggőbb „ipar”, így a környezettudatosság, a fenntarthatóság elveinek betartása elvárható magatartás a szektor szereplői részéről.

⁵ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11233.

1. Gyógy-, termál- és wellness turizmus

„Az Európa legjelentősebb gyógyvízkincsét hasznosító gyógy- és egészségturisztikai központok magas színvonalú orvosi, rehabilitációs és wellness- szolgáltatásaikkal az idősödő európai lakosság népszerű rekreációs célországává teszik Magyarországot. Nemzetközileg elismertek a hazai élettudományok eredményei, hasznosításukat innovatív gazdasági környezet segíti. A magyar egészségipari szolgáltatások és termékek (a feldolgozóipartól a gyógyszerpiacon át a szépségiparig) kiváló minőségűek, számos esetben európai piacvezetők, ami sok ember számára biztosít munkalehetőséget.”⁶ – vázolja fel a pozitív jövőképet az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió.

Az egészséges életmód társadalmi felértékelődése és általános terjedése következtében világszerte a hagyományos gyógyászati kezelésre épülő **gyógyturizmus**, valamint a betegségek megelőzésére, az egészséges életmódra és az egészség karbantartására, mint élményre támaszkodó **wellness-turizmus** gyors növekedése figyelhető meg. Az Európai Gyógyfürdők Egyesületének adatai szerint az európai fürdőhelyeken (ideértve Oroszországot is) évente mintegy húsz millióan fordulnak meg. Az 1990-es évtized nagy trendváltása, hogy a hagyományos, gyógyászati kezelésre épülő gyógy- és termálturizmus mellett, egyre inkább

⁶ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11261.

az egészség megőrzését szolgáló, kikapcsolódási és üdülési élményeket nyújtó **wellness-turizmus** kerül előtérbe.

Célcsoportvizsgálat

Az egészségturizmus fogalmának összetettsége, az ebből adódó motivációs különbségek, valamint a régió fürdőinek hatóköre a vendégekört egyértelműen diverzifikálja.

Ha az egészségturizmust gyógy- és wellness kategóriákra bontva vizsgáljuk, akkor azt mondhatjuk, hogy a vendégekört annak motiváltsága határozza meg.

Korunk életmódbeli változásainak, természetes velejárója a wellness szolgáltatások egyre szélesebb körű használata. A wellness jellegű utazások legfőbb motivációja az egészség megőrzése, a test, a lélek és a szellem felfrissítése, az aktív pihenés. Ezen elvárásoknak a régiós wellness szolgáltatások megfelelnek (annak ellenére, hogy a magyar egészségturizmusban nem léteznek a wellnessre vonatkozó ágazati kritériumok).

Az egészségturizmus másik alterületét, a gyógyturizmust vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatások színvonala iránti fogyasztói elvárások—a wellnesshez hasonlóan—magasak, motiváló tényezőként, azonban a gyógyulás és a rehabilitáció jelenik meg. Ez pedig alapvetően az egészségügyi szolgáltatások igénybevételét jelenti.

Az egészségturizmus vendégekörének motivációs, demográfiai és szociológiai jellemző	
Wellness turizmus	Gyógyturizmus
Egészségmegőrzés, felfrissülés, aktív pihenés	Gyógyulás, rehabilitáció
Fiatalabb és középkorosztály (25–45 év közöttiek)	Idősebb korosztály (55–75 év közöttiek, valamint a 75 év feletti korosztály)
Magasabb iskolai végzettség (technikum, főiskola, egyetem)	Alacsonyabb iskolai végzettség (általános iskola, szakmunkásképző)
Magas egzisztenciális háttér és anyagi körülmények	Szerényebb anyagi körülmények (jelentős OEP támogatás mellett)

A régió fürdőinek vendégekörét a területi hatókör és a származás aspektusában is szemlélhetjük. Összességében megállapítható, hogy a fürdők döntően a belföldi, azon belül is a régió lakosságának igényeit elégítik ki.

A döntően belföldi forgalmat bonyolító fürdők közül csaknem teljes egészében helyi igényeket kielégítő intézménynek számít Simontornya, Dunaföldvár, Csisztapuszta, Babócsa, Magyarhertelend, Sellye, Szulok fürdője.

Jelentős belföldi forgalom mellett kisebb külföldi forgalommal jellemezhető Szigetvár, Csokonyavisonta, Marcali és Tamási.

Magas külföldi vendégforgalmat a régió tradicionális gyógyintézményei könyvelhetnek el, mint Harkány, Igal, Nagyatád, Dombóvár-Gunaras.

A wellness központok (Siófok, Bikal, Sikonda, Hógyész) főként a szélesebb szolgáltatási körnek köszönhetően a belföldi forgalom mellett jelentős külföldi forgalmat is magukénak tudhatnak.

Számos megelőző vizsgálat alapján megállapítható, hogy a külföldi vendégforgalmában jelentős részt képviselnek, a német nyelvterületről származó vendégek. Németországból (Stuttgart, Passau, Ulm, Bochum, Hamburg környéke, Drezda- Lipcse- Cottbus körzete) a külföldi vendégek 80%-a érkezik. Ausztriából főleg Villach, Salzburg, Bécs, Graz környékéről érkeznek. Napjainkban a német nyelvterületről származó vendégek mellett, nagy érdeklődést mutatnak a fürdők iránt a holland, lengyel, cseh, horvát és a szlovák vendégek is.

A belföldi vendégkör további vizsgálata során, az is kiderült, hogy a vendégek magas arányban érkeznek a régiós határokon kívül eső (minimum 50 km) területekről. Szintén magas a részaránya a megyeszékhely közvetlen vonzáskörzetéből érkezőknek. A belföldi vendégek származását illetően az észak- dunántúli, valamint az alföldi megyék számítanak a legnagyobb küldő területnek.

Az európai gyógyfürdők piacára erős területi koncentráció jellemző. Az vendégforgalom közel kétötöde Németország, egynegyede Olaszország, több mint egytizede pedig Ausztria gyógyfürdőhelyeihez kötődik. Az európai piacból jelentős részesedéssel rendelkezik az Egyesült Királyság, Franciaország, Svájc és Finnország is.

A gyógy- és termálvizek különösen jó példái annak a megállapításnak, hogy az idegenforgalmi adottságok bármennyire is kedvezőek, csak megfelelően kialakított fogadóképesség esetén válhatnak az idegenforgalmi kínálat elemeivé. A termálvízkinccs integrált térségi hasznosítása a területfejlesztési politika országosan kiemelt célja.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió az alábbiakban foglalja össze a feladatokat:

A termál- és gyógyturisztikai helyszínek (kiemelten a nemzetközi, országos és regionális jelentőségűek) integrált, térségileg összehangolt és innovatív turisztikai fejlesztése minőségi stratégiák és a kínálat differenciálása alapján (összetéveszthetetlen kínálati profil megteremtése, célcsoport-orientáció, önálló egyedi arculat, márkaképzés, szabadidős kínálat fejlesztése).

Ennek során szükséges teendők: gyógydesztinációk integrált turizmusfejlesztési programjainak és kiemelt projektjeinek támogatása; tematikus gyógyfürdők fejlesztése; gyógy- és termálfürdők felújítása; valamint szolgáltatásainak komplex fejlesztése; feltárt, de még nem hasznosított termálvízkinccs egészség- és gyógyturisztikai hasznosításának elősegítése; térségi turisztikai hálózatok létrejöttének támogatása; térségileg összehangolt marketing, értékesítési és információs tevékenységek fejlesztése; térségileg összehangolt humán erőforrás fejlesztési programok támogatása.⁷

A sikertényezők mellett hátrányokkal is számolni kell:

- Késik a kiegészítő, komplementer, több generáció fogadását is lehetővé tevő gyógy- és termálturisztikai szolgáltatások bevezetése
- Hiányzik a gyógyturisztikai szolgáltatások, az alap- és a turisztikai infrastruktúra, valamint a települési környezet turisztikai célú összehangolt fejlesztése
- A marketingtevékenység többnyire nem veszi kellően figyelembe a célcsoportokat, a fejlesztésben és a marketingben egyaránt hiányzik a regionális szemléletmód
- Hiányzik a projektszemlélet, ami gyógy- és termálturisztikai fejlesztésnél – tekintve, hogy a beruházások rendkívül tőkeigényesek és csak hosszú távon térülnek meg – alapvető jelentőségű
- Hiányzik a megfelelő állami szerepvállalás, ami a hazai gyógyturizmus nemzetközi versenyképességének megteremtéséhez nélkülözhetetlen

Mind a területfejlesztési, mind a turisztikai fejlesztési programok kiemelt prioritásként kezelik a gyógy- és termálturizmust.

Habár a Nyugat-Magyarországi Régió és az alföldi régiók nagyobb beruházásokat, eredményesebb termékfejlesztési programot tudtak megvalósítani, a Dél-Dunántúli Régióban több olyan fejlesztés áll előkészítés alatt/folyamatban, amely által ez a terméktípus a mi régióinkban is fejlődésnek indulhat:

⁷ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11411.

Pécsi élményfürdő fejlesztési projekt

Pécs szinte ma már az egyetlen hazai régióközpont, ahol nincs korszerű élményfürdő. A fejlesztési elképzelés szerint nem csak a rekreációra és egészségmegőrzésre épülne ki megfelelő infrastruktúra, hanem egy gyógyászati részleg révén a konkrét gyógyturizmusba is bekapcsolódhatna az objektum.

Az abaligeti gyógybarlang adottságaira építő gyógyszálló

A Baranya Megyei Önkormányzat elkészítette a fejlesztési elképzelést és a terveket. Megfelelő támogatási forrás és befektetői szándék felkeltése szükséges a projekthez.

Sikondai Élményfürdő beruházás

A beruházás során az élményfürdő mellett felépült a Sikonda Wellness Hotel is.

Szigetvári Gyógyfürdő fejlesztése

A vélhetőleg három ütemben megépülő fürdő, a kórházzal együttműködve, a későbbiekben egy új gyógyszállóval kiegészülve jelentős gyógyászati és idegenforgalmi megújulást hozhat a városnak

A kaposvári Városi Fürdőben élménymedence építése

Az óriásmedence egyes részei elkülönülnek majd egymástól, de vízterüket összekötik. Az élménymedencéből így barlangszerű átúszón lehet majd eljutni a pihenőmedencébe, emellett lesz érkezőmedence a csúszdák számára, valamint ugrómedence és gyermekpancsoló is.

A barcsi Városi Termál Strandfürdő

Közel kétmilliárd forintos beruházás zajlik a Városi Termál Strandfürdőben. A feszített víztükrű versenymedencét, a 300 négyzetméteres felnőtt gyógyászati medencét, a vízgombával és csúszdával ellátott gyermekpancsolót, valamint a 475 négyzetméteres élménymedencét július elején vehették birtokba a fürdőzők.

Gunaras- Gyógy- és Strandfürdő

Tavaly áprilisban kezdődött az idén augusztusig tartó, 500 millió forint összértékű felújítás. A több ütemben zajló munkálatok során a strandfürdő területén két új élménymedence létesült.

Nagyatádi Termál és Gyógyfürdő korszerűsítése

A tervek szerint századik születésnapjára, 2006-ra teljesen korszerűsítik a fürdőt, kiszolgáló létesítményeit és természeti környezetét is megszüpítik.

Csokonyavisonta, Sellye, Tamási fürdőinek korszerűsítése

Csokonyavisontán a medencék technikai felújítására, Sellye Hévízfürdőjének vízkezelő technológiai beruházásra, Tamásiban pedig a gyógymedencék felújítására kerül(t) sor.

Gyógy-, termál és wellnessturizmus fejlesztésével kapcsolatos feladatok:

- 1.** A 2005. november 9-én megalakult Dél-Dunántúli gyógy- és Termál Klaszter létrejötte hatalmas előrelépés a régió gyógy- és termálfürdői számára. A klaszter megteremtése mindenképpen indokolt volt a II. Nemzeti Fejlesztési Terv ágazati és regionális operatív programjai forrásainak elérése miatt. Pécs operatív fejlesztési programjába történő bekapcsolódása által is jelentős források válnak elérhetővé a regionális egészségturizmus számára. A klaszter feladatai között fontos szerepet kap a hálózatosodás és a regionális erőforrásokon alapuló kooperációs versenyképesség növekvő szerepének tudatosítása, a kis- és középvállalkozások üzleti hálóba való beépítése is.
- 2.** A dél-dunántúli gyógy- és termálfürdők összefogásával, kölcsönös együttműködésével hatékonyan elősegíthető a kisebb, kevésbé ismert fürdők népszerűsítése. A marketing kommunikáció egyik eszköze a fogyasztói értékesítés ösztönzés kitűnően alkalmas erre a feladatra. Ennek gyakorlata a következő: ha a vendég egy adott fürdőhelyen legalább egy heti fürdőbelépőt vált, ingyenes, egynapos belépőjegyet kap a régió egy másik fürdőjébe, ezzel ösztönözve a Dél-Dunántúl kevésbé népszerű gyógy- és termálfürdőinek megismerését. (Ez az egy nap nem jelent bevételkiesést a fő szolgáltató számára, hiszen a vendég 1 hetes belépőt váltott)
- 3.** Érdeemes a „fogyasztókkal” a fürdők pontos gyógyhatását megismertetni, a hozzá kapcsolódó gyógyászati szolgáltatások igénybevételének módjait közzé tenni. Ennek során egy több hónapos programsorozat venné kezdetét a régió gyógy- és termálfürdőiben, ahol a fürdőző vendégek számára, mindezen szükséges ismeretekkel gazdagodva, a fürdők széles skálája válik elérhetővé.

Kapcsolódó projektek:

BARANYA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
1.	BM Gyógyfürdőkért	Harkányi gyógyvíz- Egészséget adó és megőrző elem Komplex gyógy- és egészségturisztikai program 1	Harkány	2 221 000 000
19.	Magyarhertelend Önkormányzata Kovács Gyula	Termálfürdő komplex fejlesztése 1	Magyarhertelend	1 200 000 000
8.	Harkányi Gyógyfürdő Rt.	Aquapark 1	Harkány	2 000 000 000
32.	Kozármisleny Önkormányzat	A csikósvölgyi termálvíz eltárása, hasznosítása turisztikai céllal 1	Kozármisleny, Baranya megye	2 200 000 000
22.	Szigetvári Kistérség	Szigetvári strandfürdő fejlesztése (II. ütem) 1	Szigetvár város	870 000 000
2.	Abaliget Község Önkormányzata	Abaliget gyógyszálló 2	Abaliget	750 000 000
7.	Pécs MJV Önkormányzata	Pécsi élményfürdő kialakítása 2	Pécs keleti része	9 000 000 000
34.	Kozármisleny Önkormányzat	Kistérségi sport és szabadidő centrum létrehozása(sportcsarnok, teniszpályák) 2	Kozármisleny, Baranya megye	500 000 000
5.	Harkányi Gyógyfürdő Rt.	Harkányi Gyógyfürdő Rt. II. épület felújítása 2	Harkány	2 000 000 000
6.	Harkányi Gyógyfürdő Rt.	Wellness Központ 2	Harkány	500 000 000.

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
10.	Somogy Megyei Önkormányzat	Gyógyfürdő bővítése mozgásszervi rehabilitációs részleg és gyógyfürdő kórház kialakítása a Városi Kórház bázisán 1	Nagyatád	2 300 000 000
94.	Barcs Város Önkormányzata	Hotel Laguna Dráva építése 1	Barcs	4 500 000 000
95.	Barcs Város Önkormányzata	Panzió építése 1	Barcs	500 000 000

96.	Barcs Város Önkormányzata	Camping kialakítása 1	Barcs	120 000 000
97.	Barcs Város Önkormányzata	Gyógyfürdő továbbfejlesztése 1	Barcs	900 000 000
107.	Tab Város Önkormányzata	Gyógycentrum építése 1	Tab	1 500 000 000
9.	Somogy Megyei Önkormányzat	Termálfürdő fedett gyógyfürdő részének fejlesztése és gyógyászati központ kialakítása 2	Igal	10 000 000 000
66.	Lengyeltóti és Térsége Többcélú Társulás	Buzsák-Csisztapuszta fürdő fejlesztése, gyógyvízminősítés 2	Buzsák- Csisztapuszta	1 500 000 000
15.	Somogy Megyei Önkormányzat	Termálfürdő fejlesztése 2	Csokonyavisonta	150 000 000
13.	Somogy Megyei Önkormányzat	Öko-Wellness családi üdülőkör 2	Tab	1 000 000 000
72	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Gyógyszálló megépítése 3	Marcali	4 000 000 000
16.	Somogy Megyei Önkormányzat	Termálfürdő fejlesztése 3	Babócsa	1000 000 000
17.	Somogy Megyei Önkormányzat	Termálfürdő fejlesztése 3	Szulok	100 000 000
42	Kaposvár MJV Önkormányzata	Kaposvári termálfürdő fejlesztése, új gyógyászati kezelőhelyek 4	Kaposvár	1 500 000 000
8.	Somogy Megyei Önkormányzat	Festetics Termál és Gyógyfürdő építése 4	Csurgó	2 500 000 000
98.	Barcs Város Önkormányzata	Rendelőintézet korszerűsítése a termálközponttal kapcsolódó gyógyászati háttértevékenységek céljára Tartalék	Barcs	500 000 000
21.	Somogy Megyei Önkormányzat	Rekreációs központ létrehozása Tartalék	Berzence	120 000 000
36	Bodrog Község Önkormányzata	Fogyatékkal élők részére apartmanház, kemping, tornaterem, uszoda és étterem Tartalék	Bodrog	800 000 000
38	Gálosfa Község Önkormányzata	Termál üdülőfaló építése Tartalék	Gálosfa	1 000 000 000
68	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	A strand szolgáltatási színvonalának emelése, a turisztikai vonzerejének növelése, infrastruktúrájának fejlesztése Tartalék	Marcali	200 000 000
48	Mulock Kft.	Hencse, Dózsa Gy. u. - Kiskastély területén termálvizes fürdő létesítése Tartalék	Hencse	1 000 000 000
49	Mulock Kft	Összesen 500 férőhely kialakítása - apartmanok továbbépítésével Tartalék	Hencse	500 000 000
50	Nagybajom Város Önkormányzata	Termálhotel és élményfürdő fejlesztése Tartalék	Nagybajom	1 200 000 000

TOLNA MEGYE				
S. Sz	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége Ft.)
1	Tamási Önkormányzat	Tamási termálfürdő és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése 1	Tamási	3 500 000 000
10.	Szekszárd Város Önkormányzata	Szekszárd Egészségturisztikai fejlesztési program 1	Szekszárd	2 000 000 000
15	Bonyhád város Önkormányzata	Bonyhád Város Termálfürdő és Élménypark kialakítása 1	Bonyhád	3 500 000 000
8	Ócsény	Ócsény Repülőtér területén tervezett Wellness Centrum Fejlesztési Projekt 1	Ócsény	1 480 000 000
9.	Dombóvári Kistérség	Dombóvár-Gunarasi Hotel Európa 1/b ütemének megépítése, színvonal növekedése 2	Dombóvár-Gunaras	106 000 000
6.	Paksi Kistérség	Balneológiai központ kialakítása Pakson	Paksi kistérség, Paks	2 300 000 000

2. Vidéki turizmus

Az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció a turizmust a vidékfejlesztés egyik leghatékonyabb eszközének tekinti.

Az újjáéledő, hagyományait ápoló vidéki közösségek felismerik erőforrásaikat: a természeti, kulturális és táji értékeiket, az aprófalvakhoz, tanyákhoz kapcsolódó településszerkezeti adottságaikat, nemzeti és etnikai kisebbségeik kulturális örökségét.

A természeti és kulturális értékekben gazdag vidékies/rurális térségekben a turizmus juttatja elsődleges vagy kiegészítő jövedelemhez a lakosságot. E mellett a helyi igényeket kielégítő szolgáltatások fejlesztése biztosít munkalehetőséget – fogalmaz a koncepció⁸

2.1. Falusi turizmus

A falusi turizmus egy komoly esélyként jelent meg Dél-Dunántúl turisztikai adottságainak hasznosításában. A falusi vendégfogadás révén gazdagodott a régió tradicionális - kulturális és természetközeli élményeket nyújtó kínálata, arculatában erőteljesen megjelentek a

⁸ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11258.

hagyományos, falusi jellemvonások. A falusi turizmus kiemelt előnye, hogy szinte valamennyi település számára bekapcsolódási lehetőséget biztosít a turizmusban.

A falusi turizmus hosszú távon akkor lehet sikeres, ha a pihenésen és a szálláslehetőségen túl szellemi értékeinek bemutatását is felvállalja. A falvak természeti környezetében korábbi és mai gazdálkodásához köthetőek azok az örökség elemek, amelyek ezen szellemi termékeket képviselik. Ezek révén bővíthetjük a falusi turizmus programkínálatát, megnőhet a vendégek tartózkodási ideje, kiszélesedhet a térbeli mozgásuk.

Az 1999-ben elfogadott *„Dél-Dunántúli Komplex Fejlesztési Programja”* struktúrájába VII. prioritásként illesztette be az idegenforgalom fejlesztését. Ezen belül kijelölte a régió turizmusfejlesztésének meghatározó termékeit, így a VII./2.1. pont alapján a . régiós szintű falusi turizmus termékfejlesztési programot, amely 2000-ben a „Szelíd turizmus fejlesztésén” belül operatív programmá vált.

A kialakuló területi és tematikus turizmusfejlesztési struktúra főbb elemei újabb megerősítést nyertek 2002-ben, a Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság által a Nemzeti Fejlesztési Terv Regionális Operatív Programjához adott szakterületi javaslatokban.

A régióon belül a falusi turizmus terméktípusában az alábbi turisztikai övezetek nyertek prioritást: Dunamente (Baranya, Tolna), Zselic (Baranya, Somogy), Kapos-völgy (Somogy, Tolna), Mecsek és környezete (Baranya, Tolna). A régióon belül két gócterületet jelöltek ki: a Balaton háttérterületeit Belső- és Külső-Somogyban, illetve Harkány-Villány-Siklós térségét.

A falusi turizmus összetett kínálatának feltételei adottak a régióban, vonzerői sokszínűek – falukép, népi mesterségek, tájházak, borászat, folklór rendezvények, természeti értékek – emellett az országos turisztikai marketing-stratégia kiemelt terméktípusa.

Baranya megyében a vendégfogadásra felkészült falvak meghittsége és vidékies nyugalma mellett a kedves vendég felidézhet történelmi korokat, várainkat, városainkat bejárva, élvezheti a gyógyító vizek kedvező hatásait és meglátogathatja a világörökség részévé vált Pécs műemlékeit is. Részt vehetnek a szüretben, a gyümölcszedésben, vagy éppen az állatgondozásban is, megkóstolhatják a helyi specialitásokat: borokat, gyümölcszörpöket, aszalt gyümölcsöket, friss zöldségeket, vagy éppen disznótoros ételeket.

Somogy megye 4 tájegységének 17 településén élő 28 minősített vendégfogadó várja a vendégeket. Sok jelentős természeti érték és népi hagyomány őrződött meg a megye déli szegélyét alkotó Dráva-völgy és a Zselic dombvidékének falvaiban. Míg a folyómenti területek a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként az ökotúrászás élményét kínálják, addig a Zselic apró falvait felkeresők, a gyalogosan, vagy kerékpáron túrázók kemencében sült

finomságokat kóstolva látogathatják meg a hagyományőrző parasztportákat, próbálhatják ki a kézművesség fogásait.

Tolna megye alföldi jellegű tájegységei a Mezőföldön és a Duna-mentén találhatóak. Egy részük borvidéki település, a helyenként több száz préházból és pincésípből összeálló pincesoraiknál tolnai borokat kóstolhat a látogató. A megye borútjain kirándulva (a tolnai és a szekszárdi) a nemes borok és a helyi gasztronómia ízei mellé gazdag tradíciókat, a Sárköz és a sváb falvak kultúráját teheti emlékkönyvébe a megbecsült vendég.

A régió turisztikai vonzerői között jelentős súlyt képviselnek a rurális térségekhez kapcsolódó önmagukban nem túlzottan erőteljes attrakciók; így a természet viszonylagos háborítatlansága, a máig megőrzött, sokszínű tradíciók, a vidéki élet vonzása. A falusi turizmus fejlesztése eddig jórészt helyi, kistérségi kezdeményezésekből táplálkozott, az elért sikerek a területi, helyenként régiós együttműködések életképességét igazolták.

A Dél-Dunántúl kistérségeiben olyan gócterületei alakultak ki a tevékenységnek, amelyek a fejlesztés preferált térségeiként gerjeszthetik a régió vidéki turizmus kínálatainak további kiterjedését, újabb térségek bevonását a fejlesztésekbe. Baranyában 6, Tolnában 5, Somogyban pedig 3 ilyen fejlesztési gócpontként felfogható településcsoport határozható meg.

A régió falusi vendégfogadása mára jelentős kapacitásokat épített ki, vendégköre a bel- és külföldiek széles csoportjaira terjed ki, a vendégfogadás mellé növekvő hírnevű rendezvényeket, eseményeket és programokat szerveztek, az információadás, marketing gyakorlat alapvonalai megteremtődtek. Kistérségi és megyei szintű szervezetrendszere is kifomálódott, erre támaszkodva megteremthetők a régió belüli együttműködés feltételei.⁹

Általános cél a vidéki, falusias területek idegenforgalmi fejlesztése, új, piacképes kínálatok kimunkálása, a fejlesztési törekvések összefogása, hatékonyságuk javítása.

Szükséges fejlesztések:

- Az agrártermelés és a falusi turizmus közötti kapcsolat intenzitásának növelése, a falvak gazdaságának megerősítése.
- Kistérségi, települések közötti együttműködés fejlesztése a turisztikai kínálat összefogott megteremtésével és piacra vitelével .
- Régió belüli együttműködés kialakítása a falusi turizmus fejlesztésében érdekelt intézmények, szervezetek és területek között.

⁹ A Dél-Dunántúli Idegenforgalmi Bizottság javaslata a Dél-Dunántúli Regionális Operatív programhoz 2002

Kapcsolódó projektek:

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
30.	Csurgó és Térsége Többcélú Társulás	Erdei iskolák kialakítása, továbbfejlesztése 3	Őrtilos, Porrogszentkirály, Csurgó	120 000 000
2.	Kadarkút Város Önkormányzata	Kollégium átalakítása nyári turista diákszállóvá Tartalék	Kadarkút	40 000 000
18.	Somogy Megyei Önkormányzat	Dráva Turistaközpont kialakítása Tartalék	Drávagárdony	360 000 000

TOLNA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
2.	Paksi Kistérség	Duna parti szabadidő központ kialakítása Bölcskén 3	Paksi kistérség, Bölcске	300 000 000

RÉGIÓS PROJEKTEK				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
REG1	Baranya Megyei Falusi Turizmus Szövetség	Ökoporta Hálózat kialakítása	DDNP-hez kapcsolódó területek	300 000 000

2.2. Vidéki aktív turizmus

2.2.1. Kerékpáros turizmus

A **kerékpáros turizmus**ban a fő motiváció a kerékpározás, mint mozgásforma. A motiváció és a közlekedési eszköz egybeesése valósul meg. Egyéni szervezésben, de csoportosan vagy legalább párban vesznek részt az utazáson. Körutak, illetve csillagtúrák a preferáltak. A csillagtúra esetében gyakori, hogy az adott helyszínre történő utazás más típusú közlekedési eszközzel, leggyakrabban személygépkocsival vagy vonattal történik, míg körutazás során a résztvevők csomagjainak szállítása külön, a csoportot kísérő személygépkocsival is megvalósulhat. A kerékpárutak hiánya nem jelenti a térség kizárását, de mindenképpen jelentősen gátolja a terjedését. A szálláshelyek esetében az alacsonyabb kategóriájú, esetleg magánzálláshelyek iránt fokozott az igény, ezen túl a nomaditás is vonzerőt jelenthet. A

kerékpáros turizmus fajtái között megtaláljuk a kerékpáros vakációt, az üdülési kerékpározást, valamint a rövid kerékpártúrákat is.

A kerékpáros turizmus olyan egy-egy többnapos szabadidős célú utazás, amelynek során a szabadidős kerékpározás meghatározó és kiemelt szerepet játszik a látogatás, ill. a vakáció során.

A kerékpáros turizmus lehetővé teszi, hogy a fenntarthatóság elvét átültessük a valóságba.

A kerékpáros turizmusban rejlő lehetőségek, különösen a hosszabb távú kerékpáros vándorútvonalak (EuroVelo® projekt, European Greenways, a „Marco Polo” rendszer) olyan, a piac által igényelt és keresett környezetkímélő turisztikai megoldást jelent, amelyre Európa szinte bármelyik régiója kiváló terepet kínál.

A kerékpáros turizmus fajtái között megtaláljuk: a kerékpáros vakációt, az üdülési kerékpározást, valamint a rövid kerékpártúrákat is.

A kerékpáros turizmus szerepének fokozása a régióban

Napjainkban a szabadidő értéke folyamatosan növekszik: egyre többen figyelnek egészségükre, a szabadidő tartalmas eltöltésére nemcsak a hétköznapiakban, hanem nyaralásuk, pihenésük alatt is, ennek tudatában választják ki üdülésük helyét és módját.

Ennek tudatában kell kiválasztani azokat a speciális turisztikai termékeket, vonzerőket, melyeket a nemzetközi piacon is versenyképesé tudunk tenni, természetesen a sajátos tényezők, adottságok figyelembevételével.

A magyar felnőtt lakosság és a fiatalok körében a legnagyobb érdeklődést kiváltó aktív üdülési formát, a természetjárást, a kerékpározás követi.

A Magyar Turizmus ZRt. stratégiájának rövid és hosszú távú javaslataiban is megjelenik a kerékpáros turizmus.

Rövidtávon:

- Munkabizottság létrehozása, a kormányzati, civil és vállalkozói tevékenységek összehangolására, a hatékony koordinálás érdekében.
- A már meglévő kerékpáros szolgáltatók számának folyamatos bővítése, a kerékpáros turizmusban résztvevők adatbázisának növelése.
- A promóciós tevékenység folytatásaként, a kiadványok egyszerűbb használhatósága érdekében piktogram rendszer kidolgozása.

Hosszútávon:

- Minőségi védjegy kialakítása. A minőségi védjegy elérése érdekében első számú feladat a szolgáltatók minősítése.

Lehetséges kerékpárútvonalak Baranya megyében:

- Harkány-Siklós-Pellérd irányában a Kertváros, Málom felé kivezető kerékpárút;
- 6 sz. főút sávjában Szigetvár felé;
- 6 sz. főút sávjában a városból kivezetés egyrészt Komló, másrészt Mohács felé;
- a Barbakán-Magaslati út-Tettye útvonal kiépítése;
- Orfű-Abaliget kerékpárút kiépítése;
- Kozármisleny-Újpetre irányában kapcsolódás Villány-Bóly irányba.

Kerékpárútvonalak Somogy megyében:

A megye 16 napos kerékpáros körtúrát ajánl vendégeinek, ebből néhány napi példa:

- Kaposvár - Deseda - Magyaratád - Ráksi - Igal – Bonnya
- Siófok - Szántódpusztá - Zamárdi - Balatonendréd – Balatonföldvár
- Somogyvámos - Somogyvár - Osztopán - Somogyfajsz - Pusztakovácsi - Nikla - Csömend – Marcali
- Nagyszakácsi - Tapsony - Böhönye - Segesd - Somogyszob – Kaszó
- Nagyatád - Lábod - Görgeteg - Csokonyavisonta - Somogytarnóca – Barcs
- Hencse - Kadarkút - Vótapuszta - Bánya - Lipótfá - Zsippó - Petörkevölgy – Szenna

Kerékpárútvonalak Tolna megyében:

- Szekszárd – Keselyűs – Dombori – Gerjen – Paks – Gyapa – Németkér – Bikács
- Szekszárd – Gemenci Kirándulóközpont – Keselyűs – Decs- Bogár Tanya
- Szekszárd – Bányfork – Gemenci Kirándulóközpont – Keselyűs – Taplós-Góga
- Tamási – Szakály – Diósberény – Szakadát – Gyöng – Keszőhidegkút – Belecska – Pincehely
- Tamási – Gyulaj – Kurd – Lengyel – Szárász – Egyházaskozár- Tófü
- Tamási – Gyulaji erdő – Gyulaj – Kurd – Döbrököz – Dombóvár

Fontos rögzítenünk, hogy az útvonalak mentén konkrét kerékpár turisztikai szolgáltatók (pl. minőségi kerékpárkölsönző) nincsenek.

Kapcsolódó projektek:

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
7.	Somogy Megyei Önkormányzat	Dráva-Balaton kerékpárút 1	Barcs, Nagyatád és Marcali térségek több települése	3 000 000 000
28.	Csurgó és Térsége Többcélú Társulás	Drávamente kerékpárút építése 2	Dráva mente	3 000 000 000
1.	Kadarkút Város Önkormányzata	Kaposvár-Barcs Kerékpárút építése kadarkúti szakasz 5	Kadarkút	80 000 000
19.	Somogy Megyei Önkormányzat	Kerékpárút építés 5	Kaposvár-Igal, Igal-Balé-Gölle	600 000 000
43	Kaposvár MJV Önkormányzata	Kaposvár-Kaposfüred közti kerékpárút kiépítése 5	Kaposvár	160 000 000
46	Kaposszerdahely Község Önkormányzata	Zselic tájegység turisztikai létesítményeit összekötő kerékpárút létrehozása 5	Zselic térség	500 000 000
53	Orci Község Önkormányzata	Kerékpárút Deseda-Orci-Zimány útvonalon 5	Orci és Környéke	100 000 000
56	Simonfa Község Önkormányzata	Zselici kerékpárút építése kiszolgálóegységekkel Simonfa-Böszénfa-Zselickislak-Zselicszentpál útvonalon 5	Simonfa és térsége	100 000 000
58	Somjád Község Önkormányzata	Kerékpárút építés 5	Bodrog, Somogyjád, Alsóbogát, Somogygeszti	150 000 000
60.	Szentbalázs Község Önkormányzata	Kerékpárút építése a Surján völgyében 5	Cserénfa, Gálosfa, Hajmás, Kaposgyarmat, Sántos, Szentbalázs	100 000 000
61	Szilvásszentmárton Község Önkormányzata	Kerékpárút építése 5	Szilvásszentmárton, Zselickisfalud	150 000 000
51	Nagybajom Város Önkormányzata	Kaposmérő-Kaposfő-Kiskorpád-Nagybajom-Újvárfalva útvonalon kerékpárút építése csatlakozási ponttal a Balaton felé, a Petörkei kerékpárút folytatásaként, Nagybjajom Város gesztorságával 5	Nagybajom	100 000 000
99.	Barcs Város Önkormányzata	Városi kerékpárút hálózat tervezése és építése Tartalék	Barcs	250 000 000

2.2.2. Lovas turizmus

Az elmúlt években gyors fejlődésnek indult a lovasturizmus a Dél-Dunántúlon; a programok között kiemelt jelentőségűek a díjugrató versenyek és a régi időket idéző vadászlovaglások.

A régióban 2002-ben minősítették a lovasbázisokat. A minősítés során a vendégfogadás körülményeit, a lovak és a lovasok felkészültségét és a programlehetőségeket egyaránt vizsgálták, és minőségtől függően 1-től 5 patkóig értékelték a tapasztalatokat. A régió 72 lovardája közül 24 kapott valamilyen minősítést.

Hazánk elsősorban kiváló terepadottságainak, szabad mozgási lehetőségeinek és nemzetközi összehasonlításban alacsony árainak köszönhetően jó esélyekkel indul a lovasturizmus fellendítéséért vívott harcba. Ehhez az oktatók kiképzése és felkészítése, a meglévő lovasbázisok fogadóképességének javítása és új bázisok létrehozása is elengedhetetlen feltétel. Indokolt a régió minősített szolgáltatóinak közös, összehangolt marketing munkájának a megszervezése, melyre a korábbi években már tett kísérletet az RMI és a Dél-Dunántúli Lovasturisztikai Egyesület.

A lovas turizmus a régió 2001-ben elkészült turizmus fejlesztési programjában a prioritást nyert területek között szerepelt. A Magyar Lovas Turisztikai Szövetség patkós minősítési rendszere 2003-ban került bevezetésre, az országban elsőként a teljes Dél-Dunántúlt átfogóan, ami annak volt köszönhető, hogy a minősítés anyagi terheit (30.000,-Ft lovardánként) a Magyar Turizmus ZRt Regionális Marketing Igazgatósága átvállalta a vállalkozóktól annak érdekében, hogy e nagyon speciális szaktudást igénylő területen tiszta képet kapjon arról, melyek azok a szolgáltatók, melyeket garantált színvonalukra tekintettel kiajánlhat. A 2003 évi minősítés alkalmával a régió 72 lovardájából 25, míg a 2005 évi minősítés során mindösszesen 13 létesítmény értékelése volt megfelelő, azaz minimum egy patkós. A régióban öt patkós lovarda nincs, és négy patkós is csak egyetlen egy (Paks-Cseresznyépuszta, Puszta Lovasudvar).

Ez, mint a minősítés rámutatott, elsősorban a lóállomány létesítményenkénti szerény számára, az egyedek igen alacsony fokú képzettségére, a lótartás nem megfelelő körülményeire, valamint a lovas oktatók hiányára vezethető vissza.

Az elsődleges teendő a lovas oktatók, lovas túravezetők képzése, különös tekintettel a több mint hat éves kodifikációs folyamaton túljutott, rövidesen megjelenő miniszteri rendeletre, mely a lovas turisztikai szolgáltatások hatósági szabályozása keretében a működés feltételül rendeli a fenti OKJ-s végzettséggel rendelkező szakember főállású alkalmazását minden egyes egységnél. E képzett szakemberek munkájának hatása egy éven belül érzékelhető lesz a

lóállomány kiképzettségi fokán és a lótarás technológián csak úgy, mint a közvetlen lovas szolgáltatás szintjén. Ezeknek a szakembereknek a bázisán lehet megvalósítani a régió lovas turisztikai fejlesztéseit, mindenek előtt a tervezett klaszter rendszerű működést.

A régió lovas turisztikai klasztere – mint az az utóbbi három évben világossá vált – nem egy demokratikus, a régióban a lovas társadalomhoz önmagukat sorolóknak alanyi jogon csatlakozást biztosító együttműködési forma, hanem egy kipróbált szakmai kapcsolatokon, kölcsönös üzleti előnyökön nyugvó gazdasági közösség, melyet minden egyes tagja erősít, gazdagít egy közös stratégia mentén. Ennek megvalósításáért minden egyes tag gyakorlati lépések megtételére kell képes legyen, mind szakmai, mind anyagi felelősséget viselve. Ennek fényében mára kikristályosodott, melyek azok a vállalkozók, amelyek a klaszter létrehozására alkalmasak és elhivatottak. Fontos azonban itt kiemelni, hogy e klaszter a lovas turizmus minden válfaját magas színvonalon kínálja majd a releváns célcsoportoknak, az alábbiak szerint:

- Orfű és térsége: a gyerek lovaglás központja, az országos gyerek lovas találkozók hagyományos helyszíne, szezonról és időjárástól független lovas sport és lovas show rendezvényközpont, a hobbilovasok országos találkozóinak (pl. vadászlovaglás, hobby lovas napok, lovas népfőiskola) központja.

Célcsoportok: gyerek korosztály (8-14 éves korig), hobby lovasok és egyesületeik, sportlovasok és szövetségeik, Pécs és a régió lakossága, a térség turistái (a lovas show kapcsán)

- Gyűrűfű, Szentdomján: nomád lovagoltatás, autentikus környezetben, erdei iskolai foglalkozással, számos más aktivitással egybekötve. Kis családi vállalkozások, nagyon eredeti termékek.

Célcsoport: gyerek és ifjúsági korosztály, általános iskolai osztályok

- Bükkösd: hosszú távlovas versenyek, országos bajnoksági fordulók helyszíne, kiváló adottságok a tereplovagláshoz, kijelölt, különböző hosszúságú távlovas pályák

Célcsoport: hazai és külföldi távlovasok ill. szövetségeik

- Pécs-Pogány: időjárástól független sportlovas és oktató bázis, a terápiás lovaglás regionális centruma.

Célcsoport: pécsi sportlovasok (minden korosztály), a térség iskolai oktatásban részt vevő terápiás lovasai (az iskoláknak juttatott fejkvótákra alapozva)

- Kaposmérő, Kassai-völgy: a lovas íjászat oktatási, verseny, és bemutató világközpontja.

Célcsoport: a lovas íjászok a világ egész területéről, a lovas íjászat iránt érdeklődő (általában a magyar kulturális hagyományok iránt érdeklődő) vendégkör mind belföldről, mint külföldről (a régiót érintő körutazás programba építve, szinte kizárólag csoportok számára)

- Senta: a lovas torna gyerek oktatási centruma, ehhez kapcsolódó lovas rendezvény és verseny központ

Célcsoport: lovas tornász gyerekek (első sorban 6-18 év közötti lányok a kistérségből), nyári lovas táborozó gyerekek, lovas bemutatók iránt érdeklődő közönség (a tágabb térség városainak lakosságát is ideértve).

- Babarcszőlős: tulajdonos-vezetője a régió egyik legmagasabban kvalifikált lovas szakembere, a lóállomány homogén és jól képzett. A lótartási körülmények mintaszerűek. Specialitása a régióban szükséges lovas szakember képzéseket megelőző felmérések elvégzése és a lovaglótudást e képzésekre felkészítő (akár több száz órás) ún. előtréningek lebonyolítása. Az MLTSZ minősítésre felkészítő tréningek, szakmai konzultációk tartása. Ezen túl a térség turisztikai vonzerőit feltáró lovas túrák és csillagtúra jelleggel, saját szálláshelyhez kapcsolódó tereplovaglás vezetése. Kiváló angol és német nyelvtudás.

Célcsoport: szakmai célcsoport: a régió lovas képzésben részt venni kívánó leendő szakemberei, és a már praktizáló szakemberek. Turisztikai célcsoport: belföldi és külföldi, igényes, fizetőképes (hobby) lovasok.

- Matty, Lantos tanya: komplex program, lovaskocsizással egybekötött, színvonalas gasztronómiai programok, a drávai hajózáshoz is kapcsolódóan (mint kikötő, pihenőhely).

Célcsoport: a Dráván hajózó, elsősorban Harkányban tartózkodó turisták, idősebb korosztályok – szervezett busszal együtt utazók csoportjai.

- Bószénfa: kisgyerekes családok, vagy nem lovagló kisebb csoportok számára lovas kocsis kirándulás, állatsimogatás és megfigyelés (haflingi kislovakból álló ménés, szarvasok, vaddisznók).

Célcsoport: kisgyerekes családok, általános iskolai osztálykirándulók

- Patca: ökofalu és kalandpark, nagyon eredeti termék, nagyon kreatív időtöltést kínál (önálló, jelentős kapacitású, téliesített szálláshellyel), ahol a ló mint társállat testközelből ismerhető meg, számos más háziállat társaságában (a koncepcióban a lovagoltatás nem fő profil, amit a lovak kis száma is mutat).

Célcsoport: gyerekes családok, általános iskolai osztályok, más gyerek közösségek (cserkészek, stb.)

- Somogyfajszi: a Balaton-Dráva egy hetes túraútvonalon hazai és külföldi 5-8 fős csoportok számára túravezetés, komplex szolgáltatással (szállás, teljes ellátás, szabadidős programok). A képzett túravezető jól beszél angolul. A termék külföldön ismert, az európai speciális lovas túra szervező irodák 2003 óta programozzák.

Célcsoport: fizetőképes, 5-8 fős baráti társaságok, felkészült lovas tudással (elsősorban Nyugat-Európai területekről), - külföldi, bejáratott speciális touroperátorok közvetítésével.

- Paks-Cseresznyépuszta: gyerek lovagoltatás, gyerek nyári lovas táborok lebonyolítása, csillagtúrák a térség turisztikai attrakcióira fűzve (Györköny pincefalu, Bezzeg-pusztai ménes, és őshonos magyar háziállatok tenyésztése). Jó német nyelvtudás.

Célcsoport: a térség, elsősorban Tolna megye területéről gyerek lovasok, nyári lovas táborozók. Kisebb súllyal a csillagtúrák esetében hazai vagy német nyelvű, főként felnőtt korú vendégek.

- Kaposvár, Meisztro Lovas Klub: a magyar lovas hagyományokat autentikusan bemutató betyár show a specialitása. Saját lovas pihenő és túraállomáshelyekre épülő egynapos csillagtúrák lebonyolítása.

Célcsoport: a régió nagyrendezvényei, országos lovas fesztiválok, versenyek. Csillagtúrák esetében a belföldi, bukolikus attrakciókra vágyó fiatal felnőtt és középkorú vendégkör.

- Hagyományőrző lovas egyesületek: bemutatók megtartása.

Célcsoport: a régió nagyrendezvényei, fesztiváljai.

A Magyar Turizmus ZRt Regionális Marketing Igazgatóság 2004 óta évente készít felmérést minden minősített lovardában a gyerek lovas táborok vendégforgalmának alakulásáról, a létesítmények kihasználtságáról. Ennek alapján – szemben a régió kereskedelmi szálláshelyein a statisztikai hivatal által kimutatott három éve folyamatos csökkenést mutató tendenciával –, a gyerek lovas táborok vendégforgalma folyamatosan növekszik, évente átlagosan 10,5%-kal. 2005-ben csak a nyári gyerek lovas táborokban régióinkban 1.200 gyerek vett részt, összesen közel 6.500 vendégéjszakát (amit a statisztikai hivatal nem mutat ki), átlagosan egy főre jutó 5,4 (!) vendégéjszakát eltöltve.

Ezért, és mert a lovaglásra szocializált gyerekekre felnőttként is építhetünk majd, a lovas turizmus legfőbb célcsoportja egyértelműen az általános iskolás korú gyerek korosztály. Nem csak, mint a jövő záloga, hanem mint akik jelenleg is fenntartják, a legjelentősebb bevételekhez juttatják a lovardák legnagyobb részét Dél-Dunántúlon. Ezért került sor hagyományteremtő jelleggel az országos gyerek lovas találkozók orfűi színhelyű megrendezésére.

Ki kell emelni továbbá, hogy a régió küldőterülete a lovas turizmusban elsősorban maga a régió, ami alapvetően kell determinálja a marketing munkát.

Kapcsolódó projektek:

BARANYA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
38	Orfűi Lovasklub Egyesület	Lovasklaszter 1	Baranya területén	800 000 000

SOMOGY MEGYE				
Kaposvár (Zselic)				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
6.	Kaposvár MJV Polgármesteri Hivatala	Pannon Lovasakadémia korszerűsítése, Fedeles Lovarda infrastruktúrájának fejlesztése 1	Kaposvár	2 600 000 000

2.2.3. Vadászturizmus

A vadászturizmus keresleti oldalán egy saját, egyedi és zárt célcsoport határozható körül. A résztvevők száma mind a keresleti oldalról – engedéllyel rendelkezők – mind a kínálati oldalról – vadászati szezonok – korlátozott. Jó jövedelmi viszonyok között élő, aktív, elsősorban férfiak vesznek részt benne. A turisztikai szuprastruktúra hagyományos elemei helyett speciális, preferált szálláshelyeket választanak, a vadászházakat.

Magyarország Európa egyik legjelentősebb nagyvadállományával büszkélkedhet és vadászati lehetőségei a legjobbakká közé tartozik. Az ország területén belül a Dél-Dunántúli régió szintén jelentős összefüggő vad-élőhellyel dicsekedhet. Baranyában a Mecsek-hegyvonulat, a Dráva vonala, Somogy megyében Lábod és térsége, Tolna megyében a Gemenci erdő. A Dél-

Dunántúlon lőhető jelentősebb vadfélék: gímszarvas, őz, dám, vaddisznó, de sok helyütt az apróvad vadászata iránt is nagy az igény.

A mennyiségi szabályozás helyett azonban inkább a minőség javításában van potenciális esély a vadászturizmus fejlesztésére, melynek érdekében szükséges:

- A szálláshelyek mennyiségi és minőségi bővítése
- Vadasparkok és vadaskertek létesítése (minőség)
- Kapcsolódó turisztikai programok

A régió szempontjából a turizmus ilyen irányú fejlesztése jelentős többletbevételi forrást jelenthet, lehetőséget biztosítva más területek fejlesztésére is. A vadászat kitűnő eszköz a turisztikai szezon meghosszabbítására is.

A vadászati idényen kívül az erdőterületek, a humán infrastruktúra, a létesítmények és az eszközök kihasználásának lehetőségét biztosítani kell a vadászat és az erdő érdekeinek szem előtt tartásával. Ilyen lehetőséget jelentene a vadmegfigyelés, a fotózás és az ökoturizmus.

Kapcsolódó projektek:

Baranya - Egyéb területek				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
25.	Szentlőrinci Kistérség	Vadászatra alapozott komplex turisztikai lehetőség megvalósítása 3	Szentlőrinc és környéke	1 250 000 000

Somogy megye				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
59	Szenna Önkormányzata	Vendégváró központ kialakítása a község Kaposvár felőli részén (szálláshely, vadászmúzeum, lovaspálya, vadaspark.) 3	Szenna	100 000 000
55	Simonfa Község Önkormányzata	Pihenőpark, vadászmúzeum és vadaspark kialakítása és berendezése Tartalék	Simonfa és környéke	200 000 000

2.2.4. Horgászturizmus

Magyarországon a **horgászturizmus** célcsoportja rendkívül összetett, kötődhet a vízparti üdüléshez a gyerekes családok kiegészítő programjaként, de külön is definiálható a hobbi-motiváción alapuló horgásztársadalomként. Ez utóbbi esetben halfajonként (békés, ragadozó) is elkülöníthető célcsoportokról beszélhetünk, a fő motiváció a rekordméretek kifogása, a földrajzi hatókör is ennek rendelődik alá.

Magyarország dél-dunántúli régiója számos lehetőséget kínál a horgászni vágyók számára. A pihenéssel és kikapcsolódással eltöltött szabadidőt a horgászat kedvelői a természet csendjében élvezhetik, hiszen a régió horgászvizei, tavai és víztározói festői környezetben, szelíd lankájú völgyek között rejtőzködve paradicsomi környezetet kínálnak. A tavak és folyók halállománya igen gazdag, az itt kifogott halfajok, mint pl. pontyok, harcsák, amurok, busák és csukák, a szakma országos és nemzetközi szinten is elismert rekordjaival büszkélkedhetnek.

A szolgáltatások és a vizek minősége javításra szorul, például fokozatos, megalapozott fejlesztési tervre alapuló beruházások révén. Enélkül a tavak idegenforgalmi használhatósága korlátozott.

Turisztikai szempontból potenciális horgászvizek a Dél-Dunántúlon:

- Dombóvár, Gunaras gyógyfürdő horgásztó, Tüskei-tó
- Fadd, Fadd-Dombori Holt-Duna
- Gyékényes, Gyékényesi kavicsbánya-tavak
- Hógyész, Hógyészi horgásztavak
- Kaposvár, Deseda-víztározó, Töröcskei víztározó
- Magyarkeszi, Magyarkeszi horgásztó
- Matty, Hotedra tó, Mattyi tó
- Nagyatád, Nagyatádi csónakázó tó
- Paks, Paksi Kondor tó és Fűzes tavak
- Pécs, Malomvölgyi II-es tó
- Orfű, Pécsi tó, Kovácsszénája-tó
- Sikonda (Komló), Sikondai I-II-es tó
- Szigetvár, Domolos, Zsibóti horgásztó
- Dráva folyó, Duna folyó – Béda-Karapanca holtág
- Ormánság – Majláthpusztai-tó

Dráva

Teljes szakasza nemzeti park védettséggű terület, kezelője – egyben a természetvédelmi szakhatóság – a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság az országban elsőként ide vonatkozóan hozott szabályozást a látogatás jogi feltételein túl a látogatószámról, tekintettel az érzékeny terület terhelhetőségére. Ennek értelmében az engedélyezett időszakokban két naponta maximum 30 fő kenus vízitúrájához adnak ki engedélyt, ami a csoport létszámától függetlenül 100 ezer forintos illeték lerovásával jár 2006 évtől. Az egyébként is igen limitált számú vendégkört ez tovább fogja csökkenteni. A drávai evezés még inkább az exkluzív turizmus kategóriába tolódik. Ugyanakkor az egyre emelkedő árak és szigorodó feltételek nem jártak együtt szolgáltatás színvonal ill. komfort fokozat fejlesztéssel, a pihenő és táborhelyek változatlanul egészen nomád körülményeket nyújtanak a vendégeknek. Fejlesztésük szükséges, sürgős feladat, tekintettel a részben a gátakhoz kapcsolódó Három Folyó (Mura-Dráva-Duna) Kerékpárút vendégkörével közös használhatóságra. Tudott tény, hogy az Ormánság nem rendelkezik alternatív szálláshely kínálattal, így az egész térség, nem csak a Dráva turisztikai feltárását akadályozza a folyóparti pihenő és táborhelyek fejlesztésének elmaradása.

Ki kell emelni a barcsi székhelyű Dráva Tours Kft működését, mely számos kiegészítő szolgáltatást kínál (a kenu kölcsönzésen, túra vezetésen túl biciklit, motorcsónakot, terepjárót kölcsönöznek, visszafuvar biztosítanak a vízi túrázóknak, sőt, egy lovas turisztikai bázis létesítésébe kezdtek 2005-ben).

A drávai vízi turizmus nem lesz a régió húzóterméke, de fejlesztése esetén az exkluzív turisztikai kategóriában a régió egy jellegzetes színfoltja lehet, mely természetközelségével, természetbarát voltával hozzájárul a régió turisztikai imázsának építéséhez.

Célcsoportok: fizetőképes fiatal felnőttek, nagyvárosi, túlhajtottan élő menedzser, ill. értelmiségi réteg, aki kiszabadulva a mókuserékből három-négy napra egy tökéletesen intakt helyen tud feltöltődni. Nem baj, ha némileg sznobok, akik felvážhatnak arra, hogy részesei lehettek egy zártkörű elit „bulinak”. Ehhez azonban márkává kell tenni a Drávai kenuzást.

Duna

Paksnál és Mohácsnál (ha prioritást kell tenni, inkább Mohácsnál) yacht kikötők létesítése. Nem túlbecsülve ennek jelentőségét, hatását a régió turizmusára. Ismereteink a Troisier Europe luxushajós touroperátor utaztatási gyakorlatából származnak. Ezek szerint a budapesti

(2 éjszaka) és kalocsai (egy éjszaka) kikötésen túl Magyarországon csak Mohácson állnak meg 300-450 fős luxushajóik, melyek utasai elsősorban nyugdíjasok. A touroperátor abban érdekelt, hogy lehetőleg minden költség a hajón történjen, - csak itt vesznek igénybe szállást, étkezést. A mohácsi kikötés alkalmával fél napra hagyják el a hajót, megtekintik a Székesegyházat és a világörökségi helyszínt, de a belépőbe alternatív módon beépíthető kedvezményes árú borkóstolást már nem igénylik. Minden költségük régióinkban a 2005-ös évben 1.500 székesegyházi belépőjegy volt. A touroperátor ellenérdekelt ennek megváltoztatásában.

Az egyénileg érkező yachtok száma és a kérdés, vajon tudunk-e a térségben megfelelő színvonalú szolgáltatásokat nyújtani ennek a rétegnek, bizonytalanná teszi a rövidtávú kilátásokat e téren.

Sió

A turisztikai szempontból hátrányos helyzetű Tolna megye jelentős részét tárná fel a Sió csatorna a vízi túrázók számára. Ennek az elképzelésnek két nagy kérdése, hogy a sokmilliárdos beruházás (a folyamatos hajózhatóságot biztosító zsiliprendszer kialakítása legalább 4 ponton) arányban áll-e az elérhető előnyökkel, ill. hogy a hajózhatóság esetén is kevésbé attraktív, gyakorlatilag végig magas gátak falai között, a vidékből mit sem látva haladó útvonal elég vonzó lesz-e a vízitúrázók számára. E kérdések árnyékában a célcsoport meghatározás sem releváns.

Orfű

Tórendszere sokoldalú vízparti turisztikai szolgáltatásokra alkalmas. Fő terméke, a Pécsi-tó strandja és a hozzá kapcsolódó, 1.200 fős kapacitásával a régió legjelentősebb kempingje, a Panoráma Kemping jelentős fejlesztést, beruházást követően válik csak versenyképessé mind a hazai, mind a belföldi piacokon. A kemping turizmus, ezen belül egyre erősebben a luxus lakóbuszos kempingturizmus – úgy is mint életforma – egyre erősebb Nyugat-Európában, kiemelten Németországban és Hollandiában. E területeken tömeges a fizetőképes kereslet a színvonalas vízparti szolgáltatásokhoz kapcsolódó luxuskempingek iránt. Az egy főre jutó átlag tartózkodási idő több hét, minimum egy, de akár öt hét is lehet. E célcsoportok számára nem az autópályán való megközelíthetőség a fő szempont, hiszen az utazásra fordított idő a hosszú tartózkodási időhöz képest fajlagosan elhanyagolható. Rendkívüli lehetőség a

fejlesztésre a 2010-es Kemping Világtalálkozó, mely 7-8 ezer vendég több hetes itt tartózkodását jelentené olyan célcsoportokból, melyeket multiplikátorként tartunk számon világszerte. Az azonos évben megrendezésre kerülő pécsi Európa Kulturális Fővárosa programév mentén jó eséllyel pályázhat a rendezési jogra Orfű ill. Kepingje.

Kívánatos az egész éves kihasználtság megteremtése érdekében a kiemelt vonzerővel rendelkező attrakciók és szolgáltatások „téliésítése”, amire komplex koncepció született az NFT 2 időszakára tervezett megvalósítással.

Orfű kiváló adottsággal bír festői környezetén és Pécs közelségén túl a már jelenleg is kínált turisztikai szolgáltatások és attrakciók komplexitása terén is. E szolgáltatásoknak és attrakcióknak azonban csak kis része éri el a kívánatos színvonalat, ezért átfogó vonzerő és szolgáltatás színvonal fejlesztésre és minőségi kereskedelmi szálláshely fejlesztésre is összességben több milliárdos forrásokat kell fordítani (túl a Pécsi-tó strand és a Kemping fejlesztésén). A térségben minta értékű az önkormányzat, a civil szakmai szervezetek és a vállalkozók együttműködése, aktivitása.

Deseda

A mesterséges tó a régió leghosszabb tava, kiválóan alkalmas a vízi sportokra, hobby és verseny szinten egyaránt. Jelenleg a kaposváriak házi tava, hétvégi szabadidős területe. A 2003-ban elkészült Deseda komplex turizmus fejlesztési terv országos vonzerőt jelentő vízisport központtá, közeli arborétumát erdei iskolai oktatási központtá tervezi fejleszteni. A megvalósíthatósági tanulmány nem túlzó, jól épít az adottságokra, és azt a belföldi ifjúsági és fiatal felnőtt aktív hobby és profi sportoló réteget célozza meg, melynek ehhez fogható színvonalas vízparti komplex szolgáltatások nem állnak rendelkezésére.

Fadd-Dombori

Hagyományosan a gyerek és ifjúsági táboroztatás desztinációja. A várt ill. szerződésekben is foglalt fejlesztések forráshiány miatt nem valósultak meg, konzerválódott a több évtizedes lemaradás. Elengedhetetlen egy átfogó turisztikai marketing terven alapuló fejlesztési koncepció és megvalósíthatósági tanulmány készítése a desztinációra. Ennek hiányában a külső – befektetői vagy pénzügyi források, de a pályázati támogatások is elérhetetlen messzeségben maradnak.

Gyékenyes

Pozicionálása egyértelmű, unikális adottságára alapozva. Célcsoportja a hazai és európai édesvízi hobby és profi sportbúvárok. A jelenlegi kemping és két panzió minőségi színvonal fejlesztése és kapacitás bővítése, ill. általában a turisztikai infrastruktúra fejlesztése, szolgáltatások bővítése elengedhetetlen. Elengedhetetlen egy átfogó turisztikai marketing terven alapuló fejlesztési koncepció és megvalósíthatósági tanulmány készítése a desztinációra. Ennek hiányában a külső – befektetői vagy pénzügyi források, de a pályázati támogatások is elérhetetlen messzeségben maradnak.

Kapcsolódó projektek:

BARANYA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
16.	Magyarhertelend Önkormányzata Kovács Gyula	Jóléti tó kialakítása 2	Oroszló, Mecsekpölöske, Magyarhertelend, Magyarszék	600 000 000

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
100.	Barcs Város Önkormányzata	Horgászturizmus fejlesztése – kisbóki horgászterület fogadóképességének továbbfejlesztése Tartalék	Barcs	600 000 000

Egyéb aktív kapcsolódó projekt:

BARANYA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
4.	Orfű Község Önkormányzata	Orfű komplex turisztikai fejlesztése 1	Orfű	2 000 000 000
24.	Szentlőrinci Kistérség	Helesfai Egészségmegőrző Vizicentrum és Szabadidő Központ kialakítása 2	Helesfa	3 200 000 000
29.	Sásdi Többcélú Kistérségi Társulás	Sásdi Többcélú Kistérségi Társulás területét lefedő idegenforgalmi kerékpárút program 3	Sásdi kistérség 27 települése	2 000 000 000

SOMOGY MEGYE

S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
20.	Somogy Megyei Önkormányzat	Búvárbázis kialakítása 1	Gyékényes	260 000 000
70	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Marcali víztározó megszerzése – aktív turizmusfejlesztés 1	Marcali	2 800 000 000
12.	Somogy Megyei Önkormányzat	Militari Park létrehozása 2	Nagyatád	1 200 000 000
3.	Hencsei Golf Klub	Golfpálya szálloda építés Tartalék	Hencse	2 000 000 000.
71	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Ifjúsági és sport centrum kialakítása a 68-as út mellett Tartalék	Marcali	400 000 000

2.3. Bor és gasztronómia

Magyarország tájegységei különleges ökológiai adottságokkal rendelkeznek, az apáról-fióra hagyományozott termelési fogások több évszázados múltra tekintenek vissza. Híres termőfajtáinkon megannyi „hungaricumot” talál az ide látogató vendég.

A szakma mindent megtesz, hogy egyre több borvidék váljon ismertté nemcsak külföldön, de hazánkban is. A magyar borászok elsődleges céljai közt szerepel, hogy magas szakértelem és kiemelkedő minőség mellett készüljenek boraink.

A borturizmuson belül kiemelten kell foglalkozni a borutakkal, hiszen nem egy meghatározott helyhez kötődnek, hanem több attrakciót is magukba foglalnak egy-egy területen, mint például a borkóstolás, pincelátogatás és ezekhez megfelelő szálláshely kialakítása. Emellett, ha a borokat nem tudják piacra vinni, a fogyasztókat a helyszínre invitálva helyben lehet a borokat értékesíteni.

A Villányi Borút szolgált mintával valamennyi magyar borút alakulásához. Ezen borutak közül a legfiatalabb a Pécs-Mecseki Borút, mely 33.-ként alakult 2005 nyarán.

A régió borútjainak fejlesztése: Villány-Siklói Borút, Mohács-Bóly Fehérborút, Pécs-Mecseki Borút, Tolnai Borút, Szekszárdi Borút.

Célok:

- a) A lakosság életminőségének javítása a bormarketing és a turisztikai, valamint egyéb kereskedelmi szolgáltatások értékesítésének elősegítésével.

- b) A helyi együttműködés, közösségi tudat és identitástudat erősítése közösségi akciók és rendezvények szervezésével.
- c) A környezetvédelem, a természeti, építészeti és kulturális örökségi értékek védelmének elősegítése.
- d) A kulturált borfogyasztás, a gasztronómiai értékek népszerűsítése.
- e) Az egészséges életmód, az aktív turizmus népszerűsítése.

Általános feladatok:

Nevezett borutak termékfejlesztési, információs, promóciós PR, piackutatási feladatainak ellátása.

Pályázatok és szponzorok segítségével anyagi források biztosítása a borúti program végrehajtásához.

Javaslatok a vidéki turizmus fejlesztésére

1. A vidéki turizmus szereplői jellegzetesen tőkeszegény mikrovállalkozások. Fejlesztési elképzeléseik néhány milliótól pár tízmillió forintig terjednek.. Ezen kisméretű projektek kihullanak a ROP-ból finanszírozott projektek közül, de az eddigi gyakorlat szerint nagyok a RIB pályázatok (decentralizált turisztikai pályázatok) kiírásaihoz. Rendkívül fontos ezért, hogy a szóba jöhető operatív programokban legyen ezen méretnagyságra pályázat (vidékfejlesztési OP és a ROP a két szóba jöhető OP).

2. Fejlesztési projektek „projektsomagokba” szervezésével nagyobb hathatóság valósítható meg, és elérhető a kritikus nagyságú fejlesztési projektméret. A szóba jöhető gesztor szervezetek (pl. a Falusi Turizmus Szövetség, a Megyei Önkormányzat, a borút egyesületek) nem eléggé tőkeerősek ilyen összefogás koordinálására és a projektek előkészítésére. Ezért feltétlenül szükséges a PEA típusú projektgeneráló támogatás biztosítása.

3. Az aktív vidéki turizmus szereplőinek (kerékpáros, lovas stb.) fejlesztéseit befolyásolja a tevékenység veszélyességében rejlő túlzott felelősségvállalás kérdése is. Ezért ennek biztosítási oldalról történő korrekt leszabályozása növelheti a vállalkozói kedvet.

4. A lovas turizmus fejlesztése érdekében szorgalmazni, segíteni kell a klaszteresedési folyamat beindulását.

5. Régióink különleges sajátossága és lehetősége az, hogy 6 borút is működik a területén. Munkájukat alapvetően marketing területen és a személyi állomány biztosításával (támogatott foglalkoztatási projektek keretében) kell segíteni.

6. A falusi turizmus rendszeréből régóta hiányzik egy egységes ököminősítési rendszer, amely magában foglalja a biogazdálkodást, a hulladékgazdálkodást – szennyvízelvezetést, a természetes módon történő szálláshely és környezetének tisztántartását, előírásokat a berendezésre, felszolgált ételekre vonatkozóan. Ennek kiépítése szükséges és elengedhetetlen, így mód nyílik a szálláshelyeken kívül a szolgáltatások és a vendégház közvetlen környezetének minősítésére is.

Kapcsolódó projektek

BARANYA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
39	Pécs-Mecseki Borút Egyesület	Komplex borturisztikai szolgáltatási hálózat 1	Baranya	500 000 000
14.	Mohácsi Kistérség	A mohácsi kistérség soknemzetiségű kultúrája, történelmi emlékei, borászati, természetturisztikai, kézműves hagyományai komplex turisztikai terméké váló formálása, turisztikai klaszter létrehozása 2	Mohácsi Kistérség	102 000 000

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
102.	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	„Királyi Szakácsok Földje” Gasztronómiai Turisztikai Desztináció fejlesztése 2	Nagyszakácsi	1 500 000 000

TOLNA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
3.	Paksi Kistérség	Pincefalu fejlesztése Bölcskén 3	Paksi kistérség, Bölske	300 000 000

3. Kulturális turizmus – MICE

A **kulturális turizmus** sokszínűsége, diverzifikáltsága a fogyasztói célcsoportok bőségét vonja maga után, közös bennük, hogy az utazási motivációk között a kulturális motiváció az elsődleges. A kulturális turizmus átlagos vagy annál magasabb jövedelemmel rendelkezők közül kerülnek ki, akik igénye a minőségi szolgáltatásokra magasabb az átlagnál.

A kultúra fogalmának strukturáltságából fakadóan a tömegkultúra és a magaskultúra más típusú célcsoportokat vonz, de az előbbi esetében is megfigyelhető a minőség oldal.

A kulturális turizmus lehetőségei a régióban kiemelkedően jók. A kulturális turizmus az egyedi kultúra (épületekben és szokásokban megnyilvánuló) megismerésének motivációjára épít. Általában termékcsomagok formájában kerül kialakításra, pl. rendezvényturizmus, városnéző körutak, kulturális tematikus utak.

Rendezvény turizmus

Dél-Dunántúlt nevezhetnénk a kisrendezvények nagy régiójának. E rendezvények 95%-a azonban semmiféle turisztikai hatással nem bír. Nagyon tiszteletre méltó törekvés, hogy minden település megrendezi a maga ünnepét, hiszen ünnep nélkül nincs közösség. Ugyanakkor a mi feladatunk azoknak a rendezvényeknek a megnevezése és felkarolása, melyek kellően attraktívak ahhoz, hogy önmagukban is vendégkört vonzzanak ill. tartózkodási időt hosszabbítsanak meg. Ennek fényében alapvető kritérium, hogy a kiválasztott rendezvények a külföldi vendégkör számára is vonzóak, hozzáférhetőek, élvezhetőek legyenek, ami legalább egy elterjedt idegen nyelvre történő folyamatos konvertálást kíván meg. Kívánatos, hogy a rendezvények minden évben azonos időpontban (pl. minden augusztus első hétvégéjén) kerüljenek megrendezésre, nem átfedésben más kiemelt rendezvénnyel, és legalább egy teljes évvel előbb kiajánlható részletes programmal. E kiemelt rendezvényeket márkává kell fejleszteni (mint pl. a Szegedi Szabadtéri Játékokat).

Jelenleg nincs olyan nagyrendezvény a régióban, mely a fenti kritériumok mindegyikének megfelelné, így nagy figyelmet és kiemelt forrásokat kell fordítania a régiónak ezek fejlesztésére, tudatos felépítésére. A teendőket az operatív program kell részletesen meghatározza.

Javasolt rendezvények, fesztiválok:

1. Pécs 2010 EKF projekt
2. POSZT
3. Nemzetközi Bábfesztivál
4. Európai / Világ Bortal Fesztivál
5. Nagyszakácsi Királyi Szakácsok Nyomdokán
6. Országos Gyerek Lovas Találkozó (Orfű)
7. Művészeti és Gasztronómiai Hetek (Pécs)
8. ICWIP (Pécs és a régió)
9. Pécsi Napok / markánsabb név szükséges
10. Festők Városa Hangulatfesztivál (Kaposvár)
11. Szekszárdi Szüreti Napok
12. Busójárás (Mohács)
13. Várnapok (az öt nagy várunk egy-egy kiemelt fesztiválja, Pécsváradon pl. a nyári szabadtéri várszínház)
14. Tavaszi Fesztivál (Pécs)
15. Pünkösdi Nyitott Pincék (Palkonya)
16. Gasztroblues Fesztivál (Paks)
17. Rock Maraton (Pécs)

A turizmus fejlesztésének kiemelkedő feltétele a **kulturális kínálat bővítése**, mert a kulturális programok önmagukban is alkalmasak fizetőképes kereslet vonzására. Az egyes települések nemzetiségei színes kultúrájukkal sok olyan turistát csalogatnak a térségbe, akiket más kultúrák megismerése vonz.

A térségbe érkező vendégek számára a minél hosszabb tartózkodási idő elérése és annak tartalommal való megtöltése érdekében **többféle alternatívát kínálva komplex programcsomagokat kell kidolgozni**, amelyeket a belföldi turizmussal is foglalkozó utazási irodáknak kellene értékesíteni, országos utazási irodákkal együttműködve.

Kellő figyelemmel és megfelelő szakértelemmel a Dél-Dunántúli Régió, mint MICE desztináció hírnévre tehet szert. (MICE - a "Meetings, Incentives, Conferences & Events" szavakból képzett nemzetközi elnevezés)

A rendezvényturizmus, illetve a kulturális turizmus fejlesztésének célja a meglévő kulturális örökség hasznosítással egybekötött védelme, a helyi hagyományok újraélesztése. Különösen fontos ez egy soknemzetiségű régióban, az eltérő kultúrák találkozásának középpontjában.

A rendezvények segítségével nagy tömegeket lehet egyszerre megmozgatni, akik kereskedelmi szálláshelyeket vesznek igénybe, és fajlagos költségük magas.

Amennyiben régiós szinten ritkábban lennének rendezvények, vagy több rendezvény összevonásra kerülne, nagyobb anyagi ráfordítással lehetne azokat megrendezni, színvonalasabbá tenni. Nagy gondot kell fordítani a különféle rendezvények időpontjainak megtervezésére, figyelemmel kell lenni az egyéb országos és helyi programokra, mivel az időpontok összehangolása a látogatottság igen fontos feltétele.

Fejlesztési lehetőség elsősorban a marketing munkában van. 2010-ben Pécs lesz Európa Kulturális Fővárosa. Ha az Európai Unió 2006-ban zajló döntéshozatali folyamata is megerősíti ezt a döntést, Pécs lesz az első magyarországi város, amely a címet viselheti.

Pécs nagy egyetemi város, egyik erőssége a helyben létrehozott kultúra színvonala. Örökségén - az ókeresztény nekropoliszon, a török kori emlékeken, a „Múzeum-utcán” - túl a Sopianae névről mindenkinek a kultúra jut az eszébe.

„Nemzetközileg is számon tartott világörökségi helyszínek miatt a turisták érdeklődése egyre nő az ország iránt, ami jelentős versenyképességi előnyt jelent” – fogalmaz az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció.¹⁰ A pécsi világörökségi helyszínen zajlik az ország legnagyobb Regionális Operatív Programból finanszírozott fejlesztés, mely 2006 őszére elkészül. Intenzív marketing munkával a turisztikai vonzerőfejlesztést célzó projekt kifejtheti a tervezett hatást és 2007-ben már érezhető vendégszám-növekedést generálhat Pécsen és a régióban.

A megvalósulás előtt álló Pécsi Expoközpont mint egy multikulturális rendezvényközpont 2006 őszétől fontos szereplője, helyszíne lehet a régió rendezvényturizmusának.

Az EKT 2010 felvezető éveit, tervezett fejlesztését figyelembe véve a széleskörű regionális összefogásra építve kimondhatjuk, hogy a növekedés dinamikáját tekintve a régió legígéretesebb turisztikai termékének tekintjük a kulturális turizmust.

Javasolt intézkedések a kulturális turizmus és a MICE területén

1. Regionális szinten a turisztikai rendezvény pályázat fenntartása, erősítése fontos.

¹⁰ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11260.

2. A pécsi fejlesztésű pólusprogram keretében tervezett kulturális ipari beruházások és a turizmus fejlesztések összehangolása szükséges.

3. Az EKF 2010 fejlesztések tervezése, megalapozása során egyrészt turizmusra gyakorolt előzetes hatásvizsgálatokat célszerű végezni, másrészt a projektek véglegesítésénél a turisztikai hatás optimalizálásaira kell törekedni.

Kapcsolódó projektek:

BARANYA MEGYE				
Pécs-Mecsek desztináció				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
30.	Pécs MJV Önkormányzata	Pécs világörökségi pufferzóna: bemutathatóság és turistafogadás 1	Pécs	1 555 000 000
31.	Pécs MJV Önkormányzata	Zsolnay Kulturális Negyed (élménypark) 1	Pécs	11 000 000 000
35	Pécs Kárpátia Alapítvány	Dél-Dunántúl kicsiben (minimandusz) 1	Pécs	500 000 000
37	Pécs MJV Önk.	Hangverseny és Kongresszusi Központ 1	Pécs	7 500 000 000
28.	Szigetvári Kistérség	Szigetvár történelmi belvárosának és a Makovecz Vigadó felújítása 2	Szigetvár város	400 000 000
26.	Sásdi Kistérség	Az Alsómocsoládi Kastély turisztikai célú hasznosítása 2	Alsómocsolád	426 000 000
15.	Magyarhertelend Önkormányzata Kovács Gyula	Mecsek-hegyháti települések településképvitalizációja(épített és természeti értékek felújítása, állagmegóvása, kialakítása, tájékoztató táblák kihelyezése) 3	Önkormányzatok -Orfű, Magyarhertelend, Bodolyabér, Magyarszék Mánfa,Oroszló,Mecsekpölöske -Liget, Komló-Sikonda (Mecsek-hegyháti önkormányzatok Társulásának tagjai)	1 800 000 000
33.	Kozármisleny Önkormányzat	Európafalu a soknemzetiségű Kozármislenyben 3	Kozármisleny, Baranya megye	4 808 400 000
11.	Harkány Város Önkormányzata	Zsigmondi sétány felújítása 3	Harkány Város közigazgatási területe	250 000 000
12.	Tourinform Mohács	<i>A történelmi városrész rehabilitációja idegenforgalmi szempontok szerint</i> 3	Mohács Duna-part	522 500 000

SOMOGY MEGYE

S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
67	Lengyeltóti és Térsége Többcélú Társulása	Somogyvár történelmi emlékhely -nyári színház 1	Somogyvár-	300 000 000
27.	Csurgó és Térsége Többcélú Társulás	Magyar Népmese Park Csurgón, kapcsolódva Csurgó és Térségében a Magyar Népmese Vidékhez 2	Dél-Somogy	12 000 000 000
14.	Somogy Megyei Önkormányzat	Kolostor turisztikai hasznosítása 3	Andocs	1 200 000 000
29.	Csurgó Város Önkormányzata	Régészeti feltárás Csurgón, a Johannita tér műemléki környezetében tartalék	Csurgó	160 000 000
25.	Somogy Megyei Önkormányzat	Somogy Megyei Múzeumok felújítása tartalék	Somogy megye	4 986 800 000
37	Bószénfa község Önkormányzata	Helyileg védett épületek, építmények állagmegőrzése, felújítása tartalék	Bószénfa	100 000 000
41	Kaposvár MJV Önkormányzata	Sport-, Vásár- és Konferencia Központ építése tartalék	Kaposvár	4 500 000 000
57	Simonfa Község Önkormányzata	Helyileg védett épületek, építmények állagmegőrzése, felújítása tartalék	Simonfa	100 000 000
63	Zselickislak Község Önkormányzata	Helyileg védett épületek, építmények állagmegőrzése, felújítása tartalék	Zselickislak	100 000 000
64	Zselicszentpál Község Önkormányzata	Helyileg védett épületek, építmények állagmegőrzése, felújítása Tartalék	Zselicszentpál	100 000 000
4.	Kaposvár MJV Polgármesteri Hivatala	Kaposvár Vár területi revitalizációja, Vártörténelmi Múzeum kialakítása Tartalék	Kaposvár	2 000 000 000
45	Kaposvár MJV Önkormányzata	Kalandpark építése Tartalék	Kaposvár	165 000 000

47	Kaposszerdahely Község Önkormányzata	Tókaji parkerdő, Pazderjási tározó környékén rekreációs szabadidőközpont létesítése tartalék	Kaposszerdahely	1 000 000 000
52	Nemzetközi Üveg Alkotótelep	Nemzetközi Üveg Alkotótelep fejlesztése tartalék	Bárdudvarnok	330 000 000
40	Kadarkút Város Önkormányzata	Helyi védett magtár felújítása és helytörténeti múzeummá alakítása tartalék	Kadarkút	150 000 000
104.	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Belső somogyi témapark hálózat Kialakítása Tartalék	Marcali Kistérség	300 000 000

TOLNA MEGYE

S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
12.	Paksi Kistérség	Interaktív kiállítási és látogatóközpont 1	Paks	1.000.000.000
13.	Őcsény Község	Őcsény repülőtér betonozott kifutópályájának megépítése 1	Őcsény, Tolna megye	2 500 000 000
14.	Hotel Gemenc	A konferenciaturizmus feltételeinek megteremtése és az egy vendég által eltöltött vendégéjszakák növelése a szekszárdi Gemenc Hotel átalakítása, felújítása révén 2	Tolna megye	500 000 000
16.	Hotel Rittinger	Minőségi szolgáltatások feltételeinek megteremtése az egy vendég által eltöltött vendégéjszakák növelése a bonyhádi Rittinger Hotel átalakítása, felújítása révén. 2	Tolna megye	150 000 000
11.	Szekszárdi Kistérség Kölesd	A kölesdi „Kismegyeháza” turisztikai és művelődési hasznosítása 3	Kölesd	300 000 000
4.	Paksi Kistérség	Városközpont rehabilitációja Dunaföldváron 4	Paksi kistérség, Dunaföldvár	1 000 000 000

REGIONÁLIS PROJEKTEK

S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
REG2	BMKIK	Déli kapu- népi- iparművészeti központ és szabadtéri galéria	Dél-dunántúli régió (Eszék-Baranya zsúpánság, Vajdaság térsége)	600 000 000

4. Ökoturizmus

Az ökoturizmus preferált célcsoportjai és kapcsolódó termékei:

Közvetett célcsoportok: Kisgyermekes – főként városi – családok, 6-18 éves korú gyerekek, a települések falusi és szállodai vendéglátást igénybe vevőturistái, a lovasturizmus kedvelői, sporthorgászok, természetjárók.

Kapcsolódó termékek: Táj-területi értékekre alapuló turisztikai termékek.

Az ökoturizmus legjellemzőbb ismérvei, hogy nem a tömezturizmust ösztönzi, csökkenti a szezonálitást, növeli a természeti környezet és a kulturális értékek iránti érzékenységet, segít azok megőrzésében, megvédésében. A turisták közvetlen kapcsolatba kerülnek a terület természeti értékeivel, az ott élő lakossággal, így aktív résztvevői lesznek az adott területen folyó tevékenységeknek.

Világszerte nő az ökoturizmus iránti igény. Magyarország a tiszta, sok helyen még érintetlen és védett természeti környezet, a megőrzött biodiverzitás miatt Európa egyik ökológiai mintaállama.¹¹

Az Országos Területfejlesztési Konceptió a következő részcélokat és beavatkozási területeket jelöli meg:

1.) *Helyi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása*

A tiszta ipari beruházások ösztönözhetők. Támogatni kell a helyi, megújuló energiaforrások használatára épülő energiagazdálkodási, anyag- és hulladékgazdálkodási rendszerek kialakítását. Fontos a környezetbarát ökoturizmus elterjedésének ösztönzése, ökoturisztikai infrastruktúrafejlesztés a lakók bevonásával. Ösztönözni kell a tartós, családi vendéglátói kapcsolatok kialakítását, a helyi lakosság és az üdülőnépesség gazdasági és kulturális partnerségét. Erősíteni kell a helyi termelési, tájhasznosítási, kézműves kultúrák, tájjellegű mezőgazdasági és ipari termékeket illetve szolgáltatásokat. Biztosítani szükséges az erdők közjóléti, rekreációs kiépítését és funkcióit.

2.) *A táji, természeti és kulturális értékekben gazdag, tanyás és aprófalvas (rurális) térségekben az értékek fenntartható kiaknázása*

Ehhez elkerülhetetlen, hogy az elmaradott térségek fokozott támogatása.

3.) *A határ menti térségek fejlesztése során kiemelt feladat a szakmai és kulturális kapcsolatok intenzívebbé tétele, a közös turisztikai kínálat kialakítása és a közös marketing*

A nemzeti kisebbségek által lakott térségekben fontos az alternatív örökség-turisztikai kínálat megteremtése

4.) *A Dunamente és a Tisza-térség területén a vízi és ökoturizmus ösztönzése kiemelendő*¹²

¹¹ Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11259.

¹² Magyar Közlöny, 2005/168. sz. 11421, 11438.

Az ökoturizmus színterei a Dél-Dunántúlon:

- Duna-Dráva Nemzeti Park
A nemzeti park felügyelete 3 megyére - Tolna, Somogy és Baranya - terjed ki, a Duna Sió-torkolattól egészen az országhatárig nyúlik el, valamint ide tartoznak még a Dráva mentén fekvő területek is. Magán a nemzeti parkon kívül ide sorolhatunk még 3 tájvédelmi körzetet és 25 természetvédelmi területet.
- Gemenc
Európában egyedülálló természeti értékekkel rendelkező hullámtér.
- Béda-Karapanca
Hazánk legdélebbi összefüggő ártere.
- Dráva menti síkság
A terület ritka, hazánkban csak itt élő fokozottan védett madara a kavicsos fészkelő, fokozottan védett kis csér.
- Mecsek
A Mecsek változatos földtani, növény- és állattani értékekkel rendelkezik
- Zselic
A zselici táj jellegzetességét a dombhátakat borító összefüggő erdőségek adják.
- Barcsi Borókás
Belső-Somogy déli részén található nyíres-borókás.
- Lankóci Erdő
- Zákány-Őrtilos
Lösszel borított dombos-völgyes vidék, mely egyedülálló növényfajoknak és társulásoknak ad otthont.

A környezeti és természetvédelmi kutatások mára egyértelműen bizonyították, hogy a turizmus spontán folyamatai káros hatásúak a természeti környezetre, de azt is bizonyítják, hogy a turizmus alkalmas az emberekben tudatosítani, hogy a természet megóvása mind a turisták, mind a helyben lakók létérdeke.

Erre kínál megoldást az ún. szelíd, intelligens turizmus.

A **szelíd turizmus** nem egy új utazási célt, hanem ökológiai tudatosságot jelent. Az ökológiai szemlélet mellett érvényesülniük kell a szociális és ökonómiai szegmenseknek is, csak ebben a hármas egységben valósítható meg a szelíd turizmus.

Az **intelligens turizmus** középpontjában az olyan turista áll, aki a környezet, a társadalom és a gazdaság ismeretében tudatában van cselekedetei következményének.

A **fenntartható fejlődés** koncepciója a szelíd turizmusból is következik, illetve globálisan támasztja alá a környezetgazdaság-társadalom dimenzióin keresztül. E három dimenzió együttes figyelembevételével a régiófejlesztés tervezésének időhorizontja általában 30-50 évre terjed ki. Figyelembe veszi az ökoszisztémák egyensúlyát, és ezzel elősegíti az ott élő népesség kulturális identitását és integritását. Kizárja a visszafordíthatatlan folyamatok beindulását a fejlesztési programba illesztett, folyamatosan működő monitoring rendszeren keresztül.

Gyalogos túrák

A turisztikai termékkínálatban még csak elvétve jelenik meg a természetjárás lehetősége, illetve az erre szervezett és kiajánlott programcsomag.

Ahhoz, hogy kiegészítő programként eredményesen szolgálhassa a tartózkodási idő növelését, javítani kell a kapcsolódó infrastruktúra állapotát is. Még kevés az önálló természetmegfigyelést segítő tanösvény, és a meglévők állapota sem kielégítő..

A tájékozódást és megfigyelést segítő infrastruktúra kiépítésével, az értékek és programlehetőségek jobb propagálásával olyan turistaréteg nyerhető meg, akiknek a fizetőképessége jelentősen felülmúlja a bakancsos vándorokét.

A gyalogos útvonalak között szerepelnek olyanok, melyek szabadon látogatható természetvédelmi területekre, és olyanok, amelyek csak engedéllyel látogatható területekre kalauzolják el az érdeklődőket.

A csoportos látogatás az engedélyköteles területeken kísérővel történik. A látogatók igény szerint rövidebb, általános tájékoztatást nyújtó, vagy hosszabb, tartalmasabb szakmai ismereteket nyújtó túrákon vehetnek részt.

A Duna-Dráva Nemzeti Park igazgatósága jelenleg néhány 2-10 km-es gyalogtúrát ajánl a természeti értékek iránt érdeklődő turistáknak, szakmai vezetővel. Ezek a túrák olyan területekre vezetnek, ahol a résztvevők az élővilág következményekkel járó zavarása nélkül szerezhetnek ismereteket és élményeket.

Javasolt intézkedések az ökoturizmus fejlesztésére

1. A Dráva-medence ökoturisztikai fejlesztése és a Mecsek Gyöngyei projekt (mindkettő ROP 1.1.) keretében 2007. végéig várhatóan több, mint 2 milliárd forint értékben valósul meg ökoturisztikai vonzerőfejlesztést célzó beruházás. Nem fogják azonban elérni a projektek a céljukat, ha nem követik konkrét turisztikai szolgáltatás-fejlesztések az adott térségben. Ezért az új Regionális Operatív Programban az ökoturisztikai területeken a vonzerőfejlesztésről a konkrét turisztikai szolgáltatás-fejlesztésre kell a nagysúlyt fektetni.
2. A gyalogos túrázási lehetőségek népszerűsítésére (Prospektusok, internetes reklám, tematikus térképek stb.) készítendő marketing eszközök megvalósítását kiemelten kell kezelni a regionális turisztikai pályázatokban.
3. A létrejövő regionális turisztikai desztináció menedzsment szervezetben legyen egy ökoturizmusra szakosodott termékmenedzser, és a DDNP és a RIB által közösen kerüljön felállításra egy ökoturisztikai munkacsoport.
4. Koncepciót kell készíteni a horvát-magyar határon átnyúló ökoturisztikai lehetőségekről.

Kapcsolódó projektek:

BARANYA MEGYE				
Pécs-Mecsek desztináció				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
36	Mecseki Erdészeti Rt.	Mecseki Kalandpark 1	Pécs-Árpádtető	2 000 000 000
9.	Pályázó szervezet: non profit szervezet keretében, partneri kör kialakítás alatt	Ormánsági Öko üdülőfalu és turisztikai központ 2	Ormánság keleti része	2 292 450 000

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
5.	Kaposvár MJV Polgármesteri Hivatala	Deseda tó és környéke komplex turisztikai fejlesztése 1	Dráva-Kaposvár-Balaton turisztikai tengely	2 500 000 000
44	Kaposvár MJV Önkormányzata	Háziasított állatokat bemutató park létrehozása 1	Kaposvár	170 000 000
22.	Somogy Megyei Önkormányzat	Ökoturisztikai bázis kialakítása Tartalék	Drávagárdony	130 000 000
23.	Somogy Megyei Önkormányzat	Ökoturisztikai bázis kialakítása Tartalék	Barcs	250 000 000

54	Osztopán Község Önkormányzata	Turista útvonal és kiszolgáló létesítmények kialakítása Tartalék	Osztopán és környéke	100 000 000
11.	Somogy Megyei Önkormányzat	Szafari Park Tartalék	Nemesvid	6 500 000 000

Egyéb be nem sorolt projektek

SOMOGY MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
62.	Újvárfalva Község Önkormányzata	Leader+	Újvárfalva	100 000 000
65.	Desedamenti Terület- és Vidékfejlesztési Akciócsoport	A térség gazdasági potenciáljának javítása az idegenforgalmi szolgáltatások széleskörű fejlesztésével	Mernye, Somodor, Szentgáloskér, Felsőmocsolád, Ecseny, Polány, Somogyaszaló, Magyaregres, Orci, Zimány, Magyaratád, Patalom	500 000 000
101.	Barcs Város Önkormányzata	Természetábrázolási alkotótábor kialakítása	Barcs	115 000 000
103.	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Erdei kisvasút fejlesztése	Mesztegyő	5 300 000 000
105.	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Központi Műemlékegyüttes övezte fórum-tér kialakítása, településközpont revitalizációja, faluház felújítás, rétesház, rétesudvar	Mesztegyő	2 000 000 000
106.	Marcali és Térsége Többcélú Társulás	Római katolikus templom és plébánia felújítása	Mesztegyő	90 000 000

TOLNA MEGYE				
S.sz.	Projektet beküldő neve	Projekt címe	Megvalósulás helyszíne	Projekt várható összköltsége (Ft.)
5.	Paksi Kistérség	Dunapart rehabilitációja Dunaföldváron	Paksi kistérség, Dunaföldvár	500 000 000
7.	Völgységi Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása	Váraljai Parkerdő – Ifjúsági és Üdülőközpont felújítása	Bonyhádi kistérség	180 000 000

7. Fejlesztési irányok (prioritások) leírása

7.1. A turizmus kínálata a régióban, a kiemelt turisztikai desztinációk

A/ Átfogó célterületek és formálódó gócterületeik:

I. Dunamente: Tolna és Baranya megyék Dunához kapcsolódó területei, kistérségei és települései

I/a. Dunaföldvár - Paks

I/b. Szekszárd (a borvidékével), Gemenc, Fadd-Dombori

I/c. Mohács – Bóly és a borút települései, Dunaszekcső és a Duna-Dráva NP területre eső részei

A Dunamentén elhelyezkedő települések füzerei Tolnában és Baranyában, amelyek három csomópont köré rendeződve fejleszthetők célterületté. Ebben az övezetben a *természetközeli, aktív és tradicionális* értékekre szerveződő kínálatok jelennek meg, kiegészülve a *kulturális és rendezvény* attrakciókkal. Az övezet déli részén a Duna-Dráva Nemzeti Park ide eső védett területein a turisztikai fejlesztések mennyiségi dimenziói korlátozottak, hiszen nemzeti parkban, ill. annak védterületein a konzerváció kap prioritást. Az övezet turisztikai fejlesztéseiben és desztináció alkotásban is összekapcsolja a régió két szomszédos megyéjét egy igen energikus vonal, a Dunamentén.

<i>(1.) Jellegadó termékek</i>	<i>(2.) Kiegészítő termékek</i>
<ul style="list-style-type: none">• vízi- és sportturizmus, horgász turizmus• kulturális turizmus• ökoturizmus	<ul style="list-style-type: none">• borturizmus és gasztronómia, borutak• vidéki aktív (kerékpáros)• falusi turizmus

II. Drávamente: Baranya és Somogy folyómenti és a Drávához kapcsolódó területei, települései és kistérségei

II/a. Ormánság

II/b. Barcs-Csokonyavisonta és a Duna-Dráva NP kapcsolódó területei

II/c. Nagyatád-Csurgó

A Dráva folyó mentén elhelyezkedő települések összefüződési vonala Somogyban és Dél-Baranyában. Ebben az övezetben a *természetközeli, aktív és tradicionális* értékekre szerveződő kínálatok jelennek meg. Itt is figyelembe veendő, hogy a turisztikai fejlesztések mennyiségi dimenziói korlátozottak, hiszen a nemzeti park, ill. annak védterületei adják az attrakciók „gyöngyfüzérét”.

Más a helyzet a megjelölt három kínálati csomópontban. Itt a feltárt *termál* adottságokra építve *élményfürdőkkel* gazdagodik a szolgáltatások köre.

<i>(1.) Jellegadó termékek</i>	<i>(2.) Kiegészítő termékek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ökoturizmus • gyógy-, termál- és wellnessturizmus 	<ul style="list-style-type: none"> • falusi turizmus • vidéki aktív turizmusok • kulturális turizmus

III. „Kis-Somogyország” a Balaton belső-somogyi és külső-somogyi tájegységekre kiterjedő háttérterületei és önálló turisztikai attrakciói a területen lévő védett területekkel és a borvidékkel együtt. Egyöntetű jellemzője a *természet és tradíciók, a vidéki hangulatok* megjelenése, a valaha makkoltató zárt erdőségek máig fennmaradt foltjai, az érintetlenség illúziója, egyben jelentős tartaléka a régió turizmusának. Ám a kínálati arculat a keleti és nyugati oldalon hangsúlyában eltérő profilú.

III/a. Marcali-Mesztegyő-Nagyszakácsi

III/b. Igal-Andocs

<i>(1.) Jellegadó termékek</i>	<i>(2.) Kiegészítő termékek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ökoturizmus • gyógy-, termál- és wellnessturizmus • falusi turizmus 	<ul style="list-style-type: none"> • borturizmus és gasztronómia, borút • kulturális rendezvények • vallási turizmus

IV. Kapos-völgy: Somogy és Tolna kapcsolódó területei, települései és kistérségei, a Dél-Dunántúl belső magterületeinek összefüződése, Tolna és Somogy egymást erősítő összekapcsolódása egy energikus vonal, a Kapos völgye mentén. A két formálódó belső gócterület egymást átfedő, kiegészítő kínálattal rendelkezik.

IV/a. Kaposvár

IV/b. Dombóvár – Tamási és Hőgyész a Gyulaji-erdővel és a Tolnai borvidék területre eső részeivel

(1.) Jellegadó termékek	(2.) Kiegészítő termékek
<ul style="list-style-type: none">• gyógy-, termál- és wellnesssturizmus• kulturális, konferencia és rendezvényturizmus, sportturizmus	<ul style="list-style-type: none">• ökoturizmus• vidéki aktív termékek• falusi turizmus

V. Zselic: Somogy és Baranya kapcsolódó területeivel, településeivel és kistérségeivel a régiós turizmusfejlesztés egyik kiemelt, megyéket és centrumaikat integráló övezete. Kaposvár, mint a Zselic északi részének dinamizálója a somogyi részek pozitív példáinak átadója itt is kiemelt szerepű. Szigetvár és a baranyai Zselic kapcsolati és adaptációs területként dinamizálódhat fejlődő új kínálataival. A természeti és örökségi „rejtett kincs” a Zselic, amelyet északi és déli városi centrumok dinamizálhatnak.

V/a. Kaposvár és Szigetvár tengely menti kapcsolati zóna

(1.) Jellegadó termékek	(2.) Kiegészítő termékek
<ul style="list-style-type: none">• gyógy-, termál- és wellnesssturizmus• rendezvény turizmus	<ul style="list-style-type: none">• borturizmus, borút• falusi turizmus

B/ Kiforrott, valódi területi márkák „Brand”-ok

VI. Mecsek: A Péctől északra húzódó Mecsek alapvetően a természeti tematikához kapcsolódó turisztikai termékek kiterjedt övezete. Ez a Pécs kínálatát szervesen kiegészítő terület jellemzői, domináns terméktípusai alapján több eltérő vonzásterületre, tájegységre bontható. Mindegyikük önálló, arculatilag, de tájféldrajzilag is elkülönülő szerves téregység, amelyek alapvető kötődése inkább Pécs orientációjú, semmint egymással építenének ki szoros kapcsolatokat.

A kínálati övezetek, „mikro” desztinációk:

VI/a. Nyugati-Mecsek,

VI/b. Mecsek-Hegyhát,

VI/c. Kelet-Mecsek,

VI/d. Zengőalja.

- A Mecsek nyugati része Orfűvel és Abaligettel és a hozzájuk szervesen kötődő Sikondával, valamint Magyarhertelenddel együtt a *természeti* alaptematikához az *aktivitást* nyújtják. Ez megtestesül vízi- vízparti üdülésben és sportolásban, lovaglásban, kerékpározásban, természetjárásban és annak specializált változataiban (ökotúrák, barlangi túrázás, tanösvények), valamint a testi örömeket és - gyógyulást is (lásd Abaligeti minősített gyógybarlang)- adó *wellness* megtelepítésében. A terület ugyan a Mecsek nyugati részére esik, de északi kapcsolatai miatt pontosabb a *Mecsek-Hegyhát* megnevezés
- a Jakab-hegy déli településfűzére Cserkúttól indulva, összekapcsolódik a hegység nyugati határán a Zselic felé is tekintő, hagyományőrző falvakkal, közöttük Bükkösddel. Itt is meghatározó a *természeti* alapkinálat, ám a *tradíciók* az *ökotudatosság* és *aktivitás* újszerű profilt ad a területnek
- Kelet-Mecsek a hegységi jellegű tájvédelmi körzettel és ezt északról, valamint délről keretező településfűzérrel. E két településcsoport csak lazán fűződik össze. Szoros idegenforgalmi együttműködés az északi, a Völgységgel határos településeknél jellemző, amit a Kelet-Mecsek Egyesület és a kárászi Tourinform iroda testesít meg.
- A déli oldal, a zengőaljai rész inkább az önálló próbálkozások területe, ahol Hosszúhetény, Pécsvárad, vagy Mecseknádasd és környező kistelepülések külön-külön fejlesztik kínálatukat. Mindkét területen a természeti alapú kínálatok mellett, a *tradicionális* értékeket programmá formálók jelentik a súlypontot. Itt új, vonal mentén összefűző kínálati elemként formálódik a *Pécs-Mecseki Borút*.

(1.) Jellegadó termékek	(2.) Kiegészítő termékek
<ul style="list-style-type: none">• vidéki aktív termékek• falusi turizmus• termál- és wellnessturizmus• vízi turizmus, vízparti üdülés	<ul style="list-style-type: none">• kulturális turizmus, rendezvények• borturizmus és gasztronómia, borút

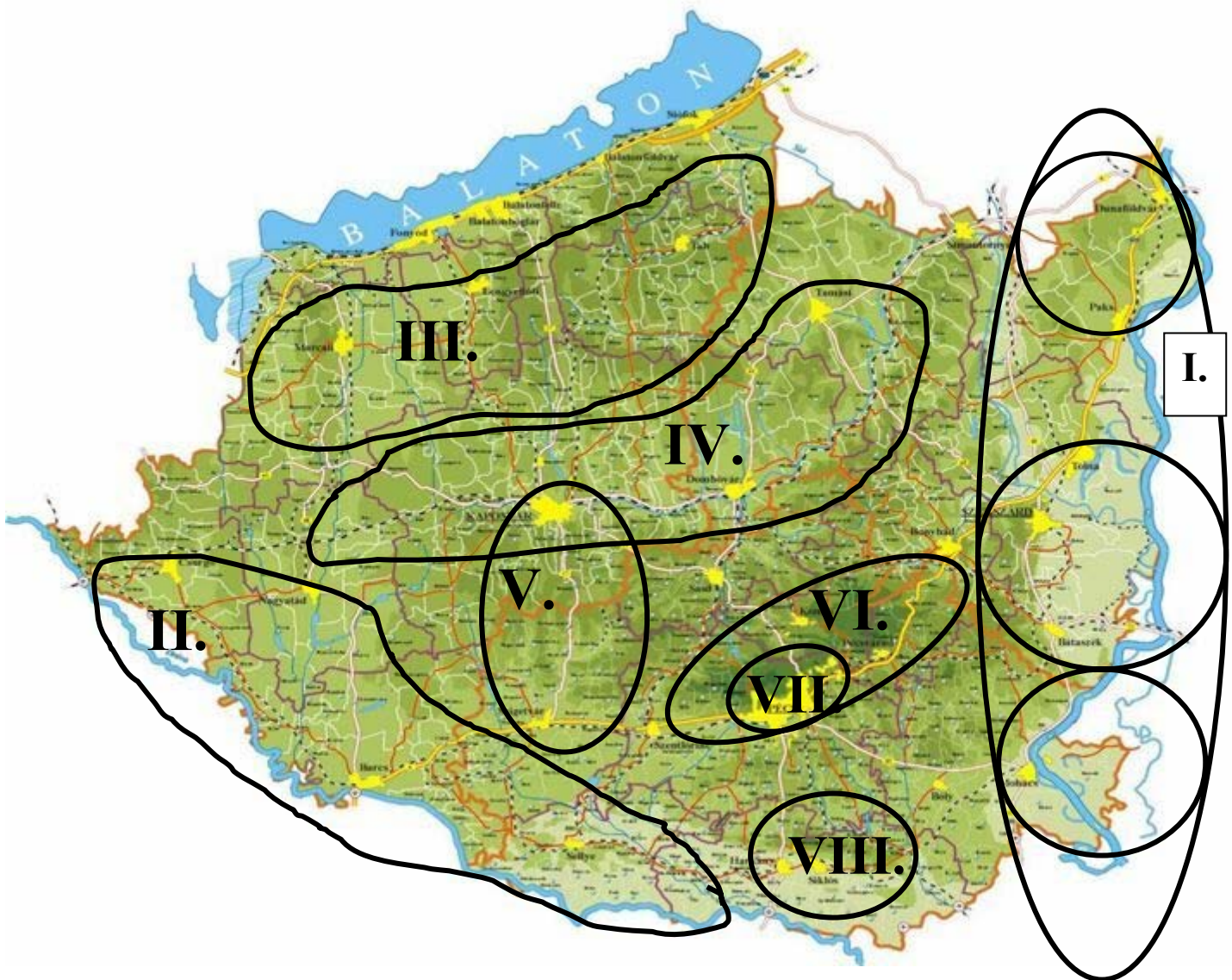
VII. Pécs: elsődlegesen beilleszkedve, összekapcsolódva a Mecsek desztinációival Baranya és a Dél-Dunántúl meghatározó turisztikai centruma Pécs, amelynek sokszínű kínálatában a *kultúra és az örökség* elemek kombinációja alkotja az arculati és kínálati „vezérfonalat”.

<i>(1.) Jellegadó termékek</i>	<i>(2.) Kiegészítő termékek, kapcsolódó területeken</i>
<ul style="list-style-type: none"> • kulturális, konferencia és rendezvényturizmus (MICE), üzleti turizmus • borturizmus és gasztronómia, borút 	<ul style="list-style-type: none"> • ökoturizmus • vidéki aktív termékek

VIII. Harkány-Siklós-Villány összefűzve a borúttal és a védett területek attrakcióival Harkány, Siklós és Villány térségében, a megye második legfontosabb fogadóövezetében, a *minőségi hedonizmus*, a testi örömök (*bor és gasztronómia*) és az *egészség, wellness* került a kínálat centrumába. Nem szabad megfeledkezni a kiegészítő programok *tradicionális-kulturális* jellegéről sem!

<i>(1.) Jellegadó termékek</i>	<i>(2.) Kiegészítő termékek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • gyógy-, termál- és wellnessturizmus • borturizmus és gasztronómia, borút 	<ul style="list-style-type: none"> • kulturális turizmus, rendezvények • vidéki aktív és falusi turizmus

A Dél-Dunántúl turisztikai desztinációi

I. Dunamente

II. Drávamente

III. „Kis-Somogyország”

IV. Kapos-völgy

V. Zselic

VI. Mecsek

VII. Pécs

VIII. Harkány-Siklós-Villány

7.2. A turistafogadás feltételei

7.2.1. Közlekedés

A közlekedés fejlesztése terén a közeljövőben a Dél-dunántúli Régióban alapvető javulás várható, melynek keretében 2007-ig teljes hosszában kiépül az M7-es autópálya, valamint az M6-os autópálya Budapest-Dunaújváros és Szekszárd-Bóly közötti szakasza, továbbá a Bóly-

Pécs-Szentlőrinc autópálya bekötés. Elsődleges prioritásként 2007-13 között megépül az M6-os autópálya Dunaújváros-Szekszárd közötti még hiányzó szakasza, valamint az M9-es gyorsforgalmi út Kaposvár-Szekszárd közötti része. A régió jelenlegi közlekedési periféria helyzete így (az M9-es út Kaposvár-Nagykanizsa közötti szakaszának, valamint a Mohácsi Duna-híd középtávú kiépítésével) néhány éven belül megszűnik. További fontos prioritás még a régió belső kapcsolatainak fejlesztése is, így a hálózati jelentőségű mellékút hálózat fejlesztése (igazodva az országos gyorsforgalmi hálózat fejlesztés ütemezéséhez), és az összehangolt térségi közforgalmú közlekedési rendszer kialakítása is.

A vasúti közlekedés terén 2013-ra megtörténik a V/B és V/C korridorok rehabilitációja és 160 km/h-s sebességre történő kiépítése is.

A közlekedés fejlesztése terén az uniós ajánlásoknak megfelelően az intelligens mobilitás elvét figyelembe vevő közlekedésfejlesztés válik fő prioritássá.

7.2.2. Környezeti állapot

A környezeti állapot javítása kapcsán a Dél-dunántúli Régióban fejlesztési irányként elsősorban a környezeti problémák megoldása, a városi környezet fejlesztése, élhető települési környezet kialakítása és a helyi gazdaság fejlesztése jelenik meg. Ezen irányok tehát a környezeti károk enyhítésére és megszüntetésére, a tájrehabilitációra és rekultivációra, továbbá a barnamezős területek komplex újrahasznosítására, az életminőség és a gazdasági vállalkozások infrastrukturális feltételeinek javítására irányulnak.

Fentiek keretében a szennyvízkezelés, a szelektív hulladékgyűjtés és a környezet és természetvédelem területén kell a további fejlesztéseket kivitelezni.

7.2.3. Egyéb közszolgáltatások

A (köz)szolgáltatások további – a mindenkori igényeket kielégítő – fejlesztése elsősorban a régió kistépeléseiben, továbbá az azokat övező térségi központokban szükségesek. A humán közszolgáltatások területén (az egészségügyi, szociális és oktatási területeken) természetesen csak az egymást generáló fejlesztések hozhatnak kézzelfogható eredményeket.

7.3. Emberi erőforrás

A turizmusban érzékelhető új kihívások, a régió turisztikai adottságai és a fejlesztési igények az idegenforgalmi képzésekre is hatással vannak. A képzési rendszer a kibővítés és markánsabb profilkialakítás előtt áll.

A **bolognai folyamatként** ismert felsőoktatási reform a régió turizmusának képzésére jelentős változást hozott: a 2006/2007. tanévben a PTE szekszárdi karán megindul a „Turizmus-

vendéglátás” BSc-képzés, melynek alapításában az egyetem több kara is részt vett. A szakalapítási eljárások egy további lépcsője lehet a közeljövőben a turizmus MSc (mesterszak) alapítása, mely az eddigi képzési profilokat jelentősen gazdagíthatja.

A PTE TTK Turizmus tanszéke **posztgraduális képzését** specializálta. A specializálás kapcsolódik a régiós fejlesztési igényekhez. A turizmus szakértői posztgraduális a negyedik szemeszterben szakirányokkal gazdagodott (egészségturizmus, örökségmenedzser, borturizmus).

A **Felsőfokú szakképzések** integrálhatóak a felsőoktatás rendszerébe, ugyanakkor harmonizálnak az OKJ-követelményekkel is. A PTE TTK, KTK és a szekszárdi Illyés Gyula Főiskolai Karán a 2004/2005. tanévtől folyik az Idegenforgalmi szakmenedzser és az Idegenforgalmi vendéglátóipari FSz-képzés.

A **régió közoktatási-és felsőoktatási rendszerében** tehát kiépülhet a turizmus oktatásának az a teljes vertikuma, mely képes lesz a diákokat a teljes képzési ciklusban a régióban tartani és a régiós piaci igényekhez alkalmazkodni.

7.4. Turizmus szervezeti és működési rendszere a régióban

A Magyar Turisztikai Hivatal, Kolber István miniszter úr, a Regionális Fejlesztési Tanács és a Regionális Idegenforgalmi Bizottság egyeztetése alapján egy modell kísérlet indítását tervezi a Dél-Dunántúli Régióban, melynek alanyai a Dél-Dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság (DRMI) és a Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. (DDRFÜ). A tervezet szerint a DRMI nem az MT Rt. regionális igazgatóságaként működne, hanem a DDRFÜ Kht. egyik igazgatóságaként. Mindez természetesen nem csak formai-igazgatási változást jelentene, hanem a DRMI működésének tartalmi elemei is bővülnének.

A DRMI klasszikus marketing tevékenységének elemeit csak felsorolásszerűen érintjük, ezek megtartását javasoljuk:

- Nemzetközi és belföldi marketing
- Turisztikai szakmát célzó marketing
- Nemzetközi és belföldi hirdetések
- Marketingkutató
- Kiadványok készítése és terjesztése
- Kiállításokon és szakmai rendezvényeken való részvétel, illetve ezek szervezése
- Egyéb (PR, médiakapcsolatok, study tour-ok szervezése)

A felsoroltakon túl növekvő hangsúllyal szerepeljenek az alábbi marketing eszközök:

- Direkt e-mail és a-mailes marketing
- Honlap üzemeltetése
- Sajtó, study tour-ok és egyéb rendezvények szervezése
- Adatgyűjtés és kutatás
- Tanácsadás
- Turisztikai csomagok összeállítása

A DRFÜ Kht.-hez kapcsolódó tevékenységek a turisztikai szakmát új kihívások elé állítják. A hagyományos marketingeszközökön túl a térségi marketing és desztináció menedzsment lehet az egyik fő profilja az új igazgatóságnak. A regionális fejlesztéshez kapcsolódóan ezek a feladatok rendkívül sokrétűek, a termékfejlesztéstől kezdve a marketingeszközökön keresztül a térségi imázs erősítéséig bővíthet a feladatkör. Mindez arra is rámutat, hogy a DRFÜ Kht. strukturális rendszerében a kellő harmonizációt is biztosítani kell az egyes igazgatóságok között a fenti cél érdekében.

Különös hangsúllyal szerepeljen az RMI tevékenységében a területi márkák erősítése és annak marketingje, ez álljon tevékenységének fókuszában. A területi márkák specifikumainak kiemelésével a sajátos arculat megjelenítése a turisztikai piacon lehet a legfőbb cél, melyben helyet kaphatnak a klasszikus eszköztáron túl az MT Rt. jelenlegi marketing politikájában szereplő nevezetes személyiségek, arcok szerepeltetése, de azzal a nagy különbséggel, hogy ezek az „arcok” a régió hiteles emberei legyenek. Ha ez a kiadványokban és egyéb elektronikus megjelenésben kellő hangsúllyal helyet kaphatna, országunkban először lépne ki a régió a saját arculatát erősítő, a régió identitástudatát nagy mértékben befolyásoló, a desztináció menedzsment központi elemét alkotó eszköztárral.

Mellékletek

Mélyinterjú kérdéssor a Dél-Dunántúli Régió Turizmusfejlesztési Stratégiájához

1. A régió, a régiót alkotó megyék, kistérségek, idegenforgalmi centrumok és idegenforgalmi fogadó körzetek turizmusának helyzete, vonzerők, termékek fogadókörzetek sikerei és kudarcok:

A megkérdezettek egybehangzó véleménye alapján a régió **turisztikai pozíciója** az elmúlt években folyamatos visszaesést mutat, jelenleg a régiók rangsorában a 4–5. helyre sorolható. Mindez a megyék rangsorában azt jelenti, hogy a Dél-Dunántúl három megyéje országos összehasonlításban a középmezőnyben található. A régióban a vezető szerepet Baranya megye (Pécs–Világörökség, Harkány–Siklós–Villány, Mohács) tölti be. Az előzőekben megfogalmazottak alapján a Dél-Dunántúl kistérségi között a Pécsi kistérség tölti be a vezető szerepet.

A régió **kiemelkedő turisztikai értékei (attrakciói)**: Balaton, Pécs, gyógyturizmus (Harkány, Abaliget), wellnessturizmus (Bikal, Hőgyész, Sikonda), kulturális- és rendezvényturizmus (Pécs, világörökség, POSZT, Mohács – Busójárás), vadászturizmus (Somogy)

A megyék kiemelkedő turisztikai értékei (attrakciói): Bor-gasztronómia (Nagyszakácsi „Asztali Örömök Somogyban”, Villány, Siklós, Szekszárd, Dél-Balaton, Mohács–Bóly), lovasturizmus (Somogy és Baranya megye), ökoturizmus (DDNP, Gemenc, Zselic, Mecsek), víziturizmus (Duna, Dráva, Orfű, Fadd-Dombori), kerékpáros turizmus, várak (Pécsvárad, Siklós, Szigetvár)

A kistérségek kiemelkedő turisztikai értékei (attrakciói): gyógyfürdők (Nagyatád, Csokonyavisonta, Harkány, Igal, Szigetvár), bor-gasztronómia (Siklós-Villány), víziturizmus (Dráva)

A Dél-Dunántúl legismertebb, **legsikeresebb turisztikai termékei**:

- 1) Egészségturizmus (Harkány, Szigetvár, Nagyatád, Csokonyavisonta, Igal, Bikal, Hőgyész, Sikonda, Abaliget)
- 2) Bor és gasztronómia (Siklós–Villány, Dél-Balaton, Mohács–Bóly, Tolnai Borút, „Asztali Örömök Somogyban”)

- 3) Kulturális turizmus (Pécs, Világörökség, POSZT, Busójárás, Dorottya-bál)
- 4) Aktív turizmus (lovas-, kerékpáros-, vizi-, vadász-, ökoturizmus)

A felsoroltak közül a régió arculatát jelentős mértékben befolyásolják a bor és a gasztronómia hagyományai, a kulturális- és a természeti értékek, valamint az ezekre épülő turisztikai termékek.

A régió **működő turisztikai fogadóövezeteit**, önálló termékkínálattal, turisztikai arculattal rendelkező desztinációit nagy mértékben alakítják a fentebb sorolt turisztikai attrakciók komplex megjelenései.

- Pécs és a Mecsek
- Villány–Siklós–Harkány
- Kaposvár – Zselic
- Szekszárd – Gemenc

2. A turizmusfejlesztés szereplői, partnerek, együttműködések, széttartó ügyek:

A **régió turizmusának legfontosabb szereplői:** DDRFÜ, RIB, RMI, megyei önkormányzatok (polgármesterek személyisége és hozzáállása), szövetségek. A megkérdezettek a szereplők rangsorba állításától eltekintettek, bár a szerepük és felelősségvállalásuk alapján kiemelték a DDRFÜ és az önkormányzatok tevékenységét.

A válaszadók véleménye szerint, a fent említett szereplők feladatköre – a DDRFÜ kivételével – nem határozható meg egyértelműen.

Régiós szinten a **partneri együttműködés** a turizmus fejlesztése érdekében hiányosnak mondható, mert hiányzik a szereplők projektszemlélete. Mégis azt mondhatjuk, hogy vannak területek, ahol a partneri összefogás megvalósulni látszik, pl.: Lovasklaszter, Falusi Turizmus Szövetség, Dráva Ökoturisztikai Program, Kerékpáros Szövetség.

A **jövőbeni fejlesztések összehangolása** érdekében létrejött partnerség jó példája lehet a Dél-Dunántúli Termálklaszter, amennyiben a tervezett funkcióinak megfelelően fog működni, valamint ha a tagok az érdekeiket a régió érdekei mögé tudják helyezni.

A turizmusfejlesztésben szerepet játszó szervezetek és vállalkozások közötti kapcsolatoknak számos területen mutatkoznak **hiányosságai**:

- szakmai hozzá nem értés
- a turisztikai képzésen belül nem helyeznek kellő hangsúlyt a gyakorlatorientációra (elméleti szakember képzés zajlik a régió összes intézményében)
- a résztvevők között nincs kommunikáció vagy lassú az információáramlás
- a szervezetek alapvetően nem erősítik, hanem gyengítik egymást
- hiányzik az egység és az egymásra épülés (pl.: a helyi szereplőknek nem partnere az önkormányzat)
- a pályázati rendszer nehezen átlátható (pályázati kiírások, határidők rövidek, zavaros a kifizetés, a fejlesztési elképzelések nem találkoznak a pályázati kiírásokkal)
- a szolgáltatók között nem jellemző az összefogás és a legtöbben nem is érzik ennek a szükségességét.

A **turizmus marketingben** szerepet játszó intézmények közül az interjú alanyok kiemelten fontosnak tartják az RMI tevékenységét, elismerik munkájukat és hozzáértésüket. Problémaként merült fel azonban az Igazgatóság előző évi szerepvállalásának csökkenése, valamint annak jövőbeni alárendelése a Regionális Fejlesztési Ügynökségnek.

Követendő példának tartják Pécs város marketingjét.

Nélkülözhetetlenek a régiós marketing területén a Tourinform irodák, azonban a jövőre nézve fontos lenne, hogy időben és térben egymással kooperálva lássák el feladataikat.

A jövőben a települési és a megyei önkormányzatok feladatait ki kellene terjeszteni a régiós marketing területén.

3. Kitérés pontok, erősítendő példák, fejlesztési irányok a régió idegenforgalmában:

A **termékfejlesztés** lehetőségei a különböző térségi szinteken eltérően alakulhatnak a jövőben, de alapvetően az adottságok a meghatározóak.

A válaszadók együttes véleménye, hogy régiós szinten az elkövetkező néhány évben a fejlesztéseket alá kell rendelni a kulturális főváros fejlesztési érdekeinek.

A **régió** szintjén egyértelmű kitérés pont lehet a termékfejlesztésben az aktív turizmus (lovak-, vadász-, horgász-, kerékpáros-, természeti turizmus). Kiemelt fejlesztési gócpontot jelent a Kaposvár–Szigetvár közötti Zselic térsége. Az aktív turizmus mellett hangsúlyosan jelenhet meg az ökoturizmus (Dráva Ökoturisztikai Program), elsősorban a DDNP értékeire, valamint az ehhez kapcsolódó néprajzi hagyományokra alapozva (pl.: Sárköz, Ormánság).

Az elmúlt évekhez hasonlóan a hagyományosnak tekinthető egészségturizmus, a borászat és gasztronómia, valamint a kulturális turizmus nem veszett a korábbi pozíciójából.

A **megyék** szintjén a régiós fejlesztési lehetőségeknek alárendelten, de mégis egyedi adottságokra épülő terméktípusok kialakítását kell előtérbe helyezni.

A megkérdezettek egybehangzó véleménye alapján mindhárom megyében szükséges lenne rekreációs és kalandparkok létrehozása, mintegy kiegészítéseként a nagyobb egészségturisztikai komplexumoknak. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a szolgáltatások árképzése során, hogy társadalom minden tagja számára lehetővé tegye a felhőtlen kikapcsolódást.

Somogy megyében elképzelhetőnek tartják egy „ökofolyosó” létrehozását. Területileg a DDNP-hoz kapcsolódva a Nagyatád (Rinya-mente) térségtől a Marcali-hátig bezárólag.

A **legfontosabb nyolc teendő**, amivel érdemben lehetne javítani a régió turizmusának helyzetét:

- Szálláshelyek fejlesztése,
- Közlekedési fejlesztés (az elérhetőség, valamint régióon belüli mozgás javítása),
- A személyi feltételeinek javítása (szakmai tudás, idegen nyelv ismeretek, gyakorlati tapasztalat és a szemléletformálás),
- Szervezeti háttér, és a piacon érdekelt szereplők közötti kapcsolatok fejlesztése,

- A pályázati kiírások egyszerűsítése, átgondoltabbá tétele, a folyamat felgyorsítása,
- Marketing tevékenység javítása, koncentráció a források tekintetében, hatékonyság javítása,
- Bemutatás XXI. századi igényeinek megfelelni (nem kínálat diverzifikáció, hanem fejlesztésre van szükség),
- Befektetés ösztönzés.

Az **interregionális, határon átnyúló kapcsolatok** fontos szerepet tölthetnek be a régió turizmusának fejlesztésében, de egyelőre még nem kellő mértékben kihasználtak. Léteznek testvérvárosi és testvérmegyei kapcsolatok, de ezek elsősorban csak reprezentációs céllal megrendezett találkozásokban nyilvánulnak meg, a gazdaság – ezen belül a turizmus – élénkítésében még nem jelentősek.

A **turizmusfejlesztés koordinálásának súlypontját** a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökségre, illetve a Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottságra bízják a régióban. A régió jelentős turisztikai potenciállal rendelkező településein az idegenforgalmi referensek irányításával történhetne a működés. Fontos tartják, hogy a Regionális Fejlesztési Ügynökségnél egy külön turizmussal foglalkozó csoport kialakítása történjen meg.

8. Célok és a fejlesztési irányok várható hatásai, eredményeinek számszerűsítése

Célok	Hatások	Eredmények
A programok kohéziójának és konvergenciájának megteremtése	Regionális turisztikai identitás létrejötte Turisztikai marketingmunka megerősítése Turisztikai termékek fejlesztése (egészség-, termál-, gyógy-kulturális, ökoturizmus) A tradicionális és az új gyógy- és termálturisztikai szolgáltatók közötti hatékony kooperáció kialakítása,	A szektor GDP-hez történő hozzájárulása 20%-kal emelkedik További tematikus turisztikai klaszter megszületése 3 új termékfejlesztés a turizmusban
Területi (desztináció) és tematikus (terméktípus) fejlesztési súlypontjainak meghatározása	Megáll a régió turisztikai piacvesztése Desztináció menedzsment (TDM-modell) intézményi és szervezeti rendszere kiépül, modern desztináció menedzsment szemlélet és gyakorlat kialakítása Területalapú turisztikai márkák kialakítása A desztinációk adottságaira szerveződő aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztése A régió természeti értékeire épülő vonzerőfejlesztés, A régió épített örökségére épülő vonzerőfejlesztés	A régióba látogatók száma 30%-kal emelkedik A régióban eltöltött vendégéjszakák száma 20%-kal nő. A turisztikai szektor foglalkoztatottsági adatai 5%-kal bővülnek A turisztikai szektorban foglalkoztatottak jövedelmi helyzete 15%-kal emelkedik Az érintett önkormányzatok IFA bevételei 15%-kal emelkednek
A turizmus fejlesztését megalapozó, dinamizáló és kiegészítő programok	A régió turizmusa számára speciális szakismeretekkel rendelkező humán erőforrás-fejlesztés A turizmust elősegítő infrastrukturális fejlesztési programok ösztönzése	A régió szakmai képzettségi szintjének emelkedése (30 fő/év) Javuló közlekedési lehetőségek (közúthálózat felújítása ill. bővítése) Magasabb színvonalú kiegészítő szolgáltatások bővülése Szálláshelyek férőhelyének bővülése és színvonalának emelkedése

9. Költségterv

A dél-dunántúli 2007-2013. közötti tervezési időszakra vonatkozó ROP pénzügyi terv tervezett megoszlása prioritások szerint az alábbi:

Prioritás	Összes állami támogatás (%)
A városi térségek fejlesztésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése	<u>13,67</u>
A turisztikai potenciál erősítése a régióban	<u>23,34</u>
Humán közszolgáltatások és közösségi településfejlesztés	<u>21,70</u>
Térségi infrastruktúra regionális fejlesztése	<u>36,94</u>
Technikai segítségnyújtás	<u>4,35</u>
Összesen	<u>100,00</u>

A táblázatból megállapítható, hogy a 2007-2013. közötti időszakban is kiemelt súllyal kezeli a régió a turizmus fejlesztését, hiszen abban kiemelt kitörési lehetőséget lát. A turisztikai potenciál erősítése, valamint az infrastruktúra fejlesztése a két legnagyobb részarányt magáénak tudó prioritás.

Az elkészített anyagban is számos, eltérő előkészítettségű, és eltérő finanszírozást igénylő projekt szerepel. A begyűjtött projekt-javaslatok területi eloszlása jól tükrözi a régióban meglévő területi egyenlőtlenségeket (ezt a 6.3. fejezet két ábrája is jól szemlélteti), valamint az érintettek nem azonos aktivitását. A regionális politika célja egyrészt ezen fennálló területi diszkrpanciák csökkentése. Ugyanakkor örvendetes, hogy több, korábban a turizmusból kimaradt, vagy alig érintett kistérség is élt projektötlettel (pl. Tab, Ormánság, Sásd, Szentlőrinc). A begyűjtött projektek egy része épít a korábbi nyertes ROP pályázatok adta szinergista hatásra is. Másfelől gond, hogy a rendelkezésre álló források - még akkor, ha az NFT I.-hez képest jóval nagyobb mértékben állnak rendelkezésre - így sem tudnak minden egyes igényt kielégíteni.

A területi vizsgálódáskor szembeötlő Dél-Baranya, Belső Somogy, valamint Tolna megye észak-nyugati részének alulreprezentáltsága. Néhány település, körzet hosszú évek óta fennálló aktivitása most is számottevő (pl. Barcs, Orfű, Pécs, Harkány, Paks).

A kiválasztás során előnyt kell, hogy élvezzenek azon projektek, amelyek előkészítettsége és szakmai megalapozottsága bizonyított. Emellett fontos rangsorolást jelenthet az, hogy mennyire épül egymásra a projekt (mennyire épít meglévő projektekre, ill. mennyire generál maga is újabb projekteket). Nagyon fontos, hogy az öncélú, izolált projektek ne élvezhessenek elsőbbséget.

Jelen anyag 6.3. fejezetében foglaltakkal összhangban, az egyes termékcsoportokban szereplő, prioritást élvező projektek anticipált költségvetése az alábbi (azaz a kimutatás nem tartalmazza minden felsorolt projekt-ötlet vélelmezett költségvetését). Az adatok millió Ft-ban értendők, és ismételjük, a leginkább előkészített projektekre vonatkoznak. Természetesen ezen túlmenően számos, általunk még nem ismert projekt is lehet, illetve az idő előrehaladtával, az új kiírások megjelenésével további újabb projektek is megfogalmazódhatnak.

Termékcsoportok/Megye	Baranya	Somogy	Tolna
1. Gyógy-, termál és wellnessturizmus	8.491	9.820	10.480
2. Vidéki turizmus			
Falusi turizmus	300	120	300
Vidéki aktív turizmus (lovás, kerékpáros, horgász)	3.760	7.250	3.300
Bor és gasztronómia turizmus	602	1.500	300
3. Kulturális, konferencia és rendezvény turizmus; MICE	21.381	12.308	4.150
4. Ökoturizmus	4.292	2.670	680

Az anyag összeállításakor azzal is szembesültünk, hogy jelenleg még kevés, valóban regionális szerveződésű és léptékű szerveződő projekt készül.

10 A megvalósítás folyamata

A megvalósításban részt vevő főbb intézmények és egyéb szereplők az alábbiak:

A megvalósítás szakmai felelősei: a Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság, a Magyar Turizmus ZRt regionális szervezete (RMI), a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és munkaszervezete (DDRFÜ Kht.)

Országos, regionális, megyei, kistérségi és települési turisztikai szervek és szervezetek
Önkormányzatok (települési, megyei)

Turisztikai szakmai szervezetek

Civil szervezetek

Turisztikai vállalkozások

A régió felső és középfokú oktatási intézményei és az oktatással foglalkozó szervezetek

Közreműködő szervezetek

Ellenőrző szervezetek

A megvalósítás folyamata

A Stratégia megvalósítása a korábbi, központi irányítású programokhoz képest a decentralizáció irányába mozdul el, a regionális, a kistérségi szint mind a tervezéskor, mind pedig a gyakorlati implementációban kiemelt jelentőséggel bír. A szubszidiaritás elve érvényesül, minden kérdésben a megfelelő legalacsonyabb szinten kell dönteni.

A stratégiában foglaltak értelemszerűen nem kötelező érvényűek, ezért a sikeres megvalósítás szempontjából kulcsfontosságú az érintettek pozitív hozzáállása, és a jól működő érdekeltségi rendszerek megteremtése.

Pénzügyi kérdések

A stratégia megvalósulását elsődlegesen az EU Strukturális Alapokból származó források (és a hozzá kapcsolódó hazai társfinanszírozás) fogják biztosítani. Ennek az intézményrendszerre pedig a készülő II. NFT-ben kerül meghatározásra. A Turisztikai célelőirányzat kezelése a jövőben is a turizmus állami irányításának a feladata, ennek viszonylag jól működő, kialakult gyakorlata van.

A megvalósításban részt vevő szervezetek feladatai

A regionális szintű feladatok megvalósítása a regionális desztinációs menedzsment szervezetek feladata. A turizmus állami irányításának az irányító szerepe, „kényszerítő” ereje ezekben a szervezetekben az állami tulajdonrész által biztosított szavazati hányad erejéig terjed. Tekintettel arra, hogy a fenti szervezetek jelenleg nem léteznek, felállításukig a stratégiai feladatok konkrét elvégzése a turizmus állami irányításának a feladata.

Az önkormányzatok a regionális desztinációs menedzsment szervezeteken keresztül lesznek döntési helyzetben, és így lesz végrehajtási kötelezettségük is. Emellett közvetlenül is, mint az idegenforgalmi adó beszedői és a települések irányítói komoly felelősséggel rendelkeznek az NTS végrehajtásában.

A turisztikai szakmai szervezetek a turisztikai egyeztető fórumon és a desztinációs szervezeteken keresztül kerülnek döntési helyzetbe, emellett a valódi reprezentáció kialakításán és a szakmaiság minél erősebb képviselésén, valamint lobbytevékenységen keresztül közvetlenül is hozzájárulnak a stratégia megvalósításához.

A civil szervezetek bevonása révén az alulról jövő kezdeményezések kapnak lehetőséget a turizmusfejlesztésbe való bekapcsolódásra, és elősegíti a non-profit turizmus fajták (például bakancsos turizmus) fejlődését.

A turisztikai vállalkozások a desztinációs szervezetekbe bekapcsolódva részt vehetnek a döntésekben, de elsősorban, mint - a turizmus egyik legfontosabb elemét jelentő - szolgáltatások nyújtói közvetlen befolyással és felelősséggel rendelkeznek a turizmus alakításában.

Az oktatási intézmények közvetlenül részt vesznek a stratégia megvalósításban a turisztikai oktatási rendszer átalakításán keresztül, és az oktatással foglalkozó szervezetekkel együtt stratégiai felelősségük elvitathatatlan.

A közreműködő szervezetek elsősorban a pályázati rendszerek lebonyolításában vehetnek részt, végrehajtási kötelezettségük van.

Az ellenőrző szervezetek a folyamatos és élő visszacsatolás lehetőségét teremtik meg a stratégia megvalósításának a folyamatában, elsődlegesen a monitoring folyamatába kapcsolódnak be, végrehajtási kötelezettségük van.